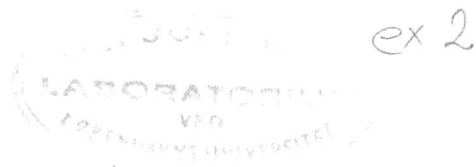

BANDAFGIFTER SANKTIONER PÅTALE

2. DELBETÆNKNING

*fra udvalget vedrørende revision af
ophavsretslovgivningen*

BETÆNKNING NR. 944
KØBENHAVN 1982

trykt på genbrugspapir

ISBN 87-503-4015-8
Slougaard Jensen/København
Ka 00-34-bet

INDHOLD

1.1.	Forord	5
1.2.	Sammendrag af udvalgets forslag	9
2.	Båndafgifter	13
2.1.	Indledning	13
2.2.	Båndkopieringens økonomiske konsekvenser	15
2.3.	Tidligere overvejelser, henvendelser til udvalget	26
2.4.	Overvejelser og foranstaltninger i udlandet	30
2.4.1.	Vesttyskland	30
2.4.2.	Østrig	34
2.4.3.	Storbritannien	35
2.4.4.	EF	36
2.5.	Afgiftens karakter og tilrettelæggelse	37
2.5.1.	En ophavsretlig ctr. en offentligretlig afgift ?	37
2.5.2.	Afgift på bånd eller apparatur ?	39
2.5.3.	Den systematiske placering af en ophavsretlig båndafgift	41
2.5.4.	Rettens overdragelighed	43
2.5.5.	Administration	46
2.6.	Udvalgets overvejelser	47
2.7.	Udvalgsflertallets forslag til lovbestemmelser om båndafgift	56
2.8.	Bemærkninger til forslaget	57
3.	Påtale- og sanktionsreglerne	63
3.1.	Indledning	63
3.2.	Gældende ret	65
3.2.1.	Straffebestemmelserne	65
3.2.2.	Erstatning, godtgørelse o.lign.	70
3.2.3.	Foranstaltninger over for ulovligt fremstillede værkseksemplarer	73
3.2.4.	Påtaleregler	74
3.2.5.	Sanktioner og processuelle foranstaltninger uden hjemmel i ophavsretsloven	77
3.2.6.	Fotografiloven	78
3.3.	Forholdene i de øvrige nordiske lande	79
3.4.	Udvalgets overvejelser	80

3.5.	Udvalgets forslag til lovbestemmelser vedr. sanktioner og påtale	89
3.6.	Bemærkninger til forslaget	91
3.6.1.	Ophavsretsloven	91
3.6.2.	Fotografiloven	94
Bilag 1	Henvendelse af 2. december 1980 til udvalget fra Nordisk Copyright Bureau, Fællesrådet for Udøvende Kunstnere og Den danske Gruppe af IFPI	95
Bilag 2	Henvendelse af 7. juli 1981 til udvalget fra Kasetteudvalget	115
Bilag 3	Resolution, vedtaget på WIPO Worldwide Forum on the Piracy of Sound and Audiovisual Recordings i Geneve den 25. - 27. marts 1981	121
Bilag 4	Notat af 27. januar 1982 vedr. ændring af ophavsretslovens § 57, udarbejdet af landsretssagfører Jan Schultz-Lorentzen.	123

1.1. Forord.

Udvalget vedrørende revision af ophavsretslovgivningen blev ned-sat af ministeren for kulturelle anliggender den 4. maj 1976, og det fik til opgave at foretage en gennemgang af lovgivningen om ophavsret, dvs. loven om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker og loven om retten til fotografiske billeder, samt at fremkomme med de forslag til ændringer i denne lovgivning, som skønnes påkrævede eller ønskelige, navnlig under hensyn til den teknologiske udvikling og den øvrige samfundsudvikling, der har fundet sted siden lovenes vedtagelse i 1961.

I januar 1981 publiceredes udvalgets 1. delbetænkning: Licens-konstruktioner og fotokopiering, betænkning 912/1981, hvortil henvises for så vidt angår oplysninger om udvalgets arbejde m.v. indtil da.

Udvalgets sammensætning er fortsat som i betænkning 912 angivet, det vil sige som følger:

Professor, dr.jur. Mogens Kockvedgaard (formand)
 Forstander, cand.jur. Carl August Bernhard (Dansk Folke-
 oplysnings Samråd)
 Advokat, direktør Jens Buhl
 Direktør i Danmarks Radio Erik Carlsen
 Professor, direktør Halvor Lund Christiansen
 Akademisekretær Ole Falck (Akademirådet)
 Advokat Bjørn Høberg-Petersen
 Højesteretssagfører Niels Klerk
 Biblioteksinspektør Ole Koch (Fællesudvalget for Folke-
 biblioteker og Forskningsbiblioteker)
 Kontorchef i Danmarks Radio Britta Kümmel
 Direktør Flemming Leth-Larsen (Danske Dagblades Forening)
 Advokat Erik Mohr Mersing (Den danske Forlæggerforening)
 Fuldmægtig Johannes Nørup-Nielsen (ministeriet for
 kulturelle anliggender)

Landsretssagfører Jan Schultz-Lorentzen
Koritorchef Niels Thye (undervisningsministeriet)

Udvalgets sekretær er fuldmægtig i ministeriet for kulturelle anliggender Jørgen Blomqvist.

Medlemmerne Jens Buhl, Halvor Lund Christiansen, Bjørn Høberg-Petersen, Niels Klerk og Jan Schultz-Lorentzen udgør sammen forretningsudvalget i de ophavsretlige organisationers samarbejdsforum, Kasetteudvalget. Disse medlemmer repræsenterer i fællesskab samtlige de 27 organisationer, som indgår i dette udvalg.

Siden udvalget afgav betænkning nr. 912 har man iøvrigt den 11. september 1981 afgivet en udtalelse til kulturministeriet om revision af bestemmelserne i ophavsretslovens § 17 og fotografilovens § 7 a. Udvalget foreslog, at man ophæver de for disse bestemmelser gældende revisionsklausuler. Endvidere har udvalget udover at behandle de i nærværende delbetænkning omhandlede emner drøftet spørgsmål om beskyttelsen af udøvende kunstnere, fonogramproducenter og radio- og fjernsynsforetagender ("de nærtstående rettigheder"), om arbejdstageres ophavsret og om videogrammer. Der kan påregnes afgivet delbetænkninger om i hvert fald visse af disse emner. Udvalget vil endvidere i nær fremtid påbegynde realitetsbehandlingen af spørgsmålene omkring beskyttelsen af billedkunst og fotografier. Også om disse emner påregnes der afgivet delbetænkning. Man påregner at kunne afgive en afsluttende betænkning i 1984/85.

Udvalgets arbejde er sket i nær kontakt med de tilsvarende udvalg i Finland, Norge og Sverige. Formænd og sekretærer i de nordiske udvalg har, med deltagelse af en observatør fra Island, afholdt en række møder, hvor de aktuelle lovgivningsspørgsmål er forhandlet. Nærværende delbetænkning har været forelagt og forhandlet under disse drøftelser. Med hensyn til det kommende arbejde hersker der iøvrigt i alt væsentligt nordisk enighed om prioriteringen.

Ved vedtagelsen af nærværende delbetænkning har udvalget afholdt 44 møder.

København, den 22. januar 1982

C.A.Bernhard	Jens Buhl	Erik Carlsen
H.Lund Christiansen	01e Falck	Bjørn Høberg-Petersen
Niels Klerk	01e Koch	Mogens Koktvedgaard (formand)
Britta Kümmel	Fl.Leth-Larsen	E.Mohr Mersing
J.Nørup-Nielsen	J.Schultz-Lorentzen	N.Thye

/J.Blomqvist

1.2. Sammendrag af udvalgets forslag.

Denne delbetænkning, der er den anden fra udvalget vedr. revision af ophavsretslovgivningen, omhandler to forskellige emner, nemlig dels spørgsmålet om indførelse af en afgift på uindspillede lyd- og videobånd til fordel for ophavsmændene, de udøvede kunstnere, producenterne m.fl., dels spørgsmålet om en praktisk styrkelse af ophavsretten gennem en skærpelse af reglerne om sanktioner og påtale.

Tanken om at indføre en ophavsretlig afgift på salget af uindspillede bånd har sammenhæng med den meget store udbredelse, båndoptagere har fået. Undersøgelser har vist, at der er mindst én kassettebåndoptager eller kombineret radio og kassettebåndoptager i 70 % af Danmarks husstande (1980). Ved hjælp af disse apparater sker der en betydelig brug af beskyttede værker og præstationer, en brug der almindeligvis er lovlig, idet det efter ophavsretslovens § 11 er tilladt til privat brug at fremstille enkelte eksemplarer af beskyttede værker og præstationer. I erkendelsen af, at det hverken er muligt eller ønskeligt at forbyde denne private kopiering, endsiige at kontrollere overholdelsen af et sådant forbud, foreslår et flertal i udvalget, at der indføres en afgift på uindspillede bånd.

I denne forbindelse anfører flertallet, at ophavsmændene og de udøvede kunstnere ikke kan sikre deres interesser i denne forbindelse ved at kræve højere honorarer fra dem, der står for udgivelsen af værkerne og præstationerne. Dette ville nemlig føre til kraftigt stigende priser på udgivelserne og dermed til større privatkopiering. Hvis en sådan "ond cirkel" ikke brydes, ville den gøre det stadigt vanskeligere at udgive de kunstneriske produkter, og resultatet ville blive en kulturel forarmning. Efter forslaget skal afgiften tilkomme rettighedshaverne, dvs. ophavsmændene, de udøvede kunstnere og fonogramproducenterne samt dem, der måtte have erhvervet disses rettigheder. Derimod medtager flertallet ikke Danmarks Radio, medmindre institutionen er berettiget i kraft af en producentstatus. Flertallet peger

iøvrigt på, at afgiften bør koncentreres om kassettebåndene, men den bør på den anden side omfatte både lyd- og videobånd, løvrigt foreslår flertallet, at der gives kulturministeriet en række beføjelser til at fastsætte nærmere regler om afgiftens størrelse og praktiske administration efter forhandlinger med de implicerede interessegrupper.

Et mindretal kan ikke tilslutte sig dette forslag, idet man finder det inkonsekvent at pålægge forbrugerne en afgift for privatkopieringen. Der kopieres især populærmusik, og radioen er hovedkilden. Samtidig opnår denne musik en enestående reklame gennem den offentlige radiofoni, der på den måde har en positiv effekt på fonogramsalget.

Et andet mindretal savner dokumentation for privatkopieringens skadevirkning på fonogramsalget. Hvis en afgift alligevel indføres, gør dette mindretal opmærksom på, at der er tale om en atypisk ret. Afgiften bør derfor etableres som en offentlig retlig afgift, der alene kommer danske rettighedshavere til gode, svarende til den lovgivning, der for nylig er gennemført i Norge. Det må være en selvfølge, at også Danmarks Radio bør være berettiget til en væsentlig del heraf. Langt den overvejende del af det materiale, der optages på lydbånd og i fremtiden vil blive optaget på videobånd er kopieret fra Danmarks Radios udsendelser. Også ved de udsendelser, som Danmarks Radio ikke selv har produceret, er en andel i afgiften naturlig, fordi disse programmer er indkøbt for licensmidler. Prisen på de programmer Danmarks Radio skal købe i konkurrence med video- og kabeldistributioner øges voldsomt i disse år, bl.a. fordi programmernes salgsværdi til andre formål er reduceret, når det har været vist i TV.

Spørgsmålet om en skærpelse af de ophavsretlige påtale- og sanktionsbestemmelser er blevet aktualiseret i takt med de senere års tiltagende problemer med ulovlig fremstilling, salg og udleje af videobånd, den såkaldte piratvirksomhed. Udvalget konstaterer, at det har vist sig at være praktisk talt umuligt at få sat en effektiv stopper for lovovertrædelserne. Dette

hænger tildels sammen med ophavsretslovens beherskede straffesammenhæng (bøde eller under skærpene omstændigheder hæfte i indtil 3 måneder), som tilsyneladende ikke har en tilstrækkelig afskrækkende effekt. Endvidere er ophavsretskrænkelser undergivet privat påtale, og det har vist sig ikke at være muligt for private at efterforske sagerne, således at de med held kan føres til doms.

Udvalget foreslår, at reglerne om påtale ændres, således at påtalen bliver betinget offentlig, dvs. at det offentlige kan påtale, hvis dette begæres af den forurettede. I denne forbindelse understreges, at anklagemyndigheden ikke er bundet til at forfølge enhver sag, som indbringes. Især bør man være berettiget til at afvise begæringer i tilfælde, hvor der ikke foreligger behov for efterforskningsmæssige foranstaltninger, og hvor det strafbare gerningsindhold må antages at være af mindre betydning, således at den private med rimelighed selv kan henvises til at søge et eventuelt sådant ansvar afklaret i forbindelse med et civil søgsmål.

Endvidere foreslår udvalget, at maksimumsstraffen hæves til fængsel i 1 år og 6 måneder. Tanken hermed er ikke generelt at hæve straffenniveauet for ophavsretskrænkelser eller at benytte skærpene sanktioner i de ordinære ophavsretlige tvister. Sigtet er alene at muliggøre passende reaktioner i de særligt grove tilfælde, herunder især de nævnte piratsager. Udvalget tiltræder, at denne udvidelse får konsekvenser med hensyn til straf for forsøg og medvirken, strafansvarets forældelse samt mulighederne for varetægtsfængsling, ransagning m.v.

Videre foreslår udvalget, at beskyttelsen af de udøvende kunstnere, fonogramproducenterne samt radio- og fjernsynsforetagenderne udvides med en regel om straf for spredning af ulovligt fremstillede eksemplarer.

Endelig foreslås, at reglerne om godtgørelse for ikke-økonomisk skade ændres i overensstemmelse med den formulering, som blev

givet § 15 i ikrafttrædelseslov til borgerlig straffelov ved lov nr. 89 af 29. marts 1972. Efter forslaget vil det ikke længere være en betingelse for ikendelse af godtgørelse, at der foreligger en strafbar krænkelse, det er tilstrækkeligt, at der er tale om et retsstridigt forhold. Endvidere foreslås adgangen til godtgørelse gjort obligatorisk, det vil sige at domstolene forpligtes til at tilkende godtgørelse, hvis betingelserne herfor iøvrigt er opfyldt.

2. Båndafgifter.

2.1. Indledning.

I ophavsretsudvalgets 1. delbetænkning (Licenskonstruktioner og fotokopiering, bet. 912/1981) behandlede en række problemer omkring fremstilling af eksemplarer af ophavsretligt beskyttede værker til privat brug. Udvalgets flertal konkluderede, at de gældende regler bør præciseres, således at det klart tilkendegives, at de kun tilgodeser de helt basale behov for at kunne fremstille ét eller ganske enkelte eksemplarer til rent personlig brug.

Uanset om man går ind for en mere eller mindre vidtgående regulering på dette område, må en lovbestemmelse nødvendigvis få en summarisk karakter. Det er næppe muligt under ét at regulere alle former for eksemplar fremstilling på en hensigtsmæssig måde. Navnlig på ét område kan det overvejes, om der bør indføres supplerende bestemmelser, nemlig kopieringen på lyd- og videobånd.

Med hensyn til kopieringen på lydbånd er der sket en betydelig udvikling siden kassettebåndene vandt indpas i begyndelsen af 1970'erne. I takt med den stadige forbedring af bånd og apparatur har kassettebåndoptagerne fået en meget stor udbredelse. Det er derved blevet muligt for meget brede dele af befolkningen at kopiere beskyttede værker - oftest musik - fra radio-udsendelser, grammofonplader, andre bånd og så videre. I langt de fleste tilfælde er denne direkte kopiering lovlig, idet den sker til privat brug, således som dette begreb forstås efter bestemmelsen i ophavsretslovens § 11. Dette vil også fortsat være tilfældet efter det forslag til nyformulering af § 11, som ophavsretsudvalgets flertal foreslog i den ovennævnte betænkning. Sammenlignet med andre former for kopiering (fotokopiering, afskrift o.lign.) indtager kopieringen på bånd imidlertid en særstilling, idet det ved båndkopiering er muligt at opnå et resultat, som stort set ikke adskiller sig fra, hvad

der kunne opnås ved hjælp af det originale produkt. Der er ingen nævneværdig forskel på den lyd, der kommer ud af højtaljerne, alt efter om det er en grammofonplade eller en båndkopi, der afspilles. Hertil kommer, at fremstillingen af en god kopi er en enkel og ukompliceret foreteelse.

Ganske tilsvarende forhold gør sig gældende med hensyn til videobånd. Udviklingen er ikke så vidt fremskreden på dette område, som tilfældet er med hensyn til lydbåndene, men tilsvarende udviklingstendenser kan iagttages. For nærværende synes det uafklaret, om spredningen af indspillede videogrammer primært vil ske i form af salg eller leje, og mønsteret kan muligvis undergå forandringer i takt med den ventede udbredelse af videoplader, som må forventes at blive væsentligt billigere end videokassetterne. Meget tyder imidlertid på, at der under alle omstændigheder må forventes en betydelig privatkopiering også på dette område.

Tanken om ved hjælp af en afgiftsordning at kompensere ophavs-mændene og de øvrige rettighedshavere, (herunder ikke mindst de udøvende kunstnere, men også producenterne) for den ukontrollerbare udnyttelse af deres værker og præstationer, som sker ved privatkopieringen, er ikke ny. Allerede i den kommissionsbetænkning fra 1951, som ligger til grund for den gældende lov, blev der stillet forslag om et stykke 3 til § 11, hvorefter der for benyttelsen af apparater, magnetiske bånd og lignende, som er egnede til at optage og gengive litterære og kunstneriske værker, skulle erlægges en afgift, som tilkom rettighedshaverne i henhold til loven. Ved fremsættelsen af forslaget til den nugældende lov for Folketinget blev denne bestemmelse ikke medtaget. Det hed i motiveringen herom (Folketingstidende 1959/60, tillæg A, sp. 2706), at man i de øvrige nordiske lande ikke havde ment, at spørgsmålet var tilstrækkeligt afklaret til, at man på daværende tidspunkt turde indlade sig på lovgivning herom. Heller ikke i det danske forslag var forslaget indføjet, idet man ikke fandt, at behovet for en regulering var så på-trængende, at det kunne motivere, at man optog en sådan bestem-

melse. Det bemærkedes endvidere, at det foreliggende forslag også ville ramme brugen af båndoptagelser inden for forretningslivet eller i forskningsøjemed, hvor der oftest ikke er tale om at optage beskyttede værker eller værker overhovedet.

I lyset af den senere udvikling har ophavsretsudvalgene i de nordiske lande besluttet at genoptage overvejelserne om et afgiftssystem. I Island foregår der tilsvarende overvejelser i justitsministeriet på baggrund af en henvendelse fra ophavsretsorganisationerne.

2.2. Båndkopieringens økonomiske konsekvenser.

Brugen af lydbånd til private optagelser har vundet indpas i mange menneskers hverdag, ikke mindst siden kassettebåndoptagerens fremkomst i slutningen af 1960'erne. Denne udvikling kendes både i Norden og i den øvrige verden. For eksempel synes undersøgelser fra Forbundsrepublikken Tyskland at vise, at der her sælges flere kassettebåndoptagere end pladespillere. I 1976 solgtes 2,1 mio. pladespillere, hvoraf 1,5 mio. tillige havde kassettebåndoptagere indbygget, og 3 mio. rene kassettebåndoptagere.

Organisationen GVL (Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten m.b.H., en organisation som varetager de udøvende kunstneres og fonogramproducenternes rettigheder til offentlig fremførelse af deres præstationer, svarende til det danske GRAMEX) har på basis af en undersøgelse, foretaget i januar/februar 1978 af Gesellschaft für Marktforschung m.b.H. oplyst, at 62 % af alle tyske husstande har kassettebåndoptagere mens 63 % har pladespillere ²⁾. Ved en opfølgende undersøgelse i foråret 1980 viste andelen af husstande med kassettebåndoptagere sig kun at være steget 1,5 %. Til gengæld var antallet af bånd-

1) Der Spiegel 17/77 s. 6 f

2) Publiceret i Billboard, 26. august 1978

optagere i de enkelte husstande steget. Hvor der i 1978 statistisk set var 97 apparater pr. 100 husstande var der i 1980 111 apparater pr. 100 husstande. I et engelsk regeringsdokument (Reform of the Law relating to Copyright, Designs and Performers' Protection, Cmnd 8302, London 1981) angives, at i 1979 havde 56 % af den voksne befolkning (over 15 år) adgang til båndoptagere. En undersøgelse i Frankrig i 1976 angav, at omkring 26 % af husstandene havde adgang til kassettebåndoptager . I en oversigt, udarbejdet for de japanske skuespillerorganisationers råd og den japanske fonogramproducentorganisation er det tilsvarende tal angivet til 56 %, dog i Tokyoområdet 66 % (1976). Samme år viste en hollandsk undersøgelse, foretaget af Stichting Voor Economische Onderzoek der Universiteit von Amsterdam efter opdrag fra bl.a. den hollandske fonogramindustriorganisation, at 70 % af husstandene havde en pladespiller, 20 % en kombineret radiokassetteoptager og 17 % en ren kassetteoptager, Ved en fornyet undersøgelse i 1979 viste det sig, at 78 % af husstandene havde en pladespiller, 34 % en kombineret radiokassetteoptager og 40 % en ren kassetteoptager .

Salget af pladespillere synes at være dalende. Eksempelvis kan nævnes, at der i Forbundsrepublikken Tyskland solgtes 600.000 pladespillere i 1973, 500.000 i 1974 og knap 400.000 i 1975.⁴⁾

Et forholdsvis nyt dansk talmateriale findes i to undersøgelser, foretaget i 1977 og 1980 af Nordisk Omnibus for Nordisk Copyright Bureau (NCB) og de skandinaviske grupper af IFPI (Fonogram- og videogramproducenternes internationale føderation). 1977-undersøgelsen viste, at 33 % af husstandene råder over en kassettebåndoptager, og 20 % råder over en radiokassettebåndoptager .

Af undersøgelsesresultaterne kan udledes, at 48 % af husstandene råder over mindst en af disse apparattyper. I 1980 havde 48 %

3) Euguete par la société SOFRE pour le compte de SACEM, SDRM et du SNEPA, april 1976.

4) Media Perspechtiven 6/76.

af de adspurgte kassettebåndoptager og 42 % havde radiokassettebåndoptager. 23 % havde begge dele, hvoraf følger, at ca. 70 % af husstandene havde mindst en af apparattyperne. Med hensyn til pladespillere viser undersøgelserne, at disse fandtes i 41 % af husstandene i 1977 og 47 % af husstandene i 1980.

Almindelige spolebåndoptagere fandtes i 20 % af husstandene i 1977 og i 19 % af husstandene i 1980.

Denne udvikling kan tillige iagttages i statistikken over salget af de forskellige båndoptagertyper. Nedenfor er anført salgstal og omsætningstal af forskellige båndoptagertyper. Tallene er oplyst af Radiobranchens Fællesråd. Oplysninger om årene før 1973 findes i den fællesnordiske betænkning Upphovsrätt I, Fotokopiering och bandinspelning särskilt inom undervisningsverksamhet (NU 21/73) bilag 3, side 134 ff.

Salget af lydbåndoptagere i Danmark 1973 - 1980.

År	Spolebåndoptagere		Kassettebåndoptagere	
	antal	omsætning incl. afgifter	antal	omsætning incl. afgifter
	stk.	mio. kr.	stk.	mio. kr.
1973	37.500	76	180.000	171
1974	20.000	54	175.000	192
1975	15.000	46	170.000	213
1976	16.000	59	185.000	253
1977	12.000	41	195.000	278
1978	9.000	34	170.000	273
1979	5.000	26	180.000	324
1980	5.000		185.000	315

I årene 1981-83 forventedes ult. 1981 et årligt salg på 175.000 kassettebåndoptagere .

Bestand af brugbare lydbåndoptagere i Danmark 1973-1980

År	Spolebåndoptagere	Kassettebåndoptagere
	Antal	Antal
	1000 stk.	1000 stk.
1973	725	550
1974	700	725
1975	675	900
1976	650	1100
1977	625	1225
1978	575	1325
1979	500	1400
1980	425	1440

Salg af videobåndoptagere til privat brug i Danmark 1972-1980.

År	Antal	omsætning
	stk.	incl. afgifter
		mio. kr.
1972	200	2
1973	300	2
1974	300	2
1975	600	5
1976	1400	11
1977	2000	15
1978	7000	62
1979	15000	99
1980	21000	101

Der forventedes ult. 1981 et salg af videobåndoptagere på 35.000 stk. i 1981, 45.000 i 1982 og 65.000 i 1983. Ved udgangen af 1980 skønnedes den samlede bestand af brugbare videobåndoptagere at være knap 50.000 stk. Hertil kommer ca. 10.000 maskiner i professionel brug, dvs. i skoler, på hospitaler, i Danmarks Radio osv.

Disse tal kan suppleres med oplysninger fra Fritidsundersøgelsen 1975, der blev gennemført af Socialforskningsinstituttet og Danmarks Statistik. Det fremgår heraf, at 48,1 % af de adspurgte havde grammofon i husstanden og 52,2 % havde båndoptager, 7,3 % havde under 5 bånd, 18,3 % havde 5-10 bånd og 25,8 % havde over 10 bånd. Procentdelen af de adspurgte med over 10 bånd viste sig at stige med familiens bruttoindkomst.

En mere detaljeret opgørelse af antallet af bånd i de enkelte husstande findes i de for IFPI og NCB foretagne undersøgelser.

Bånd- og pladebestand i danske husholdninger i 1977, angivet i % af adspurgte, som ejer det pågældende apparat.

Indsp. antal	spolebånd %	Kassettebånd		plader %
		købt indsp.	selv indsp.	
ingen	1	13	8	0
1-5	20	29	19	2
6-10	24	18	25	3
11-15	10	10	14	11
16-20	11	6	9	7
21-25	6	6	6	6
26-30	4	3	6	9
31-50	7	5	5	18
51-75	5	1	1	10
76-100	2	-	8	6
101 og derover	1	1	1	14
ved ikke	10	8	7	14

En lignende opgørelse blev ikke foretaget i 1980-undersøgelsen, hvor man lagde hovedvægten i spørgsmålene på, hvor mange plader og bånd de adspurgte havde købt inden for det sidste år. Undersøgelsen viste, at en gennemsnitsforbruger, som ejer det for-

nødne apparatur, i det forløbne år havde købt 6,5 grammofonplader, 5 indspillede kassettebånd og 4 uindspillede bånd. De personer, som havde købt uindspillede kassetter havde i gennemsnit et lavere indkøb af plader, nemlig 4. Derimod stod de for samme indkøb af indspillede bånd. De personer, som købte mange uindspillede kassetter, købte også flere plader end andre. De indspillede også oftere på kassetter end andre, og de genindspillede ikke så ofte på samme kassette som personer, der kun købte få plader og uindspillede kassetter. De, der købte mange uindspillede kassetter, købte også flere indspillede end gennemsnittet. En person, som slet ikke havde købt uindspillede kassetter, havde i gennemsnit købt 1,5 indspillede kassetter. En person, som havde købt over 10 uindspillede kassetter, havde i gennemsnit købt 5 indspillede kassetter.

Gennemsnitligt indspilles hver kassette 3 gange. Der gør sig imidlertid store udsving gældende i denne henseende. 49 % af de adspurgte oplyste, at de kun optager én gang på hver kassette, 8 % genindspiller én gang, 26 % genindspiller 3 - 4 gange, 3 % 5 - 10 gange og 2 % mere end 10 gange. (11 % svarer "ved ikke"). Tilsyneladende er antallet af personer, som kun indspiller én gang faldende, idet denne gruppe i 1977 udgjorde 60 %.

Den danske gruppe af IEPI registrerer medlemsvirksomhedernes salg af fonogrammer. I årene 1973 - 1980 var salget således (opgjort i hele tusinde):

	Single og EP-plader	LP-plader	Indsp. kass.	Stereo 8	Indsp. spolebånd
1973	1.361	2.862	829	7	1
1974	1.277	3.180	1.101	8	3
1975	1.249	3.310	1.586	8	3
1976	1.166	3.899	2.457	-	-
1977	923	4.419	3.387	-	-
1978	1.236	4.292	3.803	-	-
1979	2.084	4.553	3.007	-	-
1980	1.990	4.332	2.508	-	-

I 1976 og følgende år er stereo 8-bånd og indspillede spolebånd medregnet under kassettesalget. Vedrørende salget før 1973 henvises til den fællesnordiske betænkning NU 21/73, side 134 f.

Det samlede salg af fonogrammer, dvs. også omfattende ikke-medlemmer af IFPI er i en henvendelse til udvalget fra IFPI, NCB og Fællesrådet for Udøvende Kunstnere opgjort til nedenstående, omtrentlige tal:

	LP-grammofonplader mio. stk.	Indsp. kassettebånd mio. stk.	Uindspillede kassettebånd mio. stk.
1976	4,7	3,4	5
1977	4,9	4,8	6
1978	5,3	5,0	6,2
1979	5,7	4,3	6,5
1980	5,4	3,4	

(For så vidt angår grammofonplader er tallene ganske sikre, idet de er beregnet på basis af den eksisterende punktafgift. Derimod knytter der sig en lidt større usikkerhed til tallene for indspillede og uindspillede kassettebånd. Specielt med hensyn til indspillede kassettebånd kan bemærkes, at IFPI's medlemmer antages at have en markedsandel på 75 %).

Disse tal tyder på, at salget af plader og indspillede bånd stagnerer eller er i tilbagegang, mens salget af uindspillede kassetter er i tiltagende. En lignende udvikling er iagttaget i Vesttyskland og i Sverige.

Hovedvægten i privatkopieringen ligger ifølge de foreliggende Gallupundersøgelser på danse-, underholdnings- og popmusik, dvs. de musikkategorier, hvor fonogramsalget sædvanligvis er størst. Kopieringen af andet end musik synes at være beskedent. Således angiver i 1977 undersøgelsen 7 % af de, der havde købt uindspillede kassetter (29 % af samtlige adspurgte), at de i

almindelighed indspiller andet end musik. 3 % angiver, at andet end musik er det, de mest indspiller. I 1980-undersøgelsen angiver 5 % af samme gruppe (der nu udgør 34 % af samtlige adspurgte), at de har indspillet andet end musik i de seneste 12 måneder. 0 % angiver andet end musik som det, de mest har indspillet i denne periode. Af samme gruppe angav i 1977 29 % at de optog fra plader, 6 % fra radio, 8 % fra TV og 11 % fra andre kassetter. Adspurgt om den mest benyttede programkilde svarede 13 % plader, 79 % radio, 3 % TV og 5 % andre kassetter. Tilsvarende angav 42 % i 1980, at de havde optaget fra plader, 18 % fra andre kassetter, 76 % fra radio, 6 % fra TV og 1 % fra levende optræden. Som mest benyttede programkilde angav 30 % plader, 10 % andre kassetter, 55 % radio og 1 % TV. De, der havde indspillet fra plader eller kassetter (i 1977 7 %, i 1980 20 % af det samlede antal adspurgte), havde oftest lånt disse af venner og bekendte (1977: 69 %, 1980: 71 %), men mange angav selv at eje de kopierede fonogrammer (1977: 21 %, 1980: 35 %). I 1977 angav 21 % af dem, der havde indspillet fra plader eller kassetter, at de havde lånt de kopierede fonogrammer på biblioteket. Denne andel var i 1980 faldet til 12 %. Kun få (1977: 1 %, 1980: 3 %) angav at have købt fonogrammerne i fællesskab med andre. De anførte procenttal skal iøvrigt tages med et vist forbehold, idet de absolutte tal er forholdsvist beskedne.

Såvel ophavsmændene som de udøvende kunstnere har efter ophavsretsloven eneret til indspilning af deres værker og præstationer på fonogrammer. For ophavsmændenes vedkommende varetages disse rettigheder (den såkaldte mekaniseringsret) af organisationen Nordisk Copyright Bureau (NCB). I årene 1973-1980 indkasserede NCB følgende beløb for salg af grammofonplader og indspillede bånd i Danmark:

	<u>..... mio. kr.</u>
1973	3,5
1974	4,4
1975	5,7
1976	8,2
1977	12,4
1978	15,9
1979	17,7
1980	18,4

En opgørelse for årene 1965-1972 findes i betænkningen NU 21/73 side 136.

NCB's afgifter beregnes i princippet som 8 % af detailsalgsprisen, excl. moms, punktafgift samt et standardiseret beløb for omslagets værdi. Da salgsprisen ikke er fast, benyttes dog et særligt fastsat tillæg til forhandlerens indkøbspris. Typisk vil afgiften udgøre 6,40 % af udsalgsprisen excl. moms og punktafgift ved en LP-plade til 74,50 kr. og 5,94 % af udsalgsprisen excl. moms ved en musikkassette til samme pris. Udover disse satser er der fastsat minimumsbeløb pr. enhed. De udgør i 1981 kr. 1,49 for en LP-plade og kr. 1,63 for en musikkassette.

Ved videogrammer afhænger NCB's satser af, om der er tale om eksemplarer bestemt til udlejning eller til salg. Ved videogrammer, bestemt til udlejning gennem detailhandelen, svares pr. eksemplar kr. 0,45 pr. minut spilletid for den benyttede musik. Ved videogrammer bestemt til salg gennem detailhandelen er satsen pr. eksemplar kr. 0,30 pr. minut for op til 39 minutter, kr. 0,25 pr. minut for mellem 40 og 79 minutter og kr. 0,20 pr. minut for 80 minutter og derover. Bortset fra disse satser for brugen af musik i videogrammer er der så vidt vides endnu ikke opstået nogen praksis med hensyn til royalties på videogramområdet.

For så vidt angår de udøvende kunstnere, og herunder især musikerne, er det ikke muligt at angive generelle royaltysatser

eller lignende, idet der gør sig store individuelle forskelle gældende. F.eks. aflønnes studiemusikere normalt efter en overenskomstmæssig tarif, en gang for alle, og de kan derfor ikke gøre krav på royalty, beregnet efter antallet af solgte fonogrammer, lovrigt indgås der individuelle kontrakter mellem kunstnerne og fonogramproducenterne. Royalty-satserne i disse kontrakter varierer meget, og de er på grund af forskellige beregningsgrundlag kun sjældent direkte sammenlignelige. Solistroyalty i næsten samme størrelsesorden som NCB-afgiften kan dog ikke betegnes som helt usædvanlig.

I det foregående er der redegjort for den hidtidige udvikling og den nuværende situation. De kommende års udvikling kan selv sagt ikke angives på en tilsvarende eksakt måde, men det er dog muligt at skimte visse konsekvenser ud fra de hidtidige udviklingstendenser. Det synes således givet, at kvaliteten af kasettebånd og apparatur vil blive stadig bedre. Fremkomsten af eromdioxidbånd og Dolby-støjreduktionssystemer betød, at kasetteteknikken for alvor blev interessant for brugere, der lægger vægt på en lydgenivelse i høj kvalitet. Senest er de såkaldte metalbånd og nyere støjreduktionsmetoder kommet til med det resultat, at kasettebåndenes indspilninger kan gives over gængse stereoanlæg med en kvalitet, som i henseende til frekvensområde, dynamik, signal/støj-forhold m.v. næppe for den almindelige forbruger adskiller sig hørbart fra, hvad der kan opnås ved afspilning af en plade på et anlæg i mellemprikklassen. Der er ingen grund til at forvente, at denne udvikling skulle standse på nuværende tidspunkt. Tværtimod må man regne med yderligere forbedringer af udstyr og kassetter, ligesom priserne må forventes at falde. Man kan allerede i dag med en vis ret sige, at den afgørende forskel for forbrugerne mellem at købe en plade og at optage den på bånd alene er, at ved privatoptagelsen får man ikke det ofte kunstfærdigt udsmykkede pladeomslag med. Til gengæld er båndet ikke så følsomt med hensyn til ridser og lignende som pladen, det kan afspilles på stranden eller i bilen og det koster langt mindre end pladens pris. Den skitserede udvikling vil øge båndenes fortrin og

dermed stimulere privatkopieringen. Dette kan bl.a. ses af, at salget af færdigspillede kassettebånd i de senere år er stagnerende i modsætning til bestanden af kassettebåndoptagere.

En lignende meget kraftig udvikling må desuden forventes med hensyn til videobåndoptagere. På dette område synes udviklingen at ske knap så eksplosivt som tilfældet har været med lyd-kassetterne, hvilket formentlig hænger sammen med to ting: dels er der tale om et væsentligt dyrere apparatur, dels hersker der en betydelig usikkerhed med hensyn til, hvilke kassettesystemer der vil slå igennem og eventuelt blive almindelig standard. Det er ikke desto mindre givet, at videobåndoptagerne vil blive stadigt mere almindelige, og udviklingen vil med hensyn til pris og kvalitet følge de samme hovedlinier, som har kunnet iagttages for lyd-kassetternes vedkommende. Iøvrigt tyder branchens salgsprognoser på, at udviklingen netop i disse år er ved at tage fart, jfr. ovenfor side 18»

Det er et omstridt spørgsmål, om udnyttelsesformer af denne art - og herunder også specielt privatkopieringen på bånd - mindsker salget af de originale udgivelser eller om de alene repræsenterer et merforbrug, som de tekniske hjælpemidler muliggør til en for den enkelte forbruger acceptabel pris. Der findes ikke undersøgelsesresultater, som entydigt angiver noget svar på dette spørgsmål, og på grund af spørgsmålets hypotetiske karakter er det heller ikke givet, at det overhovedet kan besvares på et empirisk grundlag. Der kan imidlertid ikke herske tvivl om, at privatkopieringen på lydbånd har en indflydelse på fonogrammarkedet. Det skønnede salg af uindspillede bånd i årene 1976-79 (jfr. ovenfor side 21) var af en betydelig størrelse, idet det talmæssigt f.eks. overgik salget af LP-plader. Samtidig viste salget af indspillede kassetter en faldende tendens.

Sammenholdes dette med de betydelige besparelser, som brugerne kan opnå ved selv at kopiere, kan der være grund til at antage, at privatkopieringen har en negativ effekt på fonogramsalget.

Der er desuden grund til at antage, at en lignende effekt vil opstå på videogrammarkedet. Produktionen af filmværker er væsentlig dyrere end fonogramproduktionen, og der er derfor grund til at forvente, at prisforskellen mellem en uindspillet og en indspillet kassette bliver langt større end tilfældet er for fonogramernes vedkommende.

For nærværende synes priserne på en indspillet videokassette og et uindspillet bånd at stå i omtrent samme forhold til hinanden som tilfældet er ved lydbånd. Imidlertid er indspillede videobånd forholdsvis kostbare, idet de forhandles til priser omkring 600-700 kr., et beløb som antageligvis må forekomme ganske højt for de fleste privatpersoner.

2.3. Tidligere overvejelser, henvendelser til udvalget.

Som omtalt ovenfor under pkt. 2.1 blev spørgsmålet om indførelse af båndafgifter overvejet i forbindelse med gennemførelsen af den gældende ophavsretslov i 1961, men resultatet af overvejelserne blev, at man afstod fra at fremsætte lovforslag herom. Siden da er det gentagne gange gjort gældende af de berørte rettighedshavere, dvs. ophavsmændene, de udøvende kunstnere og fonogramproducenterne, at den stigende privatkopiering indebærer et alvorligt indgreb i ophavsretten og skaber risiko for stagnation i salget af grammofonplader. Da den fællesnordiske ophavsretskomiteé blev nedsat i 1970, rejste organisationerne overfor denne krav om indførelsen af en afgiftsordning, ikke mindst motiveret af kassetteteknikkens udvikling.

Komiteéns drøftelser af dette spørgsmål er gengivet i betænkningen Upphovsrätt I, Fotokopiering och bandinspelning särskilt inom undervisningsverksamhet, NU 21/73. Det hedder heri (side 75 ff), at efter komitéens mening kan der ikke herske tvivl om, at markedsføringen af relativt billigt optageapparat i forbindelse med bibliotekernes pladeudlån, den forbedrede modtagekvalitet for radio- og TV-udsendelser, indførelsen

af stereo samt en række andre forhold har ført til, at den private indspilningsvirksomhed har fået et omfang, som rækker udover, hvad der var forudsat ved tilblivelsen af ophavsretsloven. Stærke grunde talte således efter komitéens opfattelse for, at lovgivningen på området udformes således, at ophavsmændenes berettigede interesser i at kunne værne afsætningsgrundlaget for grammofonplader og videobånd tilgodeses på rimelig måde, så langt det er praktisk muligt.

I overensstemmelse hermed foreslog komitéen en præcisering af anvendelsesområdet for bestemmelsen i § 11, stk. 1 om retten til at foretage privat indspilning. Dette forslag var ikke ulig det forslag som nærværende udvalgs flertal fremlagde i delbetænkningen om licenskonstruktioner og fotokopiering (bet. 912/1981). Desuden foreslog den fællesnordiske komité en ny formulering af reglen om båndindspilning i undervisningsvirksomhed i § 17, ligesom de danske, finske og norske medlemmer foreslog et generelt forbud mod kopiering af musikværker ved fremmed medhjælp, et forslag som flertallet i nærværende udvalg tillige har fulgt op, dog i en noget andet form. For så vidt angik indførelsen af båndafgifter var der delte meninger i komitéen. De danske, finske og svenske sagkyndige fandt, at der med de nævnte forslag var skabt en rimelig balance mellem ophavsmændenes økonomiske interesser og den almindeligt erkendte grundsætning om fri mangfoldiggørelse til privat brug. Man tilføjede, at en afgiftsordning ville være forbundet med betydelige praktiske og administrative vanskeligheder, der let ville stå i misforhold til de økonomiske fordele, og man kunne derfor ikke gå ind herfor. I denne forbindelse erindrede disse sagkyndige også om, at der ikke forelå grundlag for at antage, at de private indspilninger havde ført til nogen nedgang eller påviselig stagnation i salget af grammofonplader eller i ophavsmændenes pladeindtægter. De norske sagkyndige noterede sig, at de øvrige sagkyndiges argumentation ikke principielt byggede på argumentet om en eventuel salgsnedgang, men de ønskede dog at præcisere, at dette moment ikke burde tillægges nogen nævneværdig vægt ved den vurdering,

der her var tale om. Det afgørende var, at værkerne og præstationerne blev brugt, og det i et stort omfang, som langt overskred de muligheder, man erkendte ved udarbejdelsen af ophavsretsloven. To af de norske sagkyndige kunne dog alligevel tilslutte sig, at der ikke burde gennemføres en afgiftsordning i ophavsretsloven, men de fandt, at det nærmere burde overvejes at søge afgiftsspørgsmålet løst udenfor ophavsretsloven. Den tredje norske sagkyndige gik derimod ind for en ophavsretlig ordning, bl.a. under henvisning til, at en sådan afgift fungerede uden større vanskeligheder i Vesttyskland. Denne sagkyndige påpegede, at spørgsmålet havde stået på dagsordenen siden sidste lovrevision, og at indspilningernes omfang efterhånden var taget til. Der burde derfor gennemføres en lovbestemmelse, som gav fuldmagt til administrativt at gennemføre en afgift.

Spørgsmålet om en afgift på kassettebånd og/eller båndoptagere er på ny blevet rejst overfor udvalget vedrørende revision af ophavsretslovgivningen i en henvendelse af 2. december 1980 fra Nordisk Copyright Bureau, Fællesrådet for Udøvende Kunstnere og Den Danske Gruppe af IFPI (bilag 1). I henvendelsen redegøres der for de hidtidige overvejelser og foretagne undersøgelser, og udvalget opfordres til at foreslå følgende bestemmelse i lovens paragraf om privat fremstilling af kopier:

"Ved salg af uindspillede lyd- og videokassettebånd og kassettebåndoptagere, erlægges en afgift, der tilkommer rettighedshaverne efter denne lov, bortset fra de i § 48 nævnte. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter efter forhandling med rettighedshavernes organisationer de nærmere regler for afgiftens beregning, opkrævning og fordeling mellem rettighedshaverne eller disses organisationer."

I henvendelsen bemærkes, at den retlige basis for afgiften er det stedfundne brud på rettighedshavernes eneret til reproduktion, og at dette som udgangspunkt må føre til, at afgiftsordningen skal være til benefice for alle - danske såvel som

udenlandske rettighedshavere. Uanset dette bør det dog overlades til organisationerne for hver af de tre interessegrupper (ophavsmandene, de udøvende kunstnere og fonogramproducenterne) at træffe beslutning om, efter hvilke kriterier fordelingen mellem rettighedshaverne skal finde sted, herunder om eller i hvilket omfang udbetalinger til udenlandske rettighedshavere skal gøres betingede af eksistensen af tilsvarende ordninger i rettighedshavernes hjemland (reciprocitet). Afgiftens størrelse bør fastsættes på grundlag af almindeligt anvendte royaltysatser, der er gældende for fonogrammer og videogrammer af en vis spilletid. Man peger her på den til enhver tid gældende minimumsafgift, der ved salg af fonogrammer skal erlægges til NCB - indtil den 1. januar 1981, 1,20 kr. for en LP og en musikkassette med en spilletid på 60 minutter og i 1981 godt 1,55 kr. i gennemsnit for grammofonplader og musikkassetter. Denne sats foreslås lagt til grund ved afregningen til hver af de 3 implicerede rettighedshavergrupper.

Som en anden mulighed peges på at fastsætte et bestemt ørebeløb pr. minuts spilletid. Hed udgangspunkt i NCB's minimumsvederlag ville dette i 1981 betyde en afgift på 7 øre pr. spilleminut, en sats der herefter kunne dyrtidsreguleres. Det bør - eventuelt gennem Monopoltilsynets kontrol - sikres, at prisen på uindspillede bånd ikke ved afgiftens indførelse stiger mere end selve afgiften betinger, f.eks. fordi den procentuelle forhandleravance beregnes på grundlag af et beløb inklusive afgiften. Det bør endvidere tilstræbes, at der med ministeriet for skatter og afgifter opnås en særlig ordning, hvorefter merværdi-afgiften beregnes på grundlag af varens pris exclusive den særlige afgift til de forskellige rettighedshavere efter ophavsretsloven. I henvendelsen peges iøvrigt på, at afgiften hensigtsmæssigt kan administreres af et særligt selskab med begrænset ansvar eller en selvejende institution. Den praktiske del af forvaltningen foreslås henlagt til NCB.

Udvalget har endvidere efter opfordring modtaget en henvendelse af 7. juli 1981 fra de ophavsretlige organisationers samarbejds-

udvalg, Kasetteudvalget. Heri tilslutter man sig tanken om indførelse af en afgift på uindspillede lyd- og videokassettebånd. Afgiften bør efter Kasetteudvalgets opfattelse udformes på et ophavsretligt eller ophavsretsiignende grundlag, men som en ret af særskilt art, der er fritstående i forhold til de hidtil kendte ophavsretlige beføjelser. Det anses som en følge heraf, at afgiftsretten ikke kan betragtes som omfattet af eksklusiverende kontraktsforhold. For at sikre, at afgiften kan opfylde sit formål i forhold til kunstnerne, bør afgiftsretten gøres uoverdragelig, i hvert fald for så vidt angår autorerne og de udøvende kunstnere, og det bør eventuelt også være tilfældet for så vidt angår de mere kommercielt prægede rettigheder. I forlængelse heraf bør der efter Kasetteudvalgets opfattelse gives udtrykkelige regler om, hvilke kommercielle interesser der skal være lodtagere i afgiften. Man tager ikke stilling til, om Danmarks Radio i kraft af en producentstatus bør være afgiftsberettiget, men man tager afstand fra videregående afgiftskrav. Fordelingen af afgiftsprovenuet mellem autorer, udøvende kunstnere og - i det omfang disse skal have del i afgiften - "kommercielle" interesser bør ske ved en norm, fastsat ved lov. I mangel af særlige kriterier for en anden fordeling finder organisationerne alene at kunne pege på en ligedeling mellem disse grupper. Inden for hver gruppe må fordelingen fastlægges ved aftale, og den bør i videst muligt omfang ske individuelt. Fordelingen bør ske gennem en ny, speciel organisation. Det skal iøvrigt bemærkes, at to af de i Kasetteudvalget deltagende organisationer, NCB og IDD (Industrielle Designere Danmark) afgav mindretalsudtalelser. Herom henvises til henvendelsen, der er optrykt som bilag 2.

2.4. Overvejelser og foranstaltninger i udlandet.

2.4.1. Vesttyskland.

I forbindelse med en generel revision af den vesttyske ophavsretslov (UrhG) gennemførte man i 1965 en særlig afgift på

spole- og kassettebåndoptagere. Indkomsterne herfra anvendes til at kompensere rettighedshaverne for privatkopieringen. Bestemmelsen om afgiften findes i UrhG § 53, der omhandler kopiering til privat brug. Det bestemmes i stk. 5, at hvis det efter et værks art kan forventes, at det optages til privat brug på lyd- eller billedbåndoptagere fra radio- eller fjernsynsudsendelser eller fra fono- eller videogrammer, har ophavsmanden krav på et vederlag fra fremstillere af båndoptagere for den ved udbredelsen af disse apparater givne mulighed for sådanne optagelser. Erhvervsmæssige importører af apparatur hæfter på linie med fremstillerne. Uederlagskravet, der beregnes som en andel af den af producenten opnåede salgspris, kan kun gøres gældende gennem en organisation. Ved henvisninger i loven er de udøvende kunstnere, fonogramproducenterne og filmproducenterne tillige inddraget blandt de afgiftsberettigede. Iagttagelse af afgiftssatsen dog ikke overstige 5 %. Hvis det fremgår af omstændighederne, at apparaturet ikke vil blive brugt til de nævnte formål inden for lovens anvendelsesområde, bortfalder vederlagskravet. På denne måde holdes eksempelvis diktafoner og lignende samt apparater til eksport uden for afgiften.

Til bestemmelsens historie hører, at den tyske højesteret i 1955 (BGHZ 17, 266) på det dagældende retsgrundlag bestemte, at private båndoptagelser og overspilninger principielt ikke var tilladte. På denne baggrund søgte organisationen GEMA (der svarer til de danske organisationer KODA og NCB) at etablere en frivillig ordning, således at brugerne mod betaling af et gebyr erhvervede de fornødne rettigheder. Kun få tilmeldte sig ordningen, og trods en række processer lykkedes det ikke at få systemet til at fungere tilfredsstillende. I erkendelse af den skade, som rettighedshaverne led ved privatkopieringen, blev der derfor ved lovens revision stillet forslag om en afgiftsordning.

Det fremgår af protokollen fra behandlingen i forbundsdagen, at der forud havde fundet omfattende drøftelser mellem forskellige berørte parter sted. Det oprindelige regeringsforslag

indebar, at rettighedshaverne skulle have et direkte vederlagskrav på den enkelte bruger. Dette forslag forkastedes imidlertid som helt urealistisk af det såkaldte forbundsråd (Bundesrat), idet man fandt det umuligt at efterleve i praksis. I stedet foreslog det pågældende forbundsudvalg den senere gennemførte bestemmelse, hvorefter vederlagskravet rettes mod producenterne og importørerne af apparaturet.

Forslaget passerede imidlertid ikke forbundsdagen uden en udførlig diskussion. Mod udvalgsforslaget indvendtes især, at dette ville komme til at ramme alle indspilningsapparater, uanset disses anvendelse. For at imødegå denne indvending indførtes den nævnte undtagelse, som indebærer, at diktafoner og apparater til eksportmarkedet fritages. Med hensyn til alle andre apparater mente udvalget ikke, at det var urimeligt, at der skulle svares afgift, idet det ikke var sandsynligt, at apparatet ikke på noget tidspunkt i dets levetid ville blive anvendt til privatindspilning. En anden indvending, som blev fremført mod forslaget, var, at fremstilleren eller importøren kunne blive oversvømmet af vederlagskrav fra forskellige rettighedshavere. Denne indvending blev imødegået ved bestemmelsen om, at vederlagskravet kun kan gøres gældende gennem en organisation. Til dette formål har man oprettet organisationen Zentralstelle für private Überspielungsrechte (ZPÜ). Heri indgår GEMA, Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten (GVL, omtrent svarende til det danske GRAMEX) samt forfatterorganisationen Verwertungsgesellschaft Wort. ZPÜ tilbageholder 7 % af provenuet til dækning af de administrative omkostninger. De resterende vederlag fordeles procentuelt mellem de deltagende organisationer i forholdet 42:42:16.

Som tidligere nævnt fastsatte man en øvre grænse for vederlags-satsen på 5 % af salgsværdien. Man regnede med en gennemsnitlig salgspris fra fremstillere/importør på ca. 300 DM og antog følgelig, at den gennemsnitlige afgift ville blive 15 DM. Det totale, faktiske afgiftsprovenu har været stadigt stigende i de senere år. F.eks. kan nævnes, at bruttovederlaget i 1970

udgjorde omtrent 5,4 mio DM og i 1976 udgjorde det omtrent 18 mio. DM.

Trods de nævnte beløb har bestemmelsen ikke i praksis givet det økonomiske resultat, man ventede ved vedtagelsen. Årsagen hertil har især været, at prisen på indspilningsapparat er sunket til gennemsnitligt det halve af, hvad man beregnede i 1965. Desuden skal den overvejende del af de solgte apparater være kombinerede radiokassetteoptagere, hvor kassettedelen alene omfatter en trediedel af værdien. Følgen bliver, at afgiften pr. apparat alene andrager 2 - 3 DM.

På baggrund af denne udvikling er der i forbundsrepublikken rejst krav om enten en forhøjelse af afgiftssatsen til 10 % eller en supplerende kassetteafgift på 2 - 3 DM pr. kassette.

I et embedsmandsudkast af 8. september 1980, der er udsendt til høring hos en lang række organisationer, foreslås en del forskellige ændringer af den tyske ophavsretslov. Specielt med hensyn til båndoptagerafgiften foreslås den opretholdt med visse justeringer, især af teknisk/redaktionel karakter. Dog er den hidtidige maksimumsgrænse for afgiftssatsen på 5 % udeladt. I stedet hedder det, at de berettigede har krav på et passende vederlag. I bemærkningerne til forslaget nævnes, at man derigennem kan tilpasse afgiften den stedfundne udvikling, ligesom vederlagsfastsættelsen kan orienteres efter den ophavsretligt relevante udnyttelse. Især peges på, at vederlaget kan fastsættes efter antallet af solgte båndoptagere i stedet for at være afhængigt af disses værdi. Som målestok kan man her lægge det totale salg af tomkassetter til grund og sætte det i et bestemt forhold til de licensafgifter, som industrien havde måttet betale, hvis det havde drejet sig om indspillede kassetter af tilsvarende længde. Herved undgås også det misforhold mellem inden- og udenlandske producenter, som for tiden eksisterer, idet de udenlandske produkter generelt sælges billigere fra fabrikken, fordi de efter fragt m.v. skal være konkurrencedygtige overfor de indenlandske produkter.

I bemærkningerne afvises en kassetteafgift. Man henviser til, at apparaturafgiften i omtrent 15 år har vist sig at være et praktisk brugbart middel til at opnå det ønskede formål, og man påpeger en række praktiske betænkeligheder ved en kassetteafgift. Der må ventes vanskeligheder ved indkrævning og kontrol af afgiften, og dermed høje administrationsomkostninger, fordi der er tale om en meget stor årlig omsætning. Man må også regne med, at køberne af apparatur vil acceptere den enkeltstående, samlede fordyrelse af apparatet ved erhvervelsen med større forståelse, end hvis de ved hvert køb af en tomkassette måtte udrede et vederlag, ganske uden hensyn til om de ville bruge kassetten til optagelse af beskyttede værker. Videre påpeges de administrative omkostninger ved refusion af afgiften ved bånd, der benyttes til dokumenterede formål uden rettmæssig relevans og til forskellige sociale formål. Endelig har man ved afgørelsen ikke holdt de forskellige omgåelsesmuligheder uden for betragtning, bl.a. kan man tænke sig bånd, der sælges med en symbolsk indspilning for derigennem at undgå afgiften.

Med hensyn til den nugældende ordning kan det iøvrigt bemærkes, at der ikke i loven findes særlige undtagelsesbestemmelser for så vidt angår udenlandske rettmiddelhavere. Afgiftsretten følger således de almindelige regler, hvorefter ikke mindst rettmiddelhaverens hjemlands konventionstilknytning har betydning. Således udbetales der vederlag til nordiske rettmiddelhavere via NCB.

2.4.2. Østrig.

Østrig har, som det så vidt vides eneste land, indført en båndafgift. Afgiften indførtes ved Urheberrechtsgesetznovelle 1980 af 2. juli 1980, der føjer nye 5. - 7. stykker til den gældende lovs § 42, der omhandler kopiering til privat brug. Bestemmelsen er i vid udstrækning opbygget som den vesttyske bestemmelse om apparaturafgift, bl.a. knytter den afgiftsberettigelsen til, om det efter værkets art kan forventes, at det bliver genstand for privatkopiering. Afgiftsretten omfatter både billed- og lyd-

bærere, og den sonderer ikke mellem spole- og kassettebånd eller mellem bånd og andre (fremtidige) indspilningsmedier. Afgiftsretten omfatter ikke bånd m.v., som ikke skal bruges indenlands eller som skal bruges til andet end private indspilninger. Afgiftspligten indtræder kun, hvis båndene markedsføres erhvervs-mæssigt mod vederlag. Ved udmålingen af vederlaget skal der især tages hensyn til båndenes spilletid. Vederlagskravet kan kun gøres gældende gennem en organisation. I ændringslovens Artikel III bestemmes, at tvister om vederlagsfastsættelsen og afgiftens administration iøvrigt kan afgøres af en særlig voldgiftsret. Ændringsloven indeholder ikke særlige bestemmelser om afgiftens tillem্পning i forhold til udenlandske rettighedshavere. Da afgiften er af forholdsvis ny dato foreligger der ikke for nærværende nærmere oplysninger om dens praktiske gennemførelse og resultater.

2.4.3. Storbritannien.

Den engelske Copyright Act 1956 indeholder ingen bestemmelser om bånd- eller apparaturafgifter. Spørgsmålet blev drøftet under et revisionsarbejde i den såkaldte Whitford Committee, jfr. betænkningen Copyright and Designs Law, Cmnd 6732, London 1977, side 75 ff. Det anføres her, at muligheden af at indføre en afgift på blanke bånd som et alternativ eller et supplement til en apparaturafgift var berørt over for komitéen, men den blev afvist af næsten alle parter som værende utilfredsstillende. Selv om en sådan afgift i teorien bedre ville svare til den faktiske indspilning, ville den indebære en langt større virksomhed, og sammenholdt med båndenes lavere værdi i forhold til apparaturet samt den omstændighed at båndene kan genindspilles, ville ordningen betyde et mindre provenu. Komitéen tilkendegav i stedet, at man anså en apparaturafgift for den eneste tilfredsstillende løsning på problemerne vedrørende privatindspilningerne. Intet andet system kan på samme måde overvinde kontrolproblemet. Man foreslog derfor en båndoptagerafgift på linie med den vesttyske afgift, dog således at afgiftsfastsættelsen og

fordelingen af provenuet mellem de forskellige grupper af rettighedshavere henlægges til et særligt navn. Senere oplysninger tyder dog på, at problemstillingen vil blive genovervejet. I et "Consultative Document" fra juli 1981, (Reform of the Law relating to Copyright, Designs and Performers' Protection, Cmnd 8302) drøftes problemerne indgående, og det udtales, at regeringen endnu ikke er overbevist om, at en afgift på lyd- eller videobånd eller -apparatur vil frembyde en acceptabel løsning på problemerne. Det er da også et spørgsmål om en sådan løsning overhovedet findes. Det bemærkes dog, at regeringen byder en offentlig debat om spørgsmålene velkommen, før den endelige afgørelse træffes.

2.4.4. EF.

I en meddelelse til Rådet fra Kommissionen for de europæiske Fællesskaber af 22. november 1977 (Fællesskabets aktion inden for den kulturelle sektor, Bulletin for De europæiske Fællesskaber supplement G/11) berøres de her omhandlede problemer i sammenhæng med problemerne omkring den reprografiske reproduktion (fotokopiering m.v.). Man påpeger her (side 14) risikoen for, at den private eksemplar fremstilling medfører formindskelse af oplagene af de udgivne værker og dermed tillige ringere indtægter for forlæggere og forfattere. Hvis en række af disse blev tvunget til at give op, ville det ende med, at reproduktionsteknikken blev et offer for sin egen fabelagtige succes, idet den ville blive ramt af følgerne af det aftagende antal publikationer, som leverer den sine forlæg. Endvidere vil den audiovisuelle teknik kun kunne fortsætte sin nuværende fremgang, såfremt de udøvende kunstnere fortsat er tiltrækkeligt mange og kvalificerede. Hertil kræves, at der ydes en rimelig betaling for de "sekundære udnyttelser". Det anføres, at man for at sikre det honorar, som forfattere, forlæggere og udøvende kunstnere med rette kan gøre krav på, må indregne et vist beløb i salgsprisen for de pågældende apparater og for materiale, der anvendes ved brug af apparaterne. Denne konklusion omfatter både den reprografiske og den audiovisuelle reproduktion.

Disse synspunkter er senest gentaget i en for kommissionen udfærdiget publikation, Det europæiske Fællesskabs indsats på det kulturelle område, Europæisk dokumentation 3/1980, side 20. Det hedder her om den generelle problematik: "Man kan yderligere spørge sig selv om, hvorledes de afgifter, som forfattere, udgivere og udøvende kunstnere har ret til at kræve, kan opkræves i praksis. Aflønning via brugerne ville strande på det almindelige snyderi og på umuligheden af at føre nogen form for kontrol. Ikke mindre illusorisk forekommer det at skelne mellem private brugere og offentlige institutioner: Universiteter, skoler, biblioteker osv. Der er herefter ingen anden udvej end at rette kravet om betaling til fabrikanterne af maskiner og andet materiel såsom kopieringspapir og bånd. Man burde indføre en afgift i form af en fast procent af salgsprisen, som skulle dække al senere udnyttelse."

2.5. Afgiftens karakter og tilrettelæggelse.

Som det fremgår af afsnit 2.4. ovenfor, kan afgifter af den her omhandlede art tilrettelægges på mange forskellige måder. Forinden der tages stilling til, om en afgiftsordning bør indføres, og i givet fald hvilket nærmere indhold den bør have, kan det være nyttigt at gennemgå de foreliggende muligheder og deres forhold til eksisterende lovgivning, og til de mål man måtte ønske at opnå ved hjælp af en afgiftsordning.

2.5.1. En ophavsretlig ctr. en offentligretlig afgift.

Lt grundlæggende spørgsmål er, om afgiften skal tilrettelægges som en almindelig offentligretlig afgift på linie med de forskellige forbrugsafgifter på varer, som er velkendte fra en række forskellige områder, eller om afgiften skal etableres som en særlig ophavsretlig afgift. Forskellen på disse afgiftstyper er, at staten ved den offentligretlige afgift står som den umiddelbart berettigede til provenuet, mens det modsat i

princippet er de enkelte rettighedshavere, som er berettiget til provenuet ved en ophavsretlig afgift. I praksis må det dog forventes, at afgiftskravet ved en ophavsretlig afgift vil blive kanaliseret gennem en særlig organisation.

En offentligretlig afgift vil navnlig kunne forekomme rimelig i tilfælde af, at man ønsker en kollektiv udlodning af afgiftsmidlerne. En individuel udlodning til rettighedshaverne af en af det offentlige oppebåret afgift vil være atypisk, sammenlignet med det eksisterende skatte- og afgiftssystem. Heller ikke en kollektiv udlodning af en offentligretlig afgift synes i så henseende problemfri. Statsmagten er ikke afskåret fra at disponere frit over indtægterne fra afgiftsordninger, og der findes flere eksempler på, at man efter en tid har opgivet en oprindelig "øremærkning" af et afgiftsprovenu. Også ud fra mere principielle og ideologiske synspunkter kan en offentligretlig afgiftsordning kritiseres. Den vil således kunne betragtes som en offentlig kunststøtteordning, finansieret af kunstnerne selv. Vinder sådanne ordninger indpas, kan resultatet blive en stærkt forøget afhængighed af statsmagten hos kunstnerne. En sådan afhængighed kan måske accepteres, sålænge den skyldes, at statsmagten tilfører kunstnerne nye midler. Derimod vil en statslig omfordeling af rettighedsvederlagene annullere markedsmekanismerne, hvilket på længere sigt kan true kunstens frihed.

Modsat kan en ophavsretlig afgift forekomme fremmed ud fra en afgiftsretlig tankegang, idet private afgifter ikke er sædvanligt forekommende. Det må dog her bemærkes, at ophavsretlige tvangslicenser i nogen grad kan betragtes som en art afgifter, løvrigt må det nævnes, at man ved en ophavsretlig afgift i nogen grad kan være forpligtet til at vederlægge udenlandske rettighedshavere, jfr. afsnit 2.5.3. Dette vil efter omstændighederne kunne undgås ved en offentligretlig afgift.

Provenuet fra en ophavsretlig afgift vil efter omstændighederne kunne udloddes individuelt eller kollektivt. En nærmere beskrivelse af og stillingtagen til kollektive ordninger findes

i udvalgets 1. delbetænkning (bet. 912/1981) side 44 ff og side 66, hvortil henvises.

2.5.2. Afgift på bånd eller apparatur ?

Til fordel for at afgiftsbelægge båndoptagere taler, at en sådan ordning i en årrække har fungeret i Vesttyskland, jfr. ovenfor afsnit 2.4.1. I den udstrækning, der opnås ensartede ordninger her i Danmark og i nabolandene, vil problemerne omkring privatimport af afgiftsbelagt materiale mindskes, idet priskonkurrencen i hvert fald delvist udjævnes. Hertil kommer, at der allerede eksisterer en offentligretlig afgift på radiomodtagere, lyd- og billedbåndoptagere og forskelligt andet elektrisk materiel. Modsvarende er der hidtil kun indført båndafgifter i ét land, Østrig, og denne lovgivning er af så ny dato, at der ikke foreligger noget større erfaringsmateriale.

Heroverfor står dog en række ulemper ved en afgift på båndoptagerne. I almindelighed vil anskaffelsen af en båndoptager være en investering for en årrække, og brugen af apparatet vil være højst individuel. Det vil derfor ikke være muligt med nogen rimelig grad af sikkerhed at angive, hvilket afgiftsniveau, der kan anses for rimeligt. Hertil kan efter omstændighederne komme, at en afgift, sat i relation til hvad rettighedshaverne normalt får i royalties for en indspilning og beregnet efter et skønnet antal indspilninger i apparatets levetid, let vil kunne blive uacceptabelt høj. En sådan beregningsmåde vil iøvrigt være forbundet med en betydelig usikkerhed. På den anden side vil en beregning af afgiften som en andel af båndoptagerens anskaffelsespris heller ikke være tilfredsstillende, idet afgiftssatsen ikke ville indebære en sontring efter, om et apparats merpris skyldes, at der er lagt vægt på holdbarheden eller f.eks. lyd kvaliteten. Hertil kommer endvidere, at kassettebåndoptagere ofte sammenbygges med radiomodtagere, de såkaldte cassette-recorders. I sådanne tilfælde kan det være vanskeligt at adskille, hvilken del af apparatet - og dermed

af købsprisen - der skal betragtes som båndoptager og dermed afgiftsbelægges. Endelig må det bemærkes, at der i det forløbne tiår er sket en meget stor udbredelse af kassettebåndoptagere til lydoptagelser. Der er derfor grund til at antage, at markedet i nogen grad er mættet, og at det nuværende og kommende salg i højere grad har en supplerende karakter. Under disse omstændigheder vil en apparaturafgift få en mere symbolsk end reel betydning.

Ved en afgift på bånd kan man i stedet opnå det principielt tilfredsstillende resultat, at afgiften har en vis sammenhæng med den faktiske udnyttelse af beskyttede værker og præstationer. Ud fra de royalties, der normalt svares ved grammofonindspilninger, kan der på rimelig vis beregnes en afgift, der ved at blive sat i relation til båndets spilletid tager højde for, at båndene fremstilles i varierende længder. Modsvarende vil det ikke få indflydelse på afgiftens størrelse, om båndet er af en mere eller mindre dyr kvalitet. Som følge af den betydelige omsætning, der er på bånd, vil det endvidere være muligt at opnå et passende stort samlet afgiftsprovener, uden at det vil føles belastende for den enkelte forbruger.

Vælges en båndafgift, kan det overvejes, om både kassette- og spolebånd (reel to reel) bør afgiftsbelægges. Det må her bemærkes, at der knytter sig en række vanskeligheder til afgiftsberegningen ved spolebånd. Båndoptagerne findes i forskellige tekniske standarder, som benytter forskellige sporbredder. Ved en 4-spors optagelse kan der lydfæstes dobbelt så meget materiale - målt i tid - som ved en 2-spors optagelse. Hertil kommer at brugeren på de fleste moderne spolebåndoptagere kan vælge mellem flere forskellige båndhastigheder, hvad der ligeledes influerer på mængden af udnyttet materiale på det enkelte bånd. En tilsvarende mulighed findes kun på ganske enkelte kassettebåndoptagere, og med disses stadigt stigende kvalitet er der næppe grund til at forvente, at dette vinder indpas i større omfang ved denne teknik. Løvrigt er markedet for spolebåndoptagere og -bånd marginalt, set i forhold til kassetterne.

Meget kunne derfor tale for at koncentrere en afgift på kasettebåndene.

Endelig må det overvejes, om en båndafgift alene bør pålægges lydbånd, eller om også videobånd bør medinddrages. Det må erkendes, at der på nuværende tidspunkt knytter sig megen usikkerhed til udviklingen på videomarkedet. Det kan vel med rimelig sikkerhed antages, at markedet vil få en stigende betydning, men de nærmere former for spredning af indspillede videogrammer er endnu under udvikling, og det er vanskeligt at skønne om den fremtidige struktur. Dette har navnlig betydning med hensyn til fastsættelsen af en eventuel afgifts størrelse, idet der på dette område ikke findes faste sædvaner med hensyn til royaltyprocenter. På den anden side kan der næppe være tvivl om, at der også på dette område vil ske en intensiv udnyttelse af beskyttede værker og præstationer, og det ville derfor være urimeligt og kortsynet om lydbånd afgiftsbelagdes, uden at dette tillige blev tilfældet for videobånd.

2.5.3. Den systematiske placering af en ophavsretlig båndafgift.

Det centrale sigte med en ophavsretlig båndafgift er at vederlægge rettighedshaverne for den udnyttelse af deres værker og præstationer, som finder sted i den private sfære. Der kan derfor være grund til at overveje at formulere afgiftsretten som en modifikation i den ret til at fremstille eksemplarer i begrænset antal til privat brug, som er hjemlet i ophavsretslovens § 11. En sådan løsning vil imidlertid indebære, at reglerne om kopiering til privat brug bliver stadigt mere komplicerede. Desuden vil det være en naturlig følge af en sådan tilrettelæggelse af afgiften, at selve kopieringen bliver den udløsende faktor. Dette vil næppe være hensigtsmæssigt. Kopieringen foregår i privatlivet, hvor det hverken er muligt eller ønskeligt at kontrollere dens omfang. Endvidere vil denne tilrettelæggelse gøre det vanskeligt at koncentrere afgiften på

kassettebåndene, hvor den praktisk betydningsfulde kopiering sker.

Det kan derfor i stedet overvejes at gøre afgiftsretten til en selvstændig rettighed, som nok knytter sig til § 11 i den forstand at den vedrører kopiering, som er lovlig efter denne bestemmelse, men modsat fungerer afgiften som en "frikøbsordning", der i sig selv giver køberne af afgiftsbelagte bånd ret til at indspille beskyttede værker og præstationer på disse. På den anden side adskiller retten sig også fra den såkaldte mekaniseringsret. Herved forstås eneretten til at tillade, at et værk eller en præstation indspilles på grammofonplade eller bånd, beregnet til offentligt salg. I kraft af et sådant selvstændigt grundlag kan retten tilrettelægges uden alt for kraftige bindinger til de eksisterende bestemmelsers systematik, og det vil derved blive muligt at opnå de mest hensigtsmæssige resultater, såvel i henseende til rettens udformning som til indførelse af de fornødne undtagelser i form af afgiftsfravigelser m.v.

Et vigtigt aspekt ved at retten ikke er identisk med den almindelige mekaniseringsret, er, at man ikke ved brug af afgiftsbelagte bånd frikøber rettigheder til eksemplar fremstilling uden for det private område eller i antal, som ligger ud over de enkelte eksemplarer, der tillades fremstillet til privat brug. I sådanne tilfælde gælder eneretten til eksemplar fremstilling fortsat, og rettighedshavernes samtykke er derfor nødvendigt. Som følge heraf vil afgiften ikke berøre eksisterende aftaler om mekaniseringsrettigheder.

Selv om afgiftsretten således opbygges på et eget grundlag, må den alligevel henregnes til de ophavsretlige beføjelser, idet den reelt set er en variant af retten til eksemplar fremstilling. Dette er af praktisk betydning, fordi de internationale ophavsretlige konventioner stiller krav om, at de tilsluttede stater yder udenlandske værker og præstationer mindst den samme beskyttelse som ydes de nationale (princippet om national

behandling). I visse tilfælde tillader konventionerne, at denne nationale behandling betinges af gensidighed, således at udenlandske rettighedshavere kun er beskyttede i en bestemt relation, hvis deres eget land yder en lignende beskyttelse til de udenlandske rettighedshavere. Det må antages, at en gensidighedsordning også er tilladelig på det her drøftede område, selv om det ikke udtrykkeligt er nævnt i konventionerne. Afgiftsordninger uden en direkte tilknytning til den faktiske værksudnyttelse er atypiske, sammenlignet med de sædvanlige ophavsrettigheder. Udstrækkes kravet om national behandling uden modifikationer til sådanne ordninger, vil man reelt stå i en situation, hvor konventionerne bremser for rettighedsmæssige forbedringer, hvilket er stik imod deres erklærede hensigt. Det synes da også at være overvejelser af denne art, som ligger til grund for bestemmelsen i Bernerkonventionens art. 14 ter, stk. 2, der med hensyn til droit de suite tillader gensidighedskrav. Tilsvarende kan anføres bestemmelsen i Romkonventionens Art. 16, stk. 1 a iv vedr. radio- og fjernsynsudsendelse samt anden offentlig fremførelse af fonogrammer. Udvalget er iøvrigt kommet frem til samme resultat med hensyn til en eventuel ophavsretlig biblioteksafgift. Overvejelserne viste, at der hersker en betydelig international usikkerhed om fortolkningen af kravet om national behandling. Det bør iøvrigt anmærkes, at også gensidighedsordninger kan medføre et provenutab, nationalt set.

2.5.4. Rettens overdragelighed.

I henvendelsen til udvalget fra Kasetteudvalget (bilag 2) stilles der forslag om, at afgiftsretten gøres til en personlig, uoverdragelig ret i hvert fald for ophavsmændene og de udøvende kunstnere. Der peges endvidere på, at en tilsvarende uoverdragelighed ud fra andre betragtninger kunne være velbegrundet med hensyn til de mere kommercielt prægede rettigheder (udgiveres og producenternes rettigheder), således at disse ikke blot konverteres til et økonomisk aktiv, der kan fremstå uafhængigt af, om de pågældende rettighedshavere driver aktiv virksomhed inden for området.

En sådan tilrettelæggelse af afgiftsretten som en personlig, uoverdragelig ret, der - som det ligeledes foreslås - ikke kan gøres til genstand for kreditfølgning og kun i et vist omfang kan overgå til andre ved arv, kan frembyde visse fordele, især af mere socialt betonet karakter. Man vil nemlig herigen- nem kunne sikre de skabende og udøvende kunstnere en andel i provenuet, som ikke kan fraskrives gennem vidtgående forlags- aftaler eller lignende. Desuden kan en sådan personel ret mu- ligvis siges at tage højde for, at begrundelserne bag ophavs- retten tildels skifter karakter, når man vender blikket fra de originære retsindehavere til indehavere af afledede rettighed- der, såsom medkontrahenter og arvinger. Heroverfor må det imid- letid påpeges, at selv om argumentationen bag ophavsretten kan være forskellig i forskellige situationer, svækkes den ikke nød- vendigvis derved. I relation til erhververe af rettigheder an- tager argumentationen en mere økonomisk præget karakter med et svagere indslag af de sociale elementer, som indgår i relatio- nen til de originære retsindehavere. Dette ændrer imidlertid ikke forholdene omkring udnyttelsen af værkerne og dermed hel- ler ikke behovene for at sikre den økonomiske baggrund for denne udnyttelse.

Endvidere kan det anføres, at personelle rettigheder inden for ophavsretten i nordisk ret hidtil kun er gennemført ad lovgiv- ningsvejen for så vidt angår de ideelle rettigheder. De økono- miske rettigheder er i så henseende alle af almindelig, formue- retlig karakter. Dette har ikke udelukket, at man ad organisa- torisk vej har knæsat en vis uoverdragelighed. Således accep- terer organisationen KODA ikke, at de af organisationen fast- satte fordelingsregler mellem autorer og forlag tilsidesættes ved individuelle aftaler. Sådanne arrangementer kan være velbe- grundede ud fra såvel sociale som administrative hensyn, men de forudsætter til gengæld, at der på forhånd er opstillet faste fordelingsnøgler.

Gennemførelse af retten til båndafgift som en personlig ret kan ligeledes kun ske, hvis man samtidigt bestemmer, hvilke

andele af provenuet, der skal tilkomme de forskellige kategorier af rettighedshavere. I den nordiske ophavsretslovgivning har man hidtil afholdt sig fra at fastsætte sådanne fordelingsnøgler, formentlig fordi man har anset det for mest hensigtsmæssigt, at disse spørgsmål løses ad forhandlingsvejen. Herved har man iøvrigt haft en vis sikkerhed mod indgåelse af urimelige aftaler, idet der i den nu ophævede § 29 i ophavsretsloven var hjemmel til helt eller delvis at tilsidesætte åbenbart urimelige aftaler. Denne regel blev ophævet i konsekvens af gennemførelsen af den nugældende generelle bestemmelse i aftalelovens § 36. Der blev ikke i forbindelse med denne lovændring tilkendegivet nogen intention om at svække den hidtidige beskyttelse af de svage aftaleparter på ophavsrettens område. Tværtimod skete der en styrkelse af bestemmelsen, idet kravet om åbenbar urimelighed ændredes til alene at være et krav om, at det vil være urimeligt eller i strid med redelig handlemåde at gøre aftalen gældende. Det må i lyset heraf antages, at fravigelser af sædvanemæssige fordelingsnøgler eller af nøgler, som er aftalt mellem de relevante organisationer, som regel vil kunne tilsidesættes, medmindre de er rimeligt begrundede og kendelige for parterne i de enkelte tilfælde.

På denne baggrund kan det betvivles, om der er behov for at etablere lovhjemlede, ufravigelige fordelingsnøgler. Noget andet er, at den organisation, som forudsættes oprettet til administration af afgiftsretten (jfr. afsnit 2.5.5. nedenfor), kan have ønske om at gennemføre vedtægtsbestemmelser, hvorefter der ikke kan ske individuelle fravigelser af de kollektivt fastsatte fordelingsnøgler.

Uden for den egentlige ophavsrets område kan man pege på biblioteksafgiften (jfr. lovbekendtgørelse nr. 600 af 9. december 1975 af lov om folkebiblioteker m.v. med senere ændringer, § 19), der kan beskrives som en personel ret (eller rettighedslignende konstruktion). Biblioteksafgift ydes til danske forfattere af bøger, som findes i folke- og skolebibliotekerne, med et fast, årligt beløb pr. bind. De nærmere regler om dette vederlag

findes i kulturministeriets bekendtgørelse nr. 106 af 5. marts 1979 om biblioteksafgift. Heri bestemmes i § 2, at kun forfatteren selv, efterlevende ægtefæller der ikke har indgået nyt ægteskab og efterlevende børn under 21 år er berettigede til at modtage biblioteksafgift. Retten er således ikke overdragelig. Dette må imidlertid ses i sammenhæng med, at biblioteksafgiften kun ydes for bøger, som findes i offentligt ejede biblioteker. Private biblioteker er ikke omfattet, uanset om de er tilgængelige for offentligheden. Biblioteksafgiften kan derfor i dens nuværende udformning betragtes som en art kunststøtteordning, der nok har visse lighedspunkter med et rettighedsbaseret system, men som på afgørende punkter adskiller sig herfra. En båndafgiftsordning vil være mere rettighedspræget, idet dens primære funktion vil være at formidle en betaling direkte fra den enkelte bruger til de skabende og udøvende kunstnere og producenterne. Ved at gennemføre personelle, økonomiske rettigheder på det egentlige rettighedsområde vil man udviske dettes grænser på en måde, der kan få vidtrækkende konsekvenser på længere sigt, og som meget vel kan føre til en uønsket udvikling.

2.5.5. Administration.

Under forudsætning af, at der vælges en ophavsretlig afgiftsordning, kan det anses for rimeligt at administrationen henlægges til rettighedshavernes egne organisationer. Da en række forskellige rettigheder er impliceret, vil det formentlig være mest hensigtsmæssigt, om administrationen henlægges til en samlet organisation, der under ét kan gøre afgiftskravet gældende for såvel ophavsmænd som udøvende kunstnere og producenter. Ved tilrettelæggelsen af lovbestemmelsen kan en sådan organisering fremmes ved en bestemmelse om, at afgiften kun kan gøres gældende gennem en fællesorganisation, der repræsenterer samtlige rettighedshavere. Lignende ordninger findes iøvrigt i tvangslicensbestemmelserne i lovens §§ 17 og 47.

På grund af afgiftens særlige karakter kan der måske være grund til at sikre det offentlige en større indsigt i og kontrol med administrationen end det normalt er tilfældet med ophavsretlige organisationer. Dette skyldes ikke mindst, at afgiftsordningen må tilrettelægges således, at der er passende muligheder for at opnå afgiftsfritagelse, hvis der sker en ikke-retlighedsrelevant brug af kassetter i en nogenlunde betydelig udstrækning, ligesom der ikke skal svares afgift, hvis brugen medfører betaling af royalty på sædvanlig måde. Endelig kan det offentliges medvirken være påkrævet, hvis det skal være muligt at få toldvæsenet til at medvirke ved kontrollen af, om bånd importeres uden afgiftstilsvar.

En rimelig løsning af disse problemer kan endvidere gøre det naturligt, at det offentlige får mulighed for at justere de nærmere regler om afgiftens opkrævning m.v. løbende. Det kan derfor være hensigtsmæssigt at udforme de fornødne lovbestemmelser forholdsvist summarisk, således at kulturministeriet kan fastsætte de nærmere regler ved bekendtgørelse.

2.6. Udvalgets overvejelser.

Den udvikling, som har fundet sted med hensyn til privat indspilning af musikværker i det seneste årti, må påkalde sig opmærksomhed ud fra et rettmæssigt synspunkt. Grundtanken bag de ophavsretlige rettigheder er, at ophavsmændene og de øvrige rettighedshavere skal sikres rimelige muligheder for at kunne leve af deres produktion af værker m.v. Dette kan ikke opnås ved alene at henvise dem til at betinge sig en passende pris ved salg af rettigheder til forlag, grammofonselskaber eller andre, som forestår den centrale udnyttelse. Dette viser sig navnlig i forbindelse med den nyere teknologiske stadigt stigende muligheder for at foretage yderligere udnyttelser af det enkelte værk. Der er her tale om en ganske klar hovedtendens, som indebærer, at stadigt større dele af udnyttelsen sker uden direkte kontakt med rettighedshaveren, således at

det ikke er muligt for denne at gøre sine interesser umiddelbart gældende. I mangel af særlige lovreguleringer ville denne tendens på længere sigt føre til stadigt større honorarkrav fra ophavsmændenes og de udøvende kunstneres side overfor dem, der står for de primære udnyttelser. Dette vil igen føre til kraftigt stigende priser på bøger, plader, film osv., og heraf følger, at de sekundære udnyttelser bliver stadigt mere attraktive for brugerne. Hvis en sådan "ond cirkel" ikke brydes, vil den gøre det stadigt vanskeligere at udgive de kunstneriske produkter, og resultatet bliver en kulturel forarmning.

Det er i erkendelse af disse forhold, at ophavsretsloven lægger hovedvægten i beskyttelsen på, at der foretages en udnyttelse af de beskyttede værker og præstationer. Hvem udnyttelsen foretages af og under hvilke former, spiller en mindre rolle, hvormed dog ikke være sagt at det slet ikke tillægges nogen betydning.

Spørgsmålet om indførelse af en afgift på bånd eller båndoptagere bør ses i denne sammenhæng. Det må iøvrigt anses for sandsynligt, at privatindspilningen af bånd i en vis udstrækning mindsker salget af grammofonplader m.v., hvilket kunne give anledning til overvejelser om at basere en afgift på et erstatningssynspunkt. Et sådant ræsonnement har imidlertid kun en begrænset værdi. Dels er det ikke muligt at angive noget konkret tab, da det ikke kan måles, hvor stort salget af f.eks. grammofonplader ville være, hvis der ikke fandt en kopiering sted, dels er den ophavsretlige beskyttelse som nævnt opbygget på et andet grundlag. Det afgørende er, at privatkopieringen repræsenterer en udnyttelse af værkerne og præstationerne.

Denne udnyttelse har, som det fremgår af de i afsnit 2.2 refererede undersøgelser, et meget stort omfang, og der synes at være grund til at frygte, at udviklingen efterhånden vil få kulturelle følger af den ovenfor beskrevne art. Udvalgets flertal er af den opfattelse, at denne tendens bør modvirkes. Dette kan ikke ske effektivt ved en indskrænkning af retten til at

fremstille eksemplarer til privat brug. Det må erkendes, at båndkopieringen har vundet indpas som en naturlig ting i mange menneskers dagligdag, og et forbud herimod vil næppe blive efterlevet, ligesom det med rette kan blive oplevet som et utåleligt indgreb i privatlivet. Indførelse af et afgiftssystem synes derfor at være den eneste realistiske mulighed.

I forlængelse af diskussionen ovenfor under pkt. 2.5.1 finder udvalgets flertal, at en ophavsretlig afgift bør foretrækkes frem for en offentligretlig afgift. Dette hænger sammen med, at afgiftens centrale formål er at sikre rettighedshavernes indtjeningsmuligheder; den tjener ikke fiskale formål. Iøvrigt må det fremhæves, at de ophavsretlige organisationer i forvejen varetager en række udbetalinger af vederlag for forskellige udnyttelser af beskyttede værker og præstationer. Man har således allerede et apparat, hvormed det er muligt at fordele indkomster individuelt. Det er herigennem muligt at fordele proventet, så det i videst muligt omfang kommer de berørte rettighedshavere til gode.

Udvalgets flertal anser en afgift på uindspillede kassettebånd for at være den mest hensigtsmæssige og lettest administrerbare løsning. Det må ganske vist erkendes, at en sådan afgift altid vil få et vist unøjagtigt præg, så længe det er kassetterne og ikke brugen heraf, som afgiftsbelægges. Nogle kassetter vil ikke blive brugt til indspilning af beskyttede værker og præstationer, andre vil blive brugt til indspilning flere gange over en længere periode, således at de benyttes til en mere vidtgående værksudnyttelse end bånd, der kun indspilles én gang. Specielt med hensyn til indspilning af ting, der ikke nyder ophavsretlig beskyttelse, må det iøvrigt anføres, at dette tilsyneladende kun spiller en meget begrænset rolle. Det fremgår af den i afsnit 2.2. refererede Gallupundersøgelse fra januar 1980, at kun 5 % af de af de adspurgte, som opgav at have købt uindspillede kassetter, benyttede disse til at optage andet end musik. Musikoptygelser vil i praksis næsten altid være omfattet af rettigheder, det være sig komponisters, tekstforfatteres, musikeres eller grammo-

fonproducenters rettigheder. Andre optagelser kan efter omstændighederne ske, uden at der er rettigheder involveret, f.eks. hvis brugeren selv optager fuglestemmer, børns stemmer eller lignende, men disse optagelser er formentlig helt marginale i sammenhængen. Optagelser af andet end musik kan iøvrigt f.eks. være radioteater, lydbøger, oplæsninger o.lign., og her vil der normalt være rettigheder impliceret, ganske som ved musikoptagelser. I de særlige tilfælde, hvor der sker en mere vidtgående brug af kassettebånd, som ikke er afgiftsmæssig relevant, herunder også tilfælde hvor mekaniseringsretten erhverves på sædvanlig vis gennem organisationen NCB eller via individuelle aftaler, bør afgiften dog kunne refunderes.

Afgiften bør tilrettelægges således, at den både omfatter lyd- og videobånd. Der er efter udvalgets opfattelse god grund til at forvente, at private videooptagelser vil gribe kraftigt om sig i de kommende år, og flertallet finder det vigtigt, at et afgiftssystem kan blive introduceret på et tidligt punkt i udviklingen. Der er navnlig grund til at fremhæve, at produktionen og distributionen af videogrammer kan vise sig at være særdeles sårbar over for privatkopieringen. I den udstrækning videogrammer sælges til private, har den hidtidige udvikling vist, at de må forventes at blive forholdsvist dyre, hvilket erfaringsmæssigt fører til en kraftigere kopiering. Udlejning af videogrammer finder også sted i nogen udstrækning, sædvanligvis for en dag eller to ad gangen. Der kan næppe være tvivl om, at også denne distributionsform i høj grad frister til privatkopiering. Udvalgets flertal finder derfor, at selv om der på nuværende tidspunkt er en række usikre faktorer med hensyn til videogrammarkedets fremtidige struktur, bør afgiftsordningen bringes til at omfatte videobånd.

Med hensyn til afgiftsrettens systematiske placering finder udvalgets flertal i forlængelse af drøftelserne ovenfor under pkt. 2.5.3, at en formulering i form af en selvstændig rettighed bør foretrækkes. I forholdet til de internationale konventioner anser flertallet et krav om gensidighed for medholdeligt,

og man anbefaler et sådant krav, som vil medføre, at kun forholdsvis begrænsede dele af afgiftsprovenuet vil blive betalt til udenlandske rettighedshavere.

Der bør efter udvalgets opfattelse ikke gennemføres særlige regler om rettens overdragelighed. Herom henvises til drøftelserne ovenfor i afsnit 2.5.4. I forlængelse heraf hører spørgsmålet om fortolkningen af ældre kontrakter, hvori ophavsrettigheder og nærtstående rettigheder overdrages helt eller delvis. For så vidt de overdragne rettigheder er specificeret i den enkelte kontrakt, og der ikke er nævnt noget om retten til båndafgift, følger det af den såkaldte specialitetsgrundsætning i ophavsretslovens § 27, stk. 1, 3. punktum, at der ikke er sket en overdragelse af denne ret. Ganske vist taler denne bestemmelse om overdragelse af ret til at gøre værket tilgængeligt for almenheden på en bestemt måde eller ved bestemte midler, et ordvalg som ikke direkte passer ind i den her drøftede situation. Båndafgiftsretten må imidlertid anses som en substitut for disse "direkte" rettigheder, og bestemmelsen bør derfor finde analog anvendelse.

Spørgsmålet er mere tvivlsomt i tilfælde, hvor der foreligger en i formen fuldstændig overdragelse af de økonomiske rettigheder, således som det kendes fra musikforlagsaftaler og visse filmatiseringskontrakter. Sådanne aftaler er i lovmotiverne og den juridiske litteratur behandlet med skepsis, men der er ikke etableret en klar lovhjemmel for at betragte sådanne aftaler som ugyldige. Spørgsmålet om forholdet til nye rettigheder blev dog overvejet i forbindelse med gennemførelsen af den gældende ophavsretslov. I betænkningen "Udkast til lov om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker", København 1951, blev der stillet forslag om, at en overdragelse af rettigheder ikke retsgyldigt skulle kunne omfatte senere udvidelser af ophavsretten ved lov eller som følge af overenskomst med fremmed stat (betænkningens forslag § 25, stk. 2, side 22 og 137 f). Denne bestemmelse blev ikke medtaget ved fremsættelsen af lovforslaget for Folketinget. I bemærkningerne til for-

slaget (Folketingstidende 1959/60, tillæg A, spalte 2732 f) hed det om denne type aftaler, at de "indeholder et hasardmoment og bør ofte ikke være bindende for ophavsmændene". Den foreslåede bestemmelse ville imidlertid også ramme sådanne tilfælde, hvor en udvidelse af rettighederne lader sig forudse som f.eks. når en ny ophavsretslov, indeholdende ændringer til gunst for ophavsmændene, er under forberedelse. I disse tilfælde burde aftalerne være bindende på sædvanlig måde. Under hensyn hertil mente man ikke at burde optage den i kommissionsbetænkningen foreslåede regel. Man fandt iøvrigt ikke, at der forelå noget virkeligt behov for en speciel bestemmelse om forholdet, idet ubillige aftaler ville kunne tilsidesættes efter reglen i lovens § 29. Om denne regel og om dens ophævelse i forbindelse med gennemførelsen af aftalelovens § 36 henvises til afsnit 2.5.4 ovenfor side 45. Sammenfattende kan det således konstateres, at der i alle normale tilfælde ikke er sket nogen overdragelse af ret til andele i båndafgifter ved eksisterende kontrakter. Med hensyn til fremtidige aftaler må der sondres mellem individuelle og kollektive aftaler, jfr. det ovenfor i afsnit 2.5.4, side 45 anførte. I almindelighed vil der således være en formodning for, at individuelle fravigelser af kollektivt fastsatte fordelingsnøgler ikke er gyldige, medmindre fravigelsen er parterne bekendt og desuden er rimeligt begrundet i det enkelte tilfælde. Desuden vil det normalt være en forudsætning for sådanne fravigelser, at opkrævningsorganisationen er i stand til at indpasse individuelle fravigelser i den administrative tilrettelæggelse af udbetalingerne.

Med hensyn til afgrænsningen af de rettighedshavere, som skal være lodtagere i afgiftsprovenuet, har udvalget især diskuteret placeringen af Danmarks Radio. Danmarks Radio kan efter bestemmelsen i ophavsretslovens § 48 forbyde, at instituttens udsendelser udsendes af andre, affotograferes, eller optages på grammofonplade, bånd eller film eller anden indretning, der kan gengive dem eller i erhvervsmæssigt øjemed gøres tilgængelige for almenheden. Denne eneret gælder i 25 år, og er undergivet visse af de for den egentlige ophavsret gældende

indskrænkninger, herunder undtagelsen for kopiering til privat brug. Denne eneret gælder for alle institutionens udsendelser, altså uanset om de er egenproducerede, eller de gengiver andres produktioner, f.eks. grammofonplader eller film. Herudover kan det iøvrigt ikke udelukkes, at institutionen i hvert fald i et vist omfang er rettighedshaver i henhold til ophavsretslovens § 46 for så vidt angår egne produktioner, ganske på linie med andre formidlere. Afgrænsningen af denne eneret i relation til radio- og TV-virksomhed har ikke tidligere givet anledning til overvejelser, og det er iøvrigt meget vanskeligt at fastslå noget endeligt herom, idet der hverken foreligger motivudtalelser eller retspraksis.

Et flertal i udvalget finder, at Danmarks Radio bør være berettiget til andele i båndafgiften på grundlag af institutionens egenproduktioner, jfr. princippet i § 46. Herved tilgodeses den del af institutionens produktion, som har klare lighedspunkter med de tilsvarende produktioner hos fonogram-, videogram- og filmproducenter. Forholdene er anderledes i de situationer, hvor Danmarks Radio udsender fonogrammer, film eller videogrammer, som er produceret af andre. Disse udsendelser er ofte en afgørende forudsætning for den private båndindspilning, jfr. oplysningerne ovenfor i afsnit 2.2, side 22, hvoraf det fremgår, at radioen er en meget benyttet kilde ved indspilning af lyd-bånd. I almindelighed må det antages, at det primært er de udsendte værker og præstationer, som udnyttes ved den private båndindspilning. Danmarks Radios funktion er i denne sammenhæng redaktionel og overvejende af teknisk beskaffenhed. Den bærer i højere grad præg af at være en udnyttelse af det eksisterende programmateriale end at være en tilvejebringelse af nyt materiale. Hertil kommer, at Danmarks Radio som en offentlig institution med en række lovfæstede forpligtelser i relation til udsendelsesvirksomheden ikke kan vurderes på samme måde som andre, der i højere grad er afhængige af den konkrete udnyttelse af deres præstationer og dermed også mere sårbare for privatkopieringen. Flertallet i udvalget finder derfor, at der ikke bør tillægges Danmarks Radio ret til afgift på basis af

rettighederne efter § 48, idet man finder, at der ikke bør ske en sådan afkortning af vederlaget til rettighedshaverne til de udsendte produkter.

Administrationen af afgiften, herunder fordelingen af provenuet, bør efter flertallets opfattelse henlægges til en særlig organisation, som repræsenterer samtlige berørte rettigheder. Organisationen og dens vedtægter bør godkendes af ministeriet for kulturelle anliggender, som derved kan sikre en offentlig repræsentation i de styrende organer. Efter omstændighederne vil det være praktisk, hvis administrationen af udbetalinger m.v. henlægges til en af de eksisterende organisationer. Flertallet har i så henseende noteret sig, at organisationen NCB, der varetager ophavsmændenes rettigheder til grammofonindspilninger m.v. har erklæret sig villig til at påtage sig den praktiske administration.

Afgiftens størrelse bør efter flertallets opfattelse afpasses efter båndenes længde, og den bør sættes i en vis relation til de royaltysatser, der sædvanligvis anvendes ved kommercielt markedsførte fonogrammer og videogrammer. Den konkrete fastsættelse af afgiftssatser for forskellige båndtyper foreslås henlagt til kulturministeren, der forudsættes at forhandle spørgsmålet med de relevante organisationer på såvel rettighedshaver- som båndimportørsiden.

Ud fra de for tiden foreliggende royaltysatser m.v., jfr. herved oplysningerne ovenfor i afsnit 2.2, finder flertallet, at afgiften for lydbånd rimeligvis kunne fastsættes til 0,08 kr. pr. minut. Afgiften for et normalt kassettebånd (60 min.) ville da blive 4,80 kr. For videobånd kunne satsen fastsættes til 0,20 kr. pr. minut. Afgiften vil da beløbe sig til 12 kr. pr. times spilletid.

Ved prisberegningen i detailleret bør den ophavsretlige afgift ikke indgå i grundlaget for beregningen af merværdiafgift.

Et mindretal (Ole Koch) kan ikke tilslutte sig forslaget om en afgift på kassettelydbånd. Forslaget bygger bl.a. på en antagelse om at privatkopieringen har en negativ effekt på fonogramsalget. Men det må også antages at radioens og fjernsynets udsendelser har en positiv effekt på fonogramsalget. Undersøgelser har vist, at det især er populærmusik der kopieres, og at radioen er hovedkilden. Mindretallet finder det inkonsekvent at pålægge forbrugerne en afgift for privatkopiering af musikformer, der samtidig opnår en enestående reklame gennem den offentlige radiofoni.

Ole Koch ønsker endvidere at tage særskilt afstand fra det side 38 anførte om, at offentlige kunststøtteordninger kan true kunstens frihed.

Et andet mindretal (Erik Carlsen og Britta Kümmel) finder ikke, at der er fremlagt nogen overbevisende dokumentation for, at der er sket et tab på salget af grammofonplader og kassettebånd ved den hjemmekopiering, der har fundet sted i de senere år. Hvis man desuagtet påtænker at indføre en særlig afgift på dette område, ønsker Danmarks Radios repræsentanter at fremføre følgende synspunkter:

Kopiering til privat brug er efter den danske ophavsretslovgivning og internationale konventioner lovlig i forhold til ophavsmænd, udøvende kunstnere, grammofonpladeproducenter og radiofonier. Hvis man lægger en afgift på kopiering til privat brug, må mindretallet gøre opmærksom på, at der i relation til ophavsretslovgivningen er tale om en atypisk ret (ovenfor side 42 f), og at der ikke i udlandet er klarhed over, om man vil betragte en sådan afgift som en ophavsretlig afgift.

I Norge er der allerede etableret en offentligretlig afgift, som ikke er omfattet af ophavsretslovgivningen, og derfor alene kommer landets egne rettighedshavere til gode. Også i Sverige overvejes en offentligretlig afgift, til støtte for

indenlandske kulturelle formål. Mindretallet mener defor, at en eventuel afgift i Danmark bør etableres som en offentligretlig afgift.

Hvis afgiften indføres i Danmark, må det være en selvfølge, at en væsentlig del af afgiften tilfalder Danmarks Radio. Danmarks Radio har i ophavsretslovens § 48 en selvstændig ret. Hertil kommer at langt den overvejende del af det materiale, der optages på lydbånd og i fremtiden vil blive optaget på videobånd, er kopieret enten fra Danmarks Radios egne produktioner eller fra programmer, der er indkøbt og udsendt af Danmarks Radio - altså i begge tilfælde bekostet af Danmarks Radio.

Priserne på de programmer, Danmarks Radio skal købe i konkurrence med video- og kabeldistributører øges voldsomt i disse år, bl.a. fordi programmernes salgsværdi til andre formål er reduceret, når de har været vist i TV.

Danmarks Radio må derfor have et naturligt krav på, at eventuelle afgifter for en væsentlig del tilfalder Danmarks Radio som kompensation for de store investeringer, som Danmarks Radio gennem licensindbetalingerne fra brugerne har foretaget.

Mindretallet gør iøvrigt opmærksom på, at Norsk Rikskringkasting allerede gennem mange år har fået et væsentligt tilskud til sin drift gennem en apparatafgift, og at en lignende ordning for tiden drøftes i flere lande, bl.a. i Tyskland.

2.7. Udvalgsflertallets forslag til lovbestemmelser om båndafgift.

§ 25 a. Ophavsmænd til værker, der er udsendt i radio eller fjernsyn eller udgivet på lyd- eller billedoptagelser, har ret til vederlag, når lyd- eller billedbånd, der er egnet til fremstilling af optagelser til privat brug, fremstilles eller importeres her til landet.

Stk. 2. Retten til vederlag efter stk. 1 kan kun gøres gældende gennem en af ministeren for kulturelle anliggender godkendt fællesorganisation for alle rettighedshavere. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter efter forhandling med rettighedshavernes organisationer, båndproducenterne og -importørerne de nærmere regler for afgiftens beregning og opkrævning. Der kan herunder træffes bestemmelse om afgiftsfritagelse for brugere af bånd, der ikke benyttes til optagelser til privat brug.

¹ § 45, stk. 3 tilføjes efter "§ 22, stk. 2 og 3," "§ 25 a,".

¹ § 46, stk. 2 erstattes "samt § 22, stk. 2 og 3," med ", § 22, stk. 2 og 3 samt § 25 a,".

I § 55, stk. 1 tilføjes som nyt litra 3): "fremstiller, importerer med henblik på spredning til almenheden eller til almenheden spreder lyd-eller billedbånd uden at erlægge afgift efter § 25 a og de i henhold hertil trufne bestemmelser, jfr. § 25 a, stk. 2."

§ 59. Bestemmelserne i § 45 og §§ 47 og 48 gælder for fremførelser og lydoptagelser samt lydradio- og fjernsynsudsendelser, som finder sted i Danmark. Bestemmelsen i § 46 finder anvendelse på enhver lydoptagelse. Retten til vederlag efter § 46, stk. 2, jfr. § 17 stk. 2 samt efter § 46, stk. 2, jfr. § 25a, gælder dog kun for lydoptagelser, som finder sted i Danmark. Bestemmelserne i §§ 49 og 50 gælder til fordel for danske statsborgere, personer, der er bosat, i Danmark, samt til fordel for selskaber, der har dansk bestyrelse og sæde i Danmark. Endvidere gælder § 49 frembringelser, som først er udgivet i Danmark."

2.8. Bemærkninger til forslaget.

Til stk. 1.

I stk. 1 er hovedreglen om ret til vederlag ved salg af uindspillede bånd optaget. Berettiget til vederlag er efter bestens

melsen ophavsmænd til værker, der er udsendt i radio eller fjernsyn eller udgivet på lyd- eller billedoptagelser. På dette punkt adskiller bestemmelserne sig fra de tilsvarende vesttyske og østrigske bestemmelser, idet det deri kræves, at det efter værkets art kan forventes, at det optages til privat brug på lyd- eller billedbåndoptagere fra radio- eller fjernsynsudsendelser eller fra fono- eller videogrammer. Når dette kriterium ikke er valgt, hænger det sammen med, at det efter omstændighederne kan føre til nogle u hensigtsmæssige resultater i relation til ikke-offentliggjorte og ikke-udgivne værker. Hertil kommer, at man må gå ud fra, at når et værk er udgivet på fono- eller videogram eller det er udsendt i radio eller fjernsyn, er det som følge heraf egnet til privatkopiering. En udsondring efter værkstype vil være vanskeligt administrerbar, og det er tvivlsomt, om der herigennem kan gennemføres en relevant udsondring af værker, som ikke er genstand for denne form for udnyttelse. Endelig må det fremhæves, at en eventuel individuel udlodning af afgiftsprovenuet kan forenkles, hvis man kan udnytte allerede eksisterende databaser, hvori udgivelsen eller udsendelsen af det enkelte værk er registreret.

Udover de ophavsmænd, som nyder beskyttelse efter ophavsretslovens §§ 1 og 2 - dvs. komponister, forfattere og deraf afledede rettighedshavere, f.eks. forlæggere - omfatter vederlagsretten tillige de udøvende kunstnere og fonogramfremstillerne, jfr. henvisningerne til § 25 a i §§ 45 og 46. Der er ikke i forslaget taget stilling til fordelingen af provenuet mellem disse grupper, ligesom der heller ikke er taget stilling til fordelingen mellem forskellige kategorier af berettigede inden for de respektive grupper. Denne fordeling bør foretages af de berettigede selv efter indbyrdes forhandling. Da der ikke vil kunne ske udlodninger før fordelingssspørgsmålet er afklaret, må det forventes, at der vil blive indgået nærmere aftaler. Skulle det vise sig umuligt for de berettigede at opnå enighed, må en løsning ved hjælp af frivillig voldgift formentlig kunne komme på tale.

Med hensyn til rettens overdragelighed gælder lovens almindelige regler, jfr. bemærkningerne ovenfor side 43 ff og side 51 f

Vederlagsretten er knyttet til lyd- og billedbånd. Om udvalgsflertallets overvejelser specielt med hensyn til billedbåndene henvises til side 50. I princippet omfatter ordningen således både kassette- og spolebånd, men hvis administrationen af en afgift på spolebånd bliver uforholdsmæssig kompliceret, sammenlignet med omsætningen af sådanne bånd, bør kulturministeriet efter reglerne i stk. 2 kunne undtage disse bånd i forbindelse med tilrettelæggelsen af de nærmere regler om afgiftens opkrævning.

Båndene skal være "egnet til fremstilling af optagelser til privat brug". Heri ligger først og fremmest, at bånd til professionelt brug, f.eks. spolebånd i større bredde end $\frac{1}{4}$ tomme, ikke er omfattet, ligesom dette vil være tilfældet med visse mindre kassetter, som alene er egnede til diktafoner o.lign. Desuden tilsigtes det med denne betingelse at afskære forskellige omgøiser af afgiftspligten, f.eks. i form af salg af bånd med en symbolsk indspilning, der ikke påvirker båndets pris. Især på lyd-kassettebånd vil det afgørende i reglen være, om båndet sælges med eller uden en særlig spærreanordning, som hindrer brugeren i uforvarende at optage på et allerede indspillet bånd.

Afgiften omfatter bånd, der fremstilles her i landet eller importeres her til landet. Så vidt vides foregår der ingen båndproduktion i Danmark for nærværende. Skulle dette blive tilfældet, vil bånd, produceret til eksport, ikke være omfattet af bestemmelsen. Den ansvarlige for berigtigelsen af afgiften vil først og fremmest være fremstilleren eller - som oftest - importøren. Dette ansvar er strafsanktioneret efter forslaget til ny § 55, stk. 1, 3).

Til stk. 2.

I dette stykke findes de nærmere regler om afgiftens opkrævning og administration. En afgiftsordning af denne art vil ikke være praktisk gennemførlig, hvis hver enkelt berettiget kan gøre afgiftskravet gældende over for båndfabrikanterne og -importørerne. I konsekvens heraf er det bestemt i stykkets 1. punktum, at afgiftsretten kun kan gøres gældende gennem en af ministeren for kulturelle anliggender godkendt fællesorganisation for alle rettighedshavere.

Ved opstillelsen af dette godkendelseskrav sikres, at der ikke kan forekomme flere parallelle organisationer, som kan gøre krav på afgiftsmidler. Dette er tillige understreget i lovteksten, der ved brugen af ordet "rettighedshavere" pointerer, at organisationen ikke blot skal omfatte de egentlige ophavsmænd og de forlæggere, der har erhvervet rettigheder ved aftaler med ophavsmændene; den skal også omfatte de grupper, som har rettigheder efter lovens kap. V, dvs. de udøvende kunstnere og fonogramproducenterne. Ved kulturministeriets godkendelse bør det således påses, at organisationen står åben for tilmeldelse fra alle disse grupper, og at enhver rettighedshaver, der kan godt gøre at have krav på andel i afgiften, har krav på indmeldelse i organisationen. Endvidere bør det være en forudsætning for godkendelsen, at organisationens vedtægter indeholder hensigtsmæssige regler om mindretalsbeskyttelse, og at organisationen alene har som formål at administrere afgiften; den bør ikke have almene eller kulturpolitiske formål, som efter omstændighederne kan afholde berettigede personer fra at indmelde sig. Om udvalgets overvejelser vedrørende spørgsmål af denne art henvises til delbetænkningen Licenskonstruktioner og fotokopiering, bet. 912/1981, s. 44 ff og s. 66.

De nærmere regler om afgiftens størrelse, opkrævning o.s.v. forudsættes fastsat af kulturministeriet. En hertil sigtende bemyndigelsesregel er optaget i stk. 2, 2. punktum. Da der er tale om et afgiftsobjekt og en afgiftsform, som der ikke findes

noget større erfaringsmateriale om, er bemyndigelsen tænkt at skulle være ganske vidtgående. Bl.a. bør det være op til kulturministeriet efter nærmere undersøgelser at afgøre, om spolebånd bør være omfattet af afgiftsordningen, jfr. herved de ovenfor side 40 f angivne vanskeligheder.

De nærmere regler forudsættes fastsat efter forhandling med de berørte parter, dvs. rettighedshavernes organisationer, båndproducenterne og -importørerne. I den udstrækning der findes særlige organisationer for de to sidstnævnte grupper, bør disse inddrages i forhandlingerne. Er dette ikke tilfældet, må ministeriet så vidt muligt tage individuel kontakt til de større enkeltfirmaer.

Udvalgsflertallet har ikke ønsket at fremkomme med forslag om en bindende største- eller mindstesats for afgiften, men finder, at dette bør stå frit for kulturministeriet. Et oplæg til satsstørrelser findes dog ovenfor side 54 •

Bestemmelsen i stykkets sidste punktum, hvorefter ministeriet ved fastsættelsen af de nærmere regler kan træffe bestemmelse om afgiftsfritagelse for brugere af bånd, der ikke benyttes til optagelser til privat brug, udtrykker ikke i sig selv noget, som ikke ville gælde under hensyntagen til bemyndigelsens vide omfang, jfr. ovenfor. Når det alligevel er særligt fremhævet, hænger det sammen med, at sådanne undtagelser er en naturlig følge af afgiftens ophavsretlige karakter. Det er givet, at der i en lang række tilfælde sker ikke-afgiftsrelevant brug af bånd, og i disse tilfælde bør der ikke svares afgift. På den anden side bør afgiftsfritagelsen kunne administreres praktisk, og det vil således afhænge af omstændighederne i det enkelte tilfælde, om det vil være mest hensigtsmæssigt at fritage bestemte båndtyper fra afgiften eller om der bør ske refusion direkte over for de enkelte brugere. Et klart overblik over, hvor mange afgiftsfritagelser der bliver behov for, kan næppe dannes, før afgiften skal gennemføres i praksis. Det bør derfor være muligt for kulturministeriet at lægge en praksis tilrette

efterhånden som problemerne melder sig. Det må dog under alle omstændigheder erkendes, at en afgiftsordning næppe nogensinde vil kunne administreres 100 % præcist. Bånd, der normalt bruges i diktafoner o.lign., og som derfor fritages for afgift, kan måske i enkelte tilfælde blive brugt til optagelse af værker, og afgiftsbelagte bånd vil ligeledes ind imellem blive brugt til ikke-afgiftsrelevante formål. Selv om kulturministeriet forudsættes at fastsætte de nærmere regler således, at de i videst muligt omfang korresponderer med udnyttelsen af beskyttede værker og præstationer, bør ministeriet rimeligvis ikke være forpligtet til at indrømme afgiftsfritagelse for ganske ringe antal bånd hos den enkelte bruger.

Til § 55, stk. 1, 3).

Ved denne bestemmelse strafsanktioneres ansvaret for berigtigelsen af båndafgiften. Bestemmelsen omfatter fremstilling og import med henblik på spredning til almenheden samt selve spredningen til almenheden. Import til privat brug kan således ske uden afgiftstilsvar. Derimod vil viderespredning uden for den private kreds være strafbar, ligesom dette vil være tilfældet ved salg af ikke-afgiftsberigtigede bånd. Strafansvar indtræder dog kun, hvis overtrædelsen sker forsætligt eller groft uagtsomt, jfr. § 55, stk. 5.

Til § 59.

I relation til bestemmelserne om ophavsretslovens rækkevidde i lovens kap. VIII må det erindres, at vederlagsretten efter § 25a har relation til såvel de efter § 1 beskyttede værker som til de efter §§ 45 og 46 beskyttede præstationer. For så vidt angår den egentlige ophavsret er der ikke behov for særlige bestemmelser vedrørende udgangspunktet for bestemmelsens rækkevidde, og der foreslås derfor ingen ændringer i § 58, der følger i kraft af sin generelle formulering vil finde anvendelse i forhold til den foreslåede § 25a.

For så vidt angår de nærtstående rettigheder er der ikke behov for ændringer af bestemmelsen i § 59, 1. pkt. vedrørende § 45. Som følge af denne bestemmelses gældende indhold vil båndafgiften således som udgangspunkt tilkomme udøvende kunstnere, hvis præstationer har fundet sted i Danmark. Den bredere beskyttelse efter § 46 nødvendiggør imidlertid en vis indskrænkning, således som det ligeledes har været tilfældet med hensyn til vederlagsretten efter § 46, stk. 2, **jfr.** § 17, stk. 2. Ved her at tilføje vederlagsretten efter § 46, stk. 2, **jfr.** § 25a opnås, at beskyttelseskriterierne bliver ensartede.

Reglerne om udvidelse af de som udgangspunkt nationalt afgrænsede rettigheder i forhold til andre stater findes i ophavsretslovens § 60. Heri hjemles mulighed for ved kgl. anordning at gennemføre sådanne udvidelser, dog under forudsætning af gensidighed. Retten til vederlag efter § 25a medfører ikke behov for ændringer i § 60, idet det også her må anses for mest hensigtsmæssigt, at den mere detaljerede regulering sker administrativt. Der vil navnlig herved være mulighed for konkret at nævne de stater, i forhold til hvilke afgiftsretten får virkning, **jfr.** udvalgsflertallets anbefaling af et krav om gensidighed ovenfor side 50 f.

3. Påtale- og sanktionsregierne.

3.1. Indledning.

Reglerne om håndhævelsen af ophavsretten samt de øvrige rettigheder, som hjemles i ophavsretsloven, findes i lovens kapitel VII. Tilsvarende bestemmelser findes i fotografilovens §§ 17 - 19. Set under ét frembyder reglerne et bredt spekter af muligheder for at hindre og forfølge retskrænkelser.

Ophavsretten er ikke blot strafsanktioneret; den værnes også af regler om erstatning og godtgørelse, ligesom der gælder regler om tilbagebetaling af berigelse ved krænkelser, foretaget i god tro. Endelig gælder der regler om inddragelse og

tilintetgørelse af ulovlige eksemplarer og forskellige former for værktøj, som kan bruges til ulovlig fremstilling af eksemplarer eller ulovlig brug af det beskyttede arbejde iøvrigt. Uden for ophavsretsloven findes desuden forskellige retsmidler, herunder især reglerne om forbud, der har megen betydning i praksis.

Erfaringerne fra de mere end 20 år, ophavsretslovens regler har været i kraft, viser, at de - bortset fra de seneste år - i det store og hele har fungeret tilfredsstillende. Området har ikke hidtil været præget af egentlig kriminalitet, hvilket antageligvis har haft sammenhæng med, at forlagsvirksomhed, filmproduktion, udgivelse af grammofonplader o.lign. aktiviteter dels har forudsat betydelig ekspertise, dels har været meget kapitalkrævende. Der har ikke her i landet været tale om et område, hvor mulighederne for en gevinst ved ulovlig virksomhed stod i rimeligt forhold til risikoen. Som følge heraf har alene de økonomiske sanktioner (erstatning og godtgørelse) samt inddragelsesreglerne haft en reel praktisk betydning, medens straffebestemmelserne stort set ikke har været benyttede.

Med de senere års tekniske fremskridt er det imidlertid blevet muligt for enhver med forholdsvis beskedne investeringer at producere værkseksemplarer, især på lyd- og videobånd. Dette har medført, at der i de seneste år er opstået en egentlig kriminalitet - den såkaldte piratvirksomhed - i Danmark og i udlandet. Der har i et vist omfang været problemer med ulovlige kassettebånd, men vanskelighederne har først for alvor vist sig i forbindelse med det begyndende marked for salg og udleje af videogrammer. Udbudet af ulovlige videogrammer har i årene 1980-81 udviklet sig meget kraftigt, og det har kun i meget begrænset omfang været muligt for rettighedshaverne at sætte en effektiv stopper for ulovlighederne.

Den afgørende årsag til, at sanktionssystemet ikke har fungeret efter hensigten, har været; at påtalen af retskrænkelser

er privat. Det er rettighedshaverne selv, som må efterforske sagerne og indbringe dem for domstolene. Erfaringen har vist, at det er særdeles vanskeligt for private at opklare en piratsag, idet de ikke råder over sådanne ressourcer og erfaringer, som politiet sidder inde med. Desuden har den civile retsplejes former vist sig utilstrækkelige over for de personer, som bevidst søger at unddrage sig retsforfølgelsen.

Disse problemer har været rejst for udvalget i flere henvendelser fra den danske gruppe af fonogram- og videogramproducenterne internationale federation (IFPI), fra Nordisk Copyright Bureau (NCB), fra Fællesrådet for udøvende Kunstnere og fra Foreningen af danske Videogramdistributører.

Vanskelighederne med at håndhæve den ophavsretlige beskyttelse er et internationalt fænomen. I erkendelse heraf afholdt WIPO et møde med deltagelse fra 51 nationer i Geneve i marts 1981. WIPO (World Intellectual Property Organization) er en international Organisation under FN. På mødet vedtog man enstemmigt en resolution (bilag 3), hvori der blev udtrykt ønske om, at de enkelte lande gennem civil- og kriminalretlig lovgivning etablerer hurtige og effektive muligheder for at standse produktion, distribution samt im- og eksport af piratprodukter.

Den danske gruppe af IFPI samt Foreningen af danske Videogramdistributører har over for udvalget oplyst, at man skønner, at de ulovlige produkter for tiden (januar 1982) udgør omkring 25 % af videogrammarkedet.

3.2. Gældende ret.

3.2.1. Straffebestemmelserne

Reglerne om straf for krænkelse af rettighederne efter ophavsretsloven findes i § 55. Strafferammen er bøde eller under skærpene omstændigheder hæfte i indtil 3 måneder.

Efter bestemmelsens stk. 1, 1) straffes den, der råder over et litterært eller kunstnerisk værk på en i lovens § 2 angiven måde og derved krænker en andens eneret hertil. I § 2 hjemles den ophavsretlige eneret, altså retten til at fremstille eksemplarer af værket, til at fremføre det offentligt, til at sprede eksemplarer af det o.s.v., kort sagt til at udnytte det på forretningsmæssig og anden måde. Efter stk. 1, 2) er endvidere følgende handlinger strafbare: 1) Krænkelse af ophavsmandens ret til at blive navngivet i overensstemmelse med, hvad god skik kræver, på eksemplarer af værket, og når værket gøres tilgængeligt for almenheden (jfr. § 3, stk.1); 2) Overtrædelse af forbudet mod at værker ændres eller gøres tilgængelige for almenheden på en måde eller i en sammenhæng, der er krænkende for ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart (jfr. § 3, stk. 2); 3) Manglende kildeangivelse ved offentlig gengivelse af et værk i henhold til "lånereglene" i lovens kapitel II samt unødigt ændring af værket ved brug efter kapitel II (jfr. § 26, stk. 2) og 3); 4) Ændring af et værk uden tilladelse, foretaget af erhververen af rettigheder over værket (jfr. § 28, stk. 1); 5) Krænkelse af forlæggerens rettigheder efter en forlagsaftale, foretaget af ophavsmanden selv eller på dennes foranledning (jfr. § 39, stk. 1) samt 6) Overtrædelse af forskrifter, givet af ophavsmanden selv eller af en anden i henhold til en bemyndigelse, om udøvelsen af ophavsretten efter ophavsmandens død (jfr. § 30, stk. 2).

§ 55, stk. 2 strafsanktionerer beskyttelsen af de udøvende kunstnere (jfr. § 45), fonogramproducenterne (jfr. § 46), radio- og fjernsynsføretagender (jfr. § 48), frembringere af kataloger, tabeller o.lign. (jfr. § 49) samt abonnenter på udenlandske pressemeddelelser m.v. (jfr. § 50). For så vidt angår de udøvende kunstnere strafsanktioneres beskyttelsen efter §§ 3 og 28, stk. 1 samt forskrifterne efter § 30, stk. 2. Endvidere omfatter straffebudet reglerne om titelbeskyttelse i § 51, om signering af kunstværker i § 52 og om overtrædelse af de ideelle rettigheder ved frie værker på en måde, så kulturelle interesser herved krænkes, i § 53, stk. 1.

Endelig straffes efter § 55, stk. 3 den, der importerer eksemplarer af værker eller præstationer, der er beskyttet efter kapitel V, når disse eksemplarer er fremstillet i udlandet under sådanne omstændigheder, at en tilsvarende fremstilling her i landet ville være ulovlig. Importen er dog alene strafbar, hvis den sker med den hensigt, at eksemplarerne skal spredes til almenheden eller anvendes til offentlig forevisning eller fremføring.

Ved affattelsen af § 55 har man i hovedsagen anvendt den teknik, at man har opregnet de bestemmelser, som er sanktioneret med strafansvar. Den nærmere fortolkning af det strafbare område afhænger derfor af fortolkningen af de respektive bestemmelser. En undtagelse i så henseende udgør importbestemmelsen i § 55, stk. 3, der er selvstændigt formuleret. Der er en række spørgsmål i forbindelse med denne bestemmelse, som kan overvejes nærmere, men på grund af den nære sammenhæng med reglerne om spredning af værkseksemplarer vil det ikke blive gjort i nærværende sammenhæng.

Bortset fra bestemmelserne om kildeangivelse og ændringer i værket er "lånereglerne" i lovens kapitel II ikke selvstændigt strafsanktionerede. Dette hænger sammen med disse bestemmelser karakter af undtagelser fra hovedreglerne i §§ 2 og 3. "Overtræder" man derfor disse regler ved at foranstalte en mere vidtgående udnyttelse end tilladt, vil man følgelig krænke de grundlæggende enerettigheder og derved realisere de til disse knyttede gerningsindhold.

Et andet område, som ikke er medtaget i straffebestemmelserne er de kontraktsregulerende bestemmelser i §§ 32 - 42, dog undtaget §§ 38, stk. 1 og 39, stk. 1. Dette er i overensstemmelse med det almindelige princip om, at misligholdelse af kontrakter ikke i sig selv er strafbart. Når de to nævnte bestemmelser om erhververens ændring af værket og om ophavsmandens udgivelse i strid med en indgået aftale er ført ind under det strafbare område, må det ses i sammenhæng med, at disse bestemmelser

vedrører handlinger, som også kunne straffes, hvis de blev foretaget af personer uden tilknytning til kontraktsforholdet. Det kan iøvrigt bemærkes, at man i forarbejderne til loven anfører, at videreoverdragelse af forlagsrettigheder uden ophavsmandens samtykke i strid med § 28, stk. 2, 1. pkt. er strafbart, idet en sådan handling strider mod lovens § 2 (Folketingstidende 1960/61, 2. samling, tillæg A, sp. 37).

Ikke alle overtrædelser af de nævnte bestemmelser straffes. Det fremgår af § 55, stk. 5, at straffebestemmelserne ikke omfatter uagtsomt forhold, medmindre uagtsomheden er grov. Med andre ord kræves det, at overtrædelserne er sket forsætligt eller groft uagtsomt. Herved fraviges den sædvanlige hovedregel for straffebestemmelser uden for straffeloven, hvorefter simpel uagtsomhed er tilstrækkelig subjektiv baggrund for strafansvaret, jfr. straffelovens § 19.

På denne baggrund knytter der sig en betydelig interesse til afgrænsningen mellem den simple og den grove uagtsomhed. Denne afgrænsning er ikke i den kriminalretlige litteratur knyttet til bestemte, entydige kendemærker. Man indrømmer tværtimod, at sondringen indebærer, at der må sættes et i nogen grad vilkårligt skel indenfor forhold, som frembyder kontinuerlige overgange. Man beskriver den grove uagtsomhed som en høj grad af uagtsomhed, en særlig klar eller forkastelig afvigelse fra en tænkt standard for pligtmæssig optræden (jfr. Hurwitz: Den danske Kriminalret, almindelig del, 4. udg. Kbh. 1971, p.242).

Til belysning af denne afgrænsning kan det nævnes, at man i retspraksis har været inde på at kræve, at i hvert fald visse erhvervsudøvere foretager nærmere undersøgelser af lovligheden af deres produkter, jfr. UFR 1960, p. 483 0. Iøvrigt kan man ikke udelukke, at branchesædvaner kan få betydning ved vurderingen af visse sager, jfr. Kockvedgaard: Det ophavsretlige sanktionssystem, Juristen 1966, p. 49 ff (p. 52 ff).

Ofte vil flere personer i forskellige funktioner være indblandet i en ophavsretskrænkelse. Som eksempel kan nævnes, at en

krænkelse af et litterært værk ofte vil forudsætte medvirken af en forlægger, en bogtrykker, boghandler o.s.v. Det fremgår ikke af loven, hvem strafansvaret påhviler, men det er fast praksis, at kun "hovedmanden" straffes, Det vil typisk sige den person, i hvis (økonomiske) interesse krænkelsen foretages, jfr. Koftvedgaard, a.st. p. 54. Efter straffelovens § 23 omfatter den for en lovovertrædelse givne straffebestemmelse alle, der ved tilskyndelse, råd eller dåd har medvirket til gerningen. I princippet må strafansvaret derfor også omfatte den "tekniske" medhjælp, men forholdet vil formentlig i almindelighed være det, at der ikke foreligger den fornødne uagtsomhed eller et direkte forsæt. Der er vel ligeledes grund til at antage, at pligten til at undersøge et produkts lovlighed er mere vidtgående for forlæggeren end eksempelvis for bogtrykkeren, der jo almindeligvis ikke vil være i stand til at kontrollere en eventuel kontraktsmæssige adkomst for bestilleren.

Hvis lovovertræderen ikke er en fysisk person, men derimod et aktie- eller anpartsselskab eller lignende, kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar, jfr. ophavsretslovens § 55, stk. 4. Denne bestemmelse er formuleret efter gængs praksis ved straffebestemmelser uden for straffeloven.

Forsøg på overtrædelser af ophavsretsloven straffes ikke. Dette følger af straffelovens § 21, stk. 3, hvorefter der ikke straffes for forsøg, når der for lovovertrædelsen ikke er foreskrevet højere straf end hæfte. Forældelsesfristen er 2 år, jfr. straffelovens § 93, stk. 1, 1). Det bør dog hertil bemærkes, at forældelsesfristen først regnes fra den dag, da den strafbare virksomhed eller undladelse er ophørt, jfr. straffelovens § 94, stk. 1. Dette kan få betydning i forbindelse med ophavsretskrænkelser, hvori indgår f.eks. spredning af ulovligt fremstillede eksemplarer, idet spredningen af eksemplarer er omfattet af ophavsretslovens § 2 og dermed også omfattet af straffebestemmelsen. Forældelsen vil således først begynde at løbe, når spredningen ophører.

Straffen for overtrædelse af ophavsretslovens bestemmelser er bøde eller under skærpene omstændigheder hæfte i indtil 3 måneder. Hæftestrafen blev indført ved den nugældende lov, men synes ikke at have været anvendt i praksis. De anvendte bødestraffe har iøvrigt været beskedne. Kun i sjældne undtagelsestilfælde har bøden oversteget 500 kr. Det kan dog nævnes, at der foreligger en nyere dom om eftergørelse af et kunstnerisk udformet industriprodukt, hvor der blev idømt en bøde på 10.000 kr. for overtrædelse af ophavsretsloven og varemærkeloven (jfr. UFR 1980, s. 319 SH).

3.2.2. Erstatning, godtgørelse o.lign.

Tab, som er forvoldt ved en af de i § 55 nævnte overtrædelser, kan efter § 56, stk. 1 kræves erstattet efter de almindelige erstatningsregler. Det har været anført om denne bestemmelse, at den kun yder en ringe vejledning, idet de almindelige erstatningsregler er udformet med henblik på helt andre livsområder (Koktvedgaard, a.st. p. 55). Det er dog givet, at et erstatningsansvar vil kunne pådrages selv ved simpel uagtsomhed, og at man i reglen vil stille store krav til påpasseligheden, når det skal afgøres, om en sådan uagtsomhed foreligger. Det, der skal erstattes efter bestemmelsen, er alene det økonomiske tab, som den krænkede rettighedshaver har lidt. Dette tab kan omfatte poster som afsætningstab - den krænkede afskæres fra at udnytte markedet i så høj grad, som man ellers havde udsigt til; markedforstyrrelse - markedet ødelægges på længere sigt, f.eks. afsættes underlødige plagiater til lave priser og ødelægger dermed originalproduktets anseelse, en situation der især kendes ved brugskunsten - og endelig andre tab - f.eks. udgifter til konstatering af kränkelsen.

Erstatningsspørgsmålet giver ofte anledning til vanskeligheder i praksis, idet det kan være næsten umuligt at opgøre de økonomiske tab. Dette gælder i meget høj grad for markedsforstyrrelsen, som nok er udtryk for et reelt tab, men som på den

anden side er uhyre vanskeligt at dokumentere og opgøre til en bestemt sum. Også afsætningstabet volder regelmæssigt vanskeligheder, som bunder i, at man kun i sjældne undtagelsestilfælde kan dokumentere, hvilken afsætning der kunne påregnes, hvis den givne krænkelse ikke havde fundet sted. Det ses derfor ofte i praksis, at erstatningen fastsættes til et skønsmæssigt beløb, typisk af beskeden størrelse.

I ophavsretslovens § 56, stk. 1, 2. pkt. bestemmes, at den, der har krænket en ophavsmand eller en udøvende kunstners ret ved strafbart forhold, kan dømmes til at betale den forurettede en godtgørelse for ikke-økonomisk skade. Bestemmelsen blev i sin tid affattet i snæver overensstemmelse med reglen i § 15 i ikrafttrædelseslov til borgerlig straffelov. Denne lovbestemmelse blev siden ændret ved lov nr. 89 af 29. marts 1972, således at der ikke længere kræves et strafbart forhold, men alene en retsstridig krænkelse. Desuden er bestemmelsen fra at være fakultativ gjort obligatorisk, således at den krænkede nu har et egentligt krav på godtgørelse, hvor det tidligere stod frit for domstolene at afgøre, om godtgørelse skulle ydes. Begrundelsen for at slække på kravene til den krænkende handling var bl.a., at den hidtidige retstilstand udelukkede godtgørelse i tilfælde, hvor krænkelsen faldt uden for det strafbare område. Herved udelukkedes inddragelse af sådanne fredskrænkelser, som man i og for sig syntes fortjente en civilretlig reaktion, men hvor man veg tilbage fra også at sanktionere med en straffebestemmelse, jfr. straffelovsrådets betænkning nr. 601/1971, p. 67 ff. Det fremhæves her tillige, at de nye regler giver mulighed for at vise større tilbageholdenhed med udvidelsen af det strafbare område, at uagtsomme handlinger også vil kunne udløse godtgørelseskrav og at den skadelidende ved uagtsomme freds- og æreskrænkelser ofte vil have vanskeligt ved at føre det bevis for økonomisk tab, som kræves efter de almindelige erstatningsregler, og tabet vil desuden ofte være ret begrænset.

I betænkningen nævnes, at der i ophavsretslovens § 56 og i fotografilovens § 18 findes særbestemmelser om godtgørelseskrav for

ikke-økonomisk skade, som til dels falder uden for § 15's rammer. En nærmere drøftelse af forholdet til disse bestemmelser findes hverken i betænkningen eller i de øvrige forarbejder til ændringen af ikrafttrædelseslovens § 15. Det er derfor bl.a. ikke afklaret, i hvilken udstrækning § 15 kan finde anvendelse ved ophavsretskrænkelser, som nok er retsstridige, men ikke strafbare.

Erstatningsansvar for ophavsretskrænkelser forudsætter som ovenfor nævnt, at der er udvist uagtsomhed. I de tilfælde, hvor det må konstateres, at der foreligger god tro, ville det imidlertid være stødende, om man kunne berige sig uhindret på ret-tighedshaverens bekostning. Til imødegåelse af denne situation har man indført reglen om berigelseskrav i ophavsretslovens § 56, stk. 2. Herefter kan der tilkendes den forurettede erstatning, selv om lovovertrædelsen er begået i god tro, men erstatningen må ikke overskride den ved krænkelsen indvundne fortjeneste. Brugen af bestemmelsen er gjort afhængig af et rimelighedskriterium. Bestemmelsen har mest karakter af et "sikkerhedsnet", idet lovovertrædelser, foretaget i god tro, hvor der er nævneværdige beløb på spil, tilsyneladende hører til sjældenhederne.

Hvor erstatningskrav efter § 56, stk. 1, 1. pkt. er maksimeret til det lidte tab, er berigelseskrav efter stk. 2 maksimeret i to retninger, idet de hverken kan overstige det lidte tab eller den ved overtrædelsen indvundne fortjeneste.

I ophavsretslovens § 57, stk. 2, 2.pkt. bestemmes, at i tilfælde, hvor inddragning, tvungen overdragelse eller tilintetgørelse af ulovligt fremstillede værkseksemplarer ville være muligt (jfr. herom nedenfor pkt. 3.2.3.), kan retten tillade, at eksemplarerne gøres tilgængelige for almenheden mod erstatning og godtgørelse til den forurettede. Denne adgang er betinget af, at det under hensyn til eksemplarerernes kunstneriske eller økonomiske værdi eller omstændighederne iøvrigt skønnes rimeligt. Sådanne affindelseskrav har så vidt vides ikke haft

praktisk betydning. Hovedsigtet med bestemmelsen er at undgå unødigt spild i tilfælde, hvor man med rimelighed kan nøjes med en økonomisk restitution.

3.2.3. Foranstaltninger over for ulovligt fremstillede værks-eksemplarer.

Ophavsretslovens § 57 åbner mulighed for visse sanktioner, som har til formål at beskytte rettighedshaveren mod spredning af ulovligt fremstillede værkseksemplarer. Disse bestemmelser har en betydelig praktisk interesse, da de yder en mere reel sikkerhed mod fortsatte retskrænkelser end strafsanktionen, der har en mere almen præventiv funktion, og erstatnings- samt godtgørelsessanktioneme, der som det væsentligste sigte har en genoprettende funktion.

Ved to af disse sanktioner indsættes den krænkede i rådigheden over eksemplarerne. Ved inddragning sker det vederlagsfrit, men domstolene kan i stedet bestemme, at der skal ske en overdragelse til den forurettede for et beløb, der ikke overstiger fremstillingsomkostningerne, jfr. § 57, stk. 1, 1.pkt. En tredje reaktionsmulighed består i, at genstandene helt eller delvis skal tilintetgøres eller på anden måde gøres utjenlige til ulovlig brug, jfr. § 57, stk. 2, 1.pkt. En delvis tilintetgørelse kan eksempelvis bestå i overtrykning af en ulovlig del af et ellers lovligt skrift. En anden måde at gøre et værk utjenligt til ulovlig brug kan være at deponere det indtil beskyttelsestiden udløber, en foranstaltning som var udtrykkeligt hjemlet i § 16, stk. 6 i den tidligere ophavsretslov fra 1933.

Udover de ulovligt fremstillede egentlige værkskopier kan disse sanktioner rettes mod tryksatser, klicheer, forme og andet, som kan tjene til ulovlig fremstilling eller brug af værket eller frembringelsen, jfr. § 57, stk. 1, 2. pkt. På den anden side har man bestemt, at inddragelse og tilintetgørelse af bygninger ikke kan kræves, jfr. § 57, stk. 4.

Det gælder for alle beføjelserne efter § 57, at de er fakultative. Den krænkede rettighedshaver har ikke et ubetinget retskrav på gennemførelsen af disse sanktioner, idet det står frit for domstolene om sådanne sanktioner skal iværksættes og i givet fald hvilke sanktioner, der skal vælges.

Endvidere bestemmes det i § 57, stk. 3, at paragraffens bestemmelser ikke kan bringes i anvendelse over for den, som i god tro har erhvervet eksemplarer til privat brug. Heraf følger modsætningsvis, at eksemplarer erhvervet af f.eks. offentlige biblioteker kan kræves inddraget m.v. tilligemed eksemplarer i detailhandelen og andre eksemplarer, som ikke er erhvervet til privat brug.

3.2.4. Påtaleregler.

I ophavsretslovens § 55, stk. 6 er det bestemt, at overtrædelser af straffebestemmelserne påtales af den forurettede. Herved kan der være tale om såvel ophavsmanden selv som den, til hvem rettighederne er overdraget. Sidstnævnte vil også kunne påtale krænkelse efter ophavsmandens død. løvrigt åbnes der mulighed for, at visse nærtstående slægtninge, som ikke er indtrådt i de økonomiske rettigheder ved arvefaldet, kan påtale krænkelse af de ideelle rettigheder efter § 3 samt overtrædelser af de testamentariske bestemmelser, givet i medfør af § 30, stk. 2.

Det offentlige kan, hvis almene hensyn kræver det, til enhver tid påtale overtrædelser, hvis der ikke allerede er afsagt dom i en privat straffesag, jfr. den generelle regel herom i retsplejelovens § 725, stk. 3. Desuden er der hjemlet det offentlige en særlig ret til efter ophavsmandens død at påtale overtrædelser af § 3, hvis kulturelle interesser må anses for krænkede, samt af reglerne om titelbeskyttelse i § 51 og reglerne om signering af kunstværker i § 52. Endelig kan det offentlige efter ophavsmandens død påtale krænkelse af den ideelle ret, hvis kulturelle interesser må anses for krænkede ved overtrædelserne, jfr.

§ 55, stk. 7. For så vidt angår de civilretlige følger af lovovertrædelser (erstatning, godtgørelse, inddragelse etc.) kan påtale ske efter dansk rets almindelige regler, hvorefter sagsøgeren skal have en retlig interesse i at opnå den påståede dom, jfr. f.eks. Hurwitz og Gomard: Tvistemål, 4. udgave, Kbh. 1968, p. 122 ff.

Både ved de strafferetlige og ved de civilretlige påtaleregler kan der opstå problemer i tilfælde, hvor påtaleretten som følge af overdragelser, arvefald eller simpelthen et stort antal rettighedshavere til samme værk ligger på flere hænder. I enkelte bestemmelser i loven har man undgået problemerne ved særlige regler. Dette gælder således § 17, stk. 3, som den er gennemført ved lov nr. 240 af 8. juni 1977, hvor det er bestemt, at vederlagskrav efter § 17, stk. 2 kun kan gøres gældende gennem en nærmere beskrevet fælles forhandlingsinstitution. En nogenlunde tilsvarende, mere summarisk regel findes i § 47, stk. 1. Indførelsen af sådanne regler - der som nævnt alene har relation til vederlagskravene - har nær sammenhæng med forholdene på de berørte specialområder, og de vil derfor ikke blive behandlet nærmere i denne sammenhæng.

Ved overdragelser vil retten til påtale følge den materielle berettigelse, forstået som retten til at forbyde en vis udnyttelse. Efter reglen i ophavsretslovens § 28, stk. 2 kan erhververen ikke uden ophavsmandens samtykke videreoverdrage retten, og ophavsmanden vil derfor i realiteten kunne modsætte sig enhver ophavsretlig beskyttet udnyttelse, som foretages af andre end medkontrahenten. Som følge heraf vil ophavsmanden og medkontrahenten almindeligvis begge være påtaleberettigede, jfr. nærmere Erik Mohr Mersing, UfR 1979 B, s. 161 ff (s.162-165). Det må endvidere erindres, at ophavsretten ikke er uindskrænket overdragelig, jfr. § 3, stk. 3, ligesom det i flere brancher alene er skik at overdrage begrænsede udnyttelsesrettigheder. Ophavsmanden vil derfor i mangfoldige tilfælde bevare påtaleretten for en række retskrænkelser. Endvidere kan det ikke undelukkes, at overdrageren er berettiget til at nedlægge forbud

eller opnå undladelsesdom. Den fornødne retlige interesse må i hvert fald være til stede i tilfælde, hvor overdrageren har udsigt til at kunne hæve forlagsaftalen som følge af erhververens misligholdelse.

Hvor der er flere, sideordnede rettighedshavere, således som det er tilfældet, hvis der er flere ophavsmænd til samme værk, og deres bidrag ikke kan udskilles som selvstændige værker, kan hver af rettighedshaverne påtale retskrænkelser, jfr. § 6. Det samme gælder formentlig, hvis rettighederne ved ophavsmandens død falder i arv til flere arvinger, jfr. Torben Lund: Ophavsretten, Kbh. 1961, p. 205.

For så vidt angår den strafferetlige påtale må det iøvrigt bemærkes, at adgangen til privat påtale bortfalder, hvis den berettigede ikke har anlagt sag inden 6 måneder efter, at han har fået sådan kundskab, at han har tilstrækkeligt grundlag for sagsanlæg, jfr. straffelovens § 96. Tilsvarende gælder for begæring af betinget offentlig påtale.

Denne frist blev hævet fra 3 måneder til 6 måneder ved lov nr. 248 af 9. juni 1967. I forarbejderne til denne lovændring (Straffelovrådets betænkning nr. 433/1966 om strafferetlig forældelse m.v., side 25 f) bemærkedes, at bestemmelsens vigtigste område indenfor særlovgivningen er krænkelser af eneretigheder. Straffelovrådet var af den opfattelse, at fristen bør være ret kort af hensyn til risikoen for misbrug af den private påtale. På den anden side fandt man, at fristen bør være så lang, at den forurettede får en rimelig tid til bedømmelse af, om der er grund til at anlægge sag, og der opnås en rimelig mulighed for, at parterne kan forhandle sig til rette uden retssag. Efter brevveksling med kulturministeriet og det daværende ophavsretsråd samt under henvisning til overtrædelser af visse af de andre eneretslove, der kan give anledning til meget komplicerede sager med betydelige økonomiske interesser, mente straffelovrådet, at fristen burde forlænges til 6 måneder. Man tilkendegav herved, at rådet ville være betænkelig ved en yderligere forlængelse af fristen.

3.2.5. Sanktioner og processuelle foranstaltninger uden hjemmel i ophavsretsloven.

I mange tilfælde vil det være praktisk for en rettighedshaver at kunne standse f.eks. en ulovlig spredning af et værk hurtigt, idet en retsforfølgning til dom efter omstændighederne kan være tidskrævende. I sådanne tilfælde kan reglerne i retsplejelovens kap. 57 om forbud anvendes. For at et forbud skal kunne nedlægges, skal der være tale om handlinger eller foretagender, som strider mod forbudsrekvirentens ret, jfr. rpl. § 646, stk. 1. Hvis der ikke føres bevis for, at denne betingelse er opfyldt, skal der stilles sikkerhed for den skade og ulempe, forbudet kan medføre, og der må iøvrigt ikke være grund til at antage, at forbudet er ulovligt, jfr. § 647. Den, forbudet rettes mod, skal ved gerning eller ord have givet grund til at antage, at han vil foretage de handlinger, som skal forbydes, og kan rekvirenten ikke føre bevis herfor, kan der blive tale om sikkerhedsstilling, jfr. § 648, stk. 1. Endelig må rekvirentens interesser ikke på anden måde, f.eks. ved straffebestemmelser, kunne antages at være tilstrækkeligt sikret. Denne bestemmelse antages ikke at udelukke forbud mod ophavsretskrænkelser (jfr. Koftvedgaard a.st. p. 51).

Overtrædelse af forbud er i rpl. § 650, stk. 1 sanktioneret med bøde eller hæfte (i højst 6 måneder, jfr. straffelovens § 44, stk. 1). Politiet er på forbudsrekvirentens begæring forpligtet til at yde bistand til forbudets opretholdelse ved at hindre pågældende i at foretage overtrædelseshandlinger, ved at tilintetgøre, hvad der måtte være foretaget i strid med forbudet og lignende, jfr. § 650, stk. 2.

Inden 1 uge efter forbudets nedlæggelse skal rekvirenten anlægge sag mod rekvisitus med påstand om, at forbudet stadfæstes, den såkaldte justificationssag, jfr. rpl. §§ 652 og 634, stk. 1.

Rettighedshaveren vil endvidere kunne opnå dom over retskrænkeren, således at denne dømmes til at undlade fortsat retsbrud

(undladelsesdom). En sådan dom vil kunne opnås uden sikkerhedsstillelse, men er til gengæld tidskrævende, idet retssagen må forløbe på normal vis.

Endelig må det nævnes, at der i et vist omfang kan ske konfiskation i ophavsretssager, jfr. reglerne herom i straffelovens §§ 75 - 77 a. Konfiskationen kan omfatte udbyttet af den strafbare virksomhed samt genstande, der har været brugt hertil eller er frembragt herved, jfr. § 75, stk. 1 og 2. Endvidere kan der ske konfiskation af genstande, som på grund af deres beskaffenhed i forbindelse med andre foreliggende omstændigheder må befrygtes at ville blive brugt ved en strafbar handling, hvis dette må anses for påkrævet for at forebygge den strafbare handling, jfr. § 77 a. Det kan iøvrigt bemærkes, at det konfiskerede i medfør af § 77 kan anvendes til dækning af erstatningskrav, der er opstået i anledning af lovovertrædelsen.

3.2.6. Fotografiloven.

Fotografilovens påtale- og sanktionsbestemmelser svarer næsten fuldstændig til ophavsretslovens regler, dog med de modifikationer, som følger af fotografilovens mere summariske affattelse. På et enkelt punkt er fotografilovens regler dog mere udførelige, idet der i § 17, stk. 1, 3) hjemles straf for den, der udbyder til salg eller på anden måde blandt almenheden spreder eksemplarer af fotografiske billeder, der er fremstillet i strid med loven. Denne bestemmelse må ses i sammenhæng med, at fotografiloven ikke som ophavsretsloven hjemler en eneret til spredning af værkseksemplarer. Der er således ikke tale om, at bestemmelsen yder en beskyttelse, som går ud over, hvad der ydes de ophavsretligt beskyttede værker. Derimod er fotografibeskyttelsen på dette punkt mere vidtgående end den beskyttelse, som tilkommer rettighedshaverne efter ophavsretslovens kap. V. Disse rettighedshavere har hverken en eneret til spredning af værkseksemplarer eller en straffesanktioneret beskyttelse mod spredning af ulovlige eksemplarer.

En anden forskel mellem ophavsretsloven og fotoloven på dette område er, at ophavsretslovens bestemmelser om påtalen af krænkelse af de ideelle rettigheder efter ophavsmandens død ikke genfindes i fotografiloven. Påtaleretten tilkommer derfor i denne situation alene fotografens arvinger.

3.3. Forholdene i de øvrige nordiske lande.

I store træk er ophavsretslovene i Finland, Norge, Sverige og Danmark formuleret ens. Der findes dog visse forskelle, og dette er ikke mindst tilfældet med hensyn til lovens Kap. VII. På et enkelt punkt adskiller Danmark sig fra de øvrige lande, idet påtalen som nævnt her i landet som hovedregel tilkommer den forurettede. I de øvrige lande er påtalen betinget offentlig, hvorved forstås, at påtalen udøves af det offentlige, men anklagemyndigheden kan i almindelighed ikke rejse tiltale, medmindre den forurettede begærer det.

I den finske lov er det om erstatning bestemt, at der for en ulovlig udnyttelse af et værk skal svares et rimeligt vederlag. Dette gælder uanset om krænkelsen er sket i god tro, og er således mere vidtgående end den fakultative bestemmelse i § 56, stk. 2. Ved forsætlige og uagtsomme overtrædelser skal der svares erstatning/godtgørelse for andet tab end mistet vederlag og iøvrigt anden skade (finske ophavsretslovs § 57). Med hensyn til bygningsværker giver lovens § 58, stk. 2 mulighed for, at retten kan forlange ændringer foretaget.

I den norske lovs § 55, stk. 2 er det bestemt, at den krænkede direkte kan kræve nettofortjenesten ved den ulovlige handling udbetalt uanset skadens størrelse, også selv om krænkelsen er foretaget i god tro. I reglerne om inddragelse m.v. af eksemplarer til privat brug fra en godtroende erhverver undtager den norske lovs § 56, stk. 3 afstøbninger af skulpturer. Det bestemmes tillige, at reglerne ikke finder anvendelse på beskyttede pressemeddelelser.

De svenske regler svarer praktisk taget til de finske. Dog findes der ikke udtrykkelig lovhjemmel for inddragelse m.v. af klicheer o.lign. I Sverige har man under indtryk af den såkaldte piratkopiering af især lyd- og filmoptagelser overvejet de ophavsretlige sanktionsbestemmelser nøje. Overvejelserne er foregået i den svenske upphovsrättsutredning, og resultaterne er publiceret i betænkningen: Skärpta åtgärder mot upphovsrättsintrång (Ds Ju 1981:7) .

Utredningen konstaterer i betænkningen, at et antal retssager i den senere tid har vist, at politi, anklagemyndighed og domstole på effektiv vis har grebet ind i de aktuelle situationer. Der er imidlertid grund til at antage, at de hidtil pådømte sager alene udgør en lille del af den piratkopiering, som forekommer, idet opklaringsarbejdet bliver stadigt vanskeligere. Man frygter en stigning i den ulovlige aktivitet og foreslår derfor, at sanktionssystemet skærpes på forskellig vis. Især foreslås en hævnning af maksimumsstraffen fra fængsel i 6 måneder til fængsel i 2 år. Dette vil bl.a. indebære en forlængelse af påtalefristen fra to til fem år fra den dag, lovovertrædelsen fandt sted samt en mulighed for varetægtsfængsling. Desuden foreslås en ændring af de gældende regler om betinget offentlig påtale, således at det offentlige kan påtale uden begæring fra den forurettede, hvis dette er påkrævet ud fra almene hensyn. Endelig foreslås en udvidelse af det strafbare område, således at spredning af ulovligt fremstillede eksemplarer af optagelser, beskyttet efter §§ 45, 46 og 48 (i såvel den svenske som den danske lov) gøres strafbar.

3.4. Udvalgets overvejelser.

Udvalget finder at måtte konstatere, at der i de senere år er sket en udvikling i krænkelse af ophavsretsloven og til dels også fotografiloven. Især har det begyndende marked for salg og udleje af videogrammer været plaget af pirater, dvs. personer som markedsfører beskyttede produkter uden nogen form for aftale med rettighedshaverne eller anden form

for hjemmel. Problemerne har imidlertid været kendt gennem nogen tid. Især i den anden halvdel af 1970-erne har man jævnligt set udgivelser af grammofonplader, indeholdende koncert-, radio- og studieoptagelser, som ikke fra rettighedshavernes side var tænkt markedsført, de såkaldte bootlegs. Også i 1970-erne var der flere tilfælde af piratudgaver af universitetslærebøger. Disse udgaver hørte ind under, hvad man kalder piratudgaver i snævrere forstand, idet der var tale om eftertryk af udgivne værker, men køberen af eftertrykket var ikke i tvivl om, at der ikke var tale om det originale produkt. I de seneste år er der flere gange dukket såkaldte counterfeits (forfalskninger) af fono- og videogrammer op. Her er tale om eftergørelser, som i videst muligt omfang gøres lig originalen og det forekommer ikke sjældent, at selv eksperter kan have vanskeligheder med at skelne de ulovlige fra de lovlige eksemplarer.

Disse sager repræsenterer en ny type lovovertrædelser, som er velkendt fra udlandet, men som ikke tidligere har været aktuel her i landet, måske bortset fra enkelte tilfælde af bevidst eftergørelse af brugskunst. Det har desuden vist sig, at det er overordentligt vanskeligt at få sat en effektiv stopper for lovovertrædelserne, hvad enten man har forsøgt sig med civile retlige sanktioner, herunder forbud, eller med strafferetlige. Dette hænger tildels sammen med ophavsretslovens beherskede strafferamme, som ikke har en tilstrækkelig afskrækkende effekt, bla. fordi der tilsyneladende er mulighed for betydelige indtægter ved piratvirksomheden. Endvidere tyder meget på, at reglerne om privat påtale er en medvirkende faktor, idet det ikke er muligt for private at efterforske sagerne, således at de med held kan føres til doms. Der er tale om professionel kriminalitet, ofte med rødder i et egentligt kriminelt miljø.

Fra rettighedshavernes side har man forsøgt at formå anklagemyndigheden til at rejse påtale i henhold til reglen i retsplejelovens § 725, stk. 3, men dette er kun lykkedes i nogle få, atypiske tilfælde. Endvidere har man i visse tilfælde kunnet indgive anmeldelse for mærkefalsk, jfr. straffelovens § 176,

især ved forekomsten af counterfeits. Hovedreglen er imidlertid fortsat den, at rettighedshaverne selv må foretage efterforskningen af piratsagerne, og dette volder betydelige vanskeligheder, idet rettighedshaverne som privatpersoner ikke råder over de muligheder, de ressourcer og den erfaring som politimyndighederne. Det er endvidere oplyst for udvalget, at rettighedshavernes efterforskning til tider er blevet mødt med trusler om voldelige repressalier.

Det er efter udvalgets opfattelse ikke en tilfredsstillende retstilstand, at efterforskningen af sager med et aktuelt eller potentielt kriminelt tilsnit er henvist til privatpersoner. Den stigende piratvirksomhed har sammenhæng med, at mangfoldiggørelsen af plader og især bånd er blevet billigere. Trods dette er det fortsat ikke ubetydelige beløb, som må investeres i denne virksomhed, og der er al mulig grund til at frygte, at lovovertræderne i visse tilfælde vil søge af værne deres investeringer på en måde, som indebærer en risiko for den uøvede private efterforsker. Hertil kommer, at der også er offentlige interesser involveret i forfølgningen af de alvorligere ophavsretskrænkelser. I almindelighed vil udgivelse af ulovlige produkter gå hånd i hånd med overtrædelser af skatte- og afgiftslovgivningen, og desuden kan det offentlige ikke være interesseret i, at der breder sig lovløse tilstande i enkelte brancher. Udvalget foreslår på denne baggrund, at ophavsretslovens regler om påtale af retskrænkelser ændres, således at det offentlige kan påtale efter anmodning fra den krænkede.

I og med at en sådan lovændring især er begrundet i de senere års tiltagende piratvirksomhed, har udvalget overvejet, om det vil være muligt at begrænse en bestemmelse om betinget offentlig påtale, således at den alene omfatter disse alvorligere sager. I de mere "sædvanlige" ophavsretskrænkelser, som ikke har voldt lignende vanskeligheder, er behovet for en politimæssig indgriben ikke det samme. Tværtimod kan man sige, at sagernes overvejende civilretlige karakter gør dem mindre egnede for offentlig indgriben. Udvalget har imidlertid ikke kunnet finde entydige

kendemærker for piratsagerne, som på egnet vis vil kunne udskille disse til en lovbestemt betinget offentlig påtale. Man foreslår derfor, at reglen gøres generel. Endvidere vil man understrege, at anklagemyndigheden ikke er bundet til at forfølge enhver sag, som indbringes. Det almindelige opportunitetsprincip indebærer under alle omstændigheder, at der skal være udsigt til at kunne gennemføre sagen til doms. Efter udvalgets opfattelse bør anklagemyndigheden iøvrigt være berettiget til at afvise begæringer i tilfælde, hvor der ikke foreligger behov for efterforskningsmæssige foranstaltninger, og hvor det strafbare gerningsindhold må antages at være af mindre betydning, således at den private med rimelighed selv kan henvises til at søge et eventuelt sådant ansvar afklaret i forbindelse med et civilt søgsmål. Som hovedregel har private påtaleret, uanset at der iøvrigt gælder en betinget offentlig påtale, hvis lovovertrædelsen ikke kan medføre højere straf end hæfte, jfr. rpl. § 726, stk. 2. For så vidt en højere straf er hjemlet, må den privates selvstændige påtaleret hjemles særskilt, jfr. § 726, stk. 1.

Udvalget er endvidere af den opfattelse, at strafferammen for ophavsretskrænkelser bør udvides. De senere års betydelige stigning i antallet af alvorlige retskrænkelser indicerer klart, at de nugældende straffebestemmelser ikke har nogen afgørende afskrækkende effekt. Også her spiller det ind, at lovovertrædelserne er af en anden karakter, end det kendtes ved lovens gennemførelse, hvor de systematiske retskrænkelser, gennemført af personer med kendskab til retsreglerne og med forsæt til at unddrage sig disse, slet ikke forekom. Piratvirksomhed må ses i lyset af, at rettighedshaverne for at kunne udnytte deres værker og præstationer er nødt til at sprede dem offentligt. De kan således ikke værne sig mod eftergørelsen på samme måde, som man kan beskytte en fysisk genstand mod tyveri. Desuden indebærer selve den grundlæggende opbygning af det ophavsretlige system, at rettighedshaverne til en begyndelse må investere i værkerne. Først når disse bliver vist offentligt eller solgt, er der mulighed for at tjene investeringerne hjem, og

piratudgaverne rammer derfor den sektor, som lever af kulturprodukter, på et sårbart punkt. Endvidere må det bemærkes, at de forholdsvis store beløb, som ofte må investeres i en ulovlig produktion, vidner om en ikke ringe fasthed i det kriminelle forsæt. På denne baggrund finder udvalget at en maksimumsstraf på 3 måneders hæfte er for lav, og man finder, at den vidner om en diskrepans mellem vurderingen af f.eks. berigelseskriminalitet og af ophavsretskrænkelser af den omhandlede, grovere art. Det skal i denne forbindelse understreges, at det ikke er tanken med en højere strafferamme generelt at hæve straffeniveauet for ophavsretskrænkelser eller at benytte skærpede sanktioner i de ordinære ophavsretlige tvister. Sigtet er alene at muliggøre passende reaktioner i de særligt grove tilfælde, hvor lighederne med den økonomiske kriminalitet træder tydeligt frem, herunder de omtalte piratsager.

Udvalget foreslår, at maksimumsstraffen sættes til fængsel i 1 år og 6 måneder. Man har herved lagt vægt på, at en tilsvarende straf gælder for en række berigelsesforbrydelser (dog ikke i gentagelsestilfælde) såsom f.eks. tyveri, bedrageri og skyldnersvig, jfr. straffelovens § 285, stk. 1. Man har endvidere lagt vægt på, at af hensyn til faren for, at lovovertrædelser koncentrerer sig i lande med begrænsede sanktioner, bør straffen være nogenlunde på højde med, hvad der gælder i vore nabolande. I Vesttyskland straffes ophavsretskrænkelser med fængsel i op til 1 år og i Sverige overvejes straffen sat op til fængsel i 2 år, jfr. ovenfor side 80. Efter de gældende bestemmelser er maksimumsstraffen i Sverige lige som i Finland fængsel i 6 måneder, i Norge er den fængsel i 3 måneder.

Den forhøjede strafferamme vil betyde, at ophavsretskrænkelser på forskellige områder vil udløse ændrede retsvirkninger. Det gælder således reglerne om straf for forsøg, jfr. straffelovens § 21, stk. 3, hvorefter forsøg kun straffes, når der for lovovertrædelsen er foreskrevet højere straf end hæfte, medmindre andet er bestemt i de enkelte tilfælde. Udvalget kan tilslutte sig, at der åbnes mulighed for straf for forsøg på ophavsretskrænkelser,

bl.a. fordi erhvervelsen af større antal ulovlige værkseksemplarer ikke i sig selv er strafbar. Pågriber man således en forhandler med et stort lager af pirateksemplarer uden at kunne bevise, at en spredning af eksemplarer rent faktisk har fundet sted, kan forhandleren kun straffes for forsøg, og er en sådan straf ikke hjemlet, vil forhandleren også gå fri i det tilfælde, hvor det indrømmes, at hensigten var på ulovlig vis at sprede eksemplarerne.

Strafferammen har endvidere betydning for bedømmelsen af strafansvaret for den, der medvirker til lovovertrædelsen. Efter straffelovens § 23, stk. 3 kan straffen for medvirken ved lovovertrædelser, der ikke straffes med højere straf end hæfte, bortfalde, når den medvirkende kun har villet yde en mindre væsentlig bistand eller styrke et allerede fattet forsæt, samt når den medvirkendes indsats skyldes uagtsomhed. Udvalget nærer ingen betænkeligheder ved, at denne lempelsesadgang bortfalder for så vidt angår de kvalificerede ophavsretskrænkelser. I de øvrige tilfælde vil ansvaret kunne lempes i medfør af bestemmelserne i straffelovens § 84.

Endelig har strafferammen betydning for forældelsesfristen. Er den hjemlede straf ikke højere end bøde eller fængsel i op til 1 år, forældes lovovertrædelsen i løbet af 2 år. Derimod er forældelsesfristen 5 år, hvis straffen kan gå op til fængsel i 4 år. Udvalget kan ligeledes tiltræde, at forældelsesfristen således forlænges. Piratsager kan være komplicerede at efterforske, og erfaringerne fra Sverige viser iøvrigt, at det til tider kan være vanskeligt at afslutte efterforskningen inden forløbet af en 2-årig forældelse, **jfr.** den ovenfor side 80 omhandlede betænkning Ds Ju 1981:7, side 56.

Den forøgede strafferamme vil endvidere åbne mulighed for en mere effektiv politimæssig efterforskning, idet retsplejelovens bestemmelser om politiets beføjelser i en række tilfælde knytter sig til den hjemlede strafferamme. Netop ved en strafferamme på 1 år og 6 måneder åbnes mulighed for varetægtsfængsling, hvis der er grund til at forvente idømmelse af fængsel-

straf, og hvis betingelserne i retsplejelovens § 762 iøvrigt er opfyldt. Hertil kommer tilbageholdelse og beslaglæggelse af breve til eller fra den sigtede, jfr. retsplejelovens § 786. Endelig medfører strafferammen en mere vidtgående adgang for politiet til at foretage ransagninger, jfr. retsplejelovens §§ 794 og 795, hvilket kan være af stor praktisk betydning i disse sager.

Med hensyn til de handlinger, som strafbelægges efter ophavsretsloven, vil udvalget foreslå, at der på et enkelt punkt sker en udvidelse. De såkaldte nærtstående rettigheder, som er hjemlet i ophavsretslovens kapitel V er ikke tillagt en så vidtgående beskyttelse som de litterære eller kunstneriske værker. Navnlig tilkommer der ikke de udøvende kunstnere, fonogramproducenterne og radio- og fjernsynsforetagenderne nogen eneret til spredning af eksemplarer af optagelser af deres præstationer. I almindelighed har denne begrænsning af beskyttelsen ikke nogen større betydning, idet en eventuel eneret antageligvis ville blive begrænset i forhold til de lovligt udgivne eksemplarer, således som det med hensyn til de litterære og kunstneriske værker er sket i ophavsretslovens §§ 23 og 25. Med hensyn til de ulovligt fremstillede eksemplarer savnes beskyttelsen imidlertid, idet det ikke er muligt at gribe ind overfor en forhandler, som distribuerer store oplag af ulovlige eksemplarer. Man kan nok forlange inddragelse af eksemplarerne, men forhandleren kan kun straffes i de tilfælde, hvor der kan statuere medvirken til den ulovlige eksemplarfremstilling. I forhold til de egentlige ophavsrettigheder foreligger en sådan straffehjemmel, jfr. § 55, stk. 1, 1), og desuden er den særligt hjemlet for så vidt angår fotografiske billeder, jfr. fotografilovens § 17, stk. 1, 3). Udvalget ser ingen grund til denne forskelsbehandling og foreslår derfor, at en regel svarende til den fotografiretlige tillige gennemføres med virkning for de udøvende kunstnere, fonogramproducenterne og radio- og fjernsynsforetagender.

Med hensyn til påtalefristen for rettighedskrænkelser er det i udvalget blevet fremført, at den gældende frist på 6 måneder,

jfr. straffelovens § 96, ofte er for kort, især hvis der forhandles mellem parterne om en mindelig løsning af tvisten. På baggrund af det oplyste om bestemmelsens tilblivelse og herunder især straffelovsrådets betænkelighed ved en yderligere forlængelse af fristen (jfr. ovenfor side 76) vil udvalget ikke stille forslag om en forlængelse, men man vil påpege, at der til tider opstår problemer i praksis, og dette bør inddrages i overvejelserne ved eventuelle revisioner af dette regelsæt.

Med hensyn til reglerne om erstatning finder udvalget, at der er grund til at overveje en reformulering efter de principper, som nu er nedfældet i patentlovens § 58 og mønsterlovens § 36, jfr. Mogens Kockvedgaard og Lise Østerborg: Patentloven, 2. udg., Kbh. 1979, side 290 f. Udvalget vil i en senere betænkning vende tilbage til dette spørgsmål, som må overvejes nøje, bl.a. under hensyn til, at man ikke inden for ophavsretten arbejder med licenser på samme måde som forudsat i de nævnte lovbestemmelser.

For så vidt angår bestemmelsen i § 56, stk. 1, 2. pkt. om godtgørelse for ikke-økonomisk skade finder udvalget - i forlængelse af det ovenfor side 71 f anførte om ændringen af ikrafttrædelseslovens § 15 - at også ophavsretslovens godtgørelsesregler bør frigøres fra betingelsen om, at der foreligger et strafbart forhold. Man finder, at de grunde, som førte til ændringen af ikrafttrædelsesloven, også gør sig gældende på ophavsrettens område. Herunder medtages også ændringen fra en fakultativ til en obligatorisk bestemmelse. Det må formentlig antages, at reglen i obligatorisk skikkelse ikke automatisk indebærer, at der i alle tilfælde skal ydes godtgørelse, idet det under alle omstændigheder må forudsættes, at der foreligger en skadevirkning, jfr. Bent Unmack Larsen i UfR 1977, B, s. 345 ff. For så vidt der foreligger en skadevirkning, finder udvalget det ubetænkeligt, at tilkendelsen af godtgørelse gøres obligatorisk.

Et medlem af udvalget, 3. Schultz-Lorentzen, foreslår, at stk. 3 i § 57 udgår, således at det i motiverne tydeliggøres, at hensigten hermed netop er, at god tro ikke hindrer iværksættelse

af § 57-sanktioner og heller ikke, selvom erhvervelsen sker til privat brug. Om begrundelsen for dette forslag henvises til et af Schultz-Lorentzen udarbejdet notat, som er optrykt som bilag 4.

3.5. Udvalgets forslag til lovbestemmelser vedr. sanktioner og påtale.

§ 55. Med bøde eller under skærpene omstændigheder med hæfte eller fængsel i indtil 1 år og 6 måneder straffes den, der

- 1) råder over et litterært eller kunstnerisk værk på en i § 2 angivet måde og derved krænker en andens eneret hertil.
- 2) overtræder § 3, stk. 1 og 2, § 26, stk. 2 og 3, § 28, stk. 1, § 39, stk. 1, eller forskrifter givet i medfør af § 30, stk. 2.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der

- 1) råder over en udøvende kunstners fremførelse af et litterært eller kunstnerisk værk på en i § 45 angivet måde uden det efter denne bestemmelse fornødne samtykke.
- 2) overtræder § 45, stk. 3, jfr. §§ 3 og 28, stk. 1, eller forskrifter givet i medfør af § 45, stk. 3, jfr. § 30, stk. 2,
- 3) overtræder § 46, stk. 1, § 48, stk. 1 og 2, § 49, stk. 1, eller §§ 50 - 53.
- 4) udbyder til salg eller på anden måde blandt almenheden spreder lyd- eller billedoptagelser, der krænker andres rettigheder efter § 45, stk. 1 a), § 46, stk. 1 eller § 48, stk. 1, 2. punktum og stk. 2.

Stk. 3. uændret (importreglen).

Stk. 4. uændret (selskabsansvar) .

Stk. 5. uændret (uagtsomhedsansvar) .

Stk. 6. Overtrædelserne kan påtales af det offentlige, når den forurettede anmoder herom, eller af den forurettede selv. Efter ophavsmandens død kan overtrædelser af § 3 og af de i medfør af § 30, stk. 2, eller § 45, stk. 3, jfr. § 30, stk. 2, givne forskrifter endvidere foruden af den, der som arving indtræder i ophavsmandens rettigheder, påtales eller begæres påtalt af ophavsmandens ægtefælle, slægtninge i ret op- eller nedadstigende linje eller søskende.

Stk. 7. Overtrædelser af § 3 kan efter ophavsmandens død kun påtales af det offentlige, når kulturelle interesser må anses for krænket ved overtrædelserne.

Stk. 8. udgår (vedr. § 53).

§ 56. Tab, som er forvoldt ved en af de i § 55 nævnte overtrædelser, kan kræves erstattet efter de almindelige erstatningsregler. Den, der har krænket en ophavsmands eller udøvende kunstners ret ved retsstridigt forhold, skal betale den forurettede en godtgørelse for ikke-økonomisk skade.

Stk. 2• uændret (berigelseskrav).

§ 57. uændret (inddragelse og tilintetgørelse).

Fotografiloven.

§ 17. Med bøde eller under skærpene omstændigheder med hæfte eller fængsel i indtil 1 år og 6 måneder straffes den, der

- 1) fremstiller eksemplarer af et fotografisk billede eller viser det offentligt og derved krænker en andens eneret hertil,
- 2) overtræder § 2 eller § 14,

- 3) udbyder til salg eller på anden måde blandt almenheden spreder eksemplarer af fotografiske billeder, der er fremstillet i strid med loven.

Stk. 2, uændret (importreglen).

Stk. 3 • uændret (selskabsansvar).

Stk. 4. uændret (uagtsomhedsansvar).

5tk. 5. Overtrædelserne kan påtales af det offentlige, når den forurettede anmoder herom, eller af den forurettede selv.

§ 18, ..Tab, som er forvoldt ved en af de i § 17 nævnte overtrædelser, kan kræves erstattet efter almindelige erstatningsregler. Den, der har krænket en fotografers eller bestillers ret ved retsstridigt forhold, skal betale den forurettede en godtgørelse for ikke-økonomisk skade.

Stk. 2. uændret (berigelseskrav).

§ 19. uændret (inddragelse og tilintetgørelse).

3.6. Bemærkninger til forslaget.

3.6.1. Ophavsretsloven.

Til § 55, stk. 1.

Bestemmelsen følger gældende ret, bortset fra at strafferammen er udvidet. Bestemmelsen indeholder som følge heraf en meget stor variationsmulighed for sanktionsudmålingen, hvilket imidlertid må ses i sammenhæng med, at retskrænkelserne ligeledes kan være af meget forskellig karakter. Som anført ovenfor side 84 er den forhøjede strafferamme ikke udtryk for et ønske om generelt at hæve straffeniveauet for ophavsretskrænkelser eller at benytte skærpede sanktioner i de ordinære ophavsretlige

tvister. Den er alene konsekvensen af et ønske om, at retssystemet på passende vis skal kunne skride effektivt ind over for den senere tids grovere lovovertrædelser. Herved tænkes på krænkelse foretaget erhvervsmæssigt eller i en lignende målestok, og hvor omstændighederne peger på, at krænkeren har villet berige sig på rettighedshavernes bekostning ved u hjemlet at udnytte disses værker og præstationer.

Den hævdede strafferamme indebærer iøvrigt en række konsekvenser med hensyn til den strafferetlige vurdering af ophavsretskrænkelser samt med hensyn til beføjelserne ved politimæssig efterforskning af sådanne sager. Herom henvises til bemærkningerne ovenfor side 84 ff.

Til stk. 2, 4).

Ved denne bestemmelse, som er ny, indføres en strafsanktioneret spredningsbeskyttelse for de udøvende kunstnere, fonogramproducenterne samt radio- og fjernsynsforetagender, jfr. bemærkningerne herom ovenfor side 86. Bestemmelsen er i det væsentlige formuleret som den tilsvarende bestemmelse i fotografilovens § 17, stk. 1, 3). Som følge heraf omfatter straffebudet ikke blot spredningen, men også alene at de ulovligt fremstillede eksemplarer udbydes til salg. I almindelighed vil det, at eksemplarerne udbydes til salg formentlig kunne betragtes som en forberedelseshandling til spredning blandt almenheden, og det ville derfor som følge af den ændrede strafferamme allerede være strafbart i medfør af straffelovens § 21. Bestemmelsen omhandler lyd- eller billedoptagelser, det vil sige grammofonplader, lydbånd, film, videobånd og alle andre indretninger, som kan gengive lyd og/eller levende billeder.

Til stk. 6.

Forslaget indebærer, at påtalen for ophavsretskrænkelser som hovedregel gøres betinget offentlig. Som anført ovenfor side

82 er sigtet hermed at muliggøre en politimæssig opklaring af de vanskelige krænkelssager, hvor private ikke har de fornødne muligheder for efterforskning. I de tilfælde, som hidtil har været de oftest forekommende, hvor det strafbare gerningsindhold må antages at være af mindre betydning, jfr. ovenfor side 83 er det ikke tanken, at politiet eller anklagemyndigheden skal medvirke. Som følge heraf er det udtrykkeligt bestemt, at den forurettede også selv kan påtale retskrænkelserne. De nærmere regler om forholdet mellem den offentlige og den private påtale findes i retsplejelovens § 725, stk. 1 og 4. Heraf følger, at den forurettede i givet fald må udøve påtalen i den borgerlige retsplejes former, ligesom det er tilfældet ved den rent private påtale. Endvidere bortfalder den krænkedes ret til selv at påtale, når det offentlige indleder forfølgning, dog kan den private tilslutte sig den offentlige forfølgning. For så vidt den offentlige forfølgning frafalder, er den private atter berettiget til at udøve påtaleretten.

I konsekvens af denne ændrede hovedregel er det i stykkets 2. punktum ved tilføjelse af ordet "endvidere" gjort klart, at bestemmelsen ikke skal opfattes som en fravigelse af den betinget offentlige påtale, men alene som en udvidelse af kredsen af private påtaleberettigede.

Til stk. 7 og stk. 8.

Stk. 7 er ændret i konsekvens af de foreslåede påtaleregler, og stk. 8 er af samme grund udgået.

Til § 56.

I overensstemmelse med formuleringen af § 15 i lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov er bestemmelsen i § 56, stk. 1, 2. punktum ændret, således at der ikke længere kræves et strafbart forhold som betingelse for, at der kan ydes godtgørelse.

I stedet kræves alene, at der foreligger et retsstridigt forhold. Hvad der skal forstås ved retsstridigt må i almindelighed henskydes til domstolenes afgørelse, men generelt må det dog antages, at tilregnelige overtrædelser af ophavsretslovens bestemmelser må anses for retsstridige. Om begrebet og dets konsekvenser kan iøvrigt henvises til straffelovrådets betænkning 601/1971 om privatlivets fred, side 72.

Bestemmelsen er endvidere fra at have været fakultativ gjort obligatorisk, jfr. herom bemærkningerne ovenfor side 87.

3.6.2. Fotografiløven.

Ændringsforslagene til denne lov er i alt væsentligt parallelle med det vedrørende ophavsretsloven foreslåede, og der kan således henvises til det ovenfor til disse forslag bemærkede. Det skal dog nævnes, at forslaget om skærpede straffebestemmelser i denne lov må ses på baggrund af, at pladehylstre (covers) og lyd- og videogramkassetter ofte er udsmykkede med fotografier, og man finder det rimeligt, at fotograferne på denne baggrund tillægges samme beskyttelse som ophavsmænd, udøvende kunstnere m.fl.

'il

Udvalget vedrørende revision af
ophavsretslovgivningen.

Med skrivelse af 3. september 1979 rettede Den Danske Gruppe af IFPI (IFPI) og Fællesrådet for Udøvende Kunstnere (FfUK) henvendelse til Ophavsretsudvalget med forslag til forskellige ændringer af Ophavsretsloven af 1961 indenfor de områder, der vedrører fonogramproducenternes og de udøvende kunstners rettigheder.

Et centralt punkt i henvendelsen var et forslag til en principiel betydningsfuld nyskabelse indenfor dansk ophavsret, hvorefter uindspillede kassettebånd skal pålægges en privatretlig afgift (royalty), der skal fordeles mellem rettighedshaverne (autorer, udøvende kunstnere og producenter) som betaling for den udstrakte kopiering af originale fonogrammer, som finder sted indenfor hjemmets fire vægge.

IFPI, FfUK og Nordisk Copyright Bureau (NCB) har i tiden efter de to førstnævnte organisationers henvendelse til Ophavsretsudvalget foretaget såvel en vurdering af det faktiske behov for en sådan afgiftsordning, som en fornyet overvejelse af ordningens idegrundlag og praktiske gennemførlighed. Der er mellem de tre organisationer enighed om, at behovet for en afgiftsregel, der modificerer undtagelsesbestemmelsen i Ophavsretslovens § 11, bliver stærkere for hver dag der går, og de tre organisationer, der repræsenterer samtlige de rettighedshavere, hvis retlige og

økonomiske stilling er blevet afgørende forrykket gennem den eksplosionsagtige udvikling på privatkopieringsområdet, står bag denne fornyede opfordring til Ophavsretsudvalget om, overfor kulturministeren at stille forslag om indførelse af en tvangslicens på uindspillede kassettebånd, som kan sikre et rimeligt vederlag til de rellighedsgrupper, hvis værker, præstationer og fonografiske produktioner udnyttes til overspilning i privat regie.

Da vi anser det for hensigtsmæssigt at de synspunkter som de tre organisationer repræsenterer, fremtræder i et samlet indlæg til Ophavsretsudvalget, er den del af henvendelsen af september 1979, der behandler privatkopieringsproblemet -med forskellige ændringer og modifikationer - blevet indarbejdet i denne henvendelse. Det statistiske materiale m.v., der medfulgte den første henvendelse, er derimod ikke blevet reproduceret, men er her suppleret med yderligere materiale, der vedlægges som bilag til henvendelsen.

Det må anses for utvivlsomt, at selve muligheden for privatkopiering på dramatisk måde bevirker en indtægtsnedgang for alle rettighedshaverne til originale fonogrammer, men det må samtidig understreges at det ikke er en nærmere kalkulation over denne indtægtsnedgang, der har ført til kravet om indførelse af en privatretlig afgift på uindspillede bånd. Der findes ikke noget instrument, hvormed denne indtægtsnedgang kan måles. Den forringelse af de økonomiske vilkår for autorer, udøvende kunstnere og producenter, som er affødt af privatkopieringen, kan heller ikke i sig selv begrunde en afgift på blanke bånd, forstået som en kompensationsordning, så lidt som forringede økonomiske vilkår for indehaveren af en rutebilkoncession som følge af en stigende jernbanetrafik, kan begrunde et kompensationskrav fra rutebilejeren overfor jernbanerne.

Der kan derimod være grund til at fremhæve de forringede indtjeningsvilkår for rettighedshaverne til originale fonogrammer i den sammenhæng, at en fortsat negativ udvikling som følge af en voksende privatkopiering, kan true med at aflive den mekaniske musik, hvorved et betydeligt kulturgode vil blive mistet. Det er således på længere sigt ud fra en kulturpolitisk synsvinkel ikke uden betydning, om der eksisterer rimelige økonomiske vilkår for rettighedshaverne til originale fonogrammer.

Heller ikke dette bredere kulturpolitiske perspektiv kan dog føre til en afgiftsordning som den nu foreslåede. Det centrale punkt i sagen - selve afgiftsordningens idegrundlag - er, at den om sig gribende privatkopiering indebærer en vederlagsfri udnyttelse af ophavsretligt beskyttede frembringelser. Det er herved, at autorernes, de udøvende kunstneres og producenterens situation adskiller sig fra rutebilejerens: det er selve det af disse rettighedsgrupper i fællesskab skabte produkt, der udnyttes af andre, og det afgørende er for så vidt ikke, at der derved opstår en indtægtsnedgang, som følge af et formindsket salg af originale fonogrammer, men derimod, at rettighedshaverne ikke får et vederlag for den brug af deres frembringelser, som finder sted.

I Bernerkonventionens artikel 9, stk. 2, hedder det, at "det er forbeholdt unionslandenes lovgivning at tillade reproduktion af sådanne værker (litterære og kunstneriske værker) i visse særlige tilfælde, under forudsætning af, at en sådan reproduktion ikke på skadelig måde påvirker den normale udnyttelse af værket, og ikke på urimelig måde gør indgreb i ophavsmandens legitime interesser."

En tilsvarende undtagelse fra reproduktionseneretten (reproduktionsbeskyttelsen) er indeholdt i Romkonventionens artikel 15, stk. 1 a, hvis omtale af "privat brug"¹ utvivlsomt skal forstås i overensstemmelse med Bernerkonventionens artikel 9, stk. 2. Den danske Ophavsretslovs § 11, stk. 1, hvortil der henvises i § 45, stk. 2, og § 46, stk. 2, er Bernerkonventionens artikel 9, stk. 2, udtrykt i dansk lovgivning.

Reglen om en reproduktionsret til privat brug, som er en undtagelse fra den ophavsretlige hovedregel, bør have et begrænset anvendelsesområde, således som også fremhævet med Bernerkonventionens ord om, at reproduktionen ikke på skadelig måde må påvirke den normale udnyttelse af værket, og ikke på urimelig måde må gøre indgreb i ophavsmandens legitime interesser. Der er næppe nogen, som idag vil bestride, at den privatkopiering, der hvert år foregår i milliontal, går ud over den i ophavsretslovens § 11, stk. 1, forudsatte private brug, og at den reproduktion af originale fonogrammer, der finder sted i hjemmene, på urimelig måde gør indgreb i rettig-

hedshavernes legitime interesser. Da den tekniske udvikling hverken kan eller bør standses, og det derfor under ingen omstændigheder kan komme på tale at bekæmpe privatkopieringen gennem forbud eller ulovliggørelse, er den eneste måde, hvorpå der kan rettes op på situationen, at indføre et tvangslicenssystem, hvorved rettighedshaverne får betaling for den brug de ikke kan modsætte sig, og hvorved rettighedshavernes legitime interesser til en vis grad kan siges at blive tilgodeset.

I Ophavsretskommissionens betænkning af 1951 var der forslag om, som § 11, stk. 3, at optage følgende bestemmelse:

"For benyttelse af apparater, magnetiske bånd o.lign., som er egnede til at optage og gengive litterære og musikalske værker, erlægges en afgift, der tilkommer rettighedshaverne i henhold til denne lov. De nærmere regler fastsættes ved kongelig anordning."

En sådan bestemmelse blev dog ikke medtaget i forslaget til den nugældende Ophavsretslov. Dette er nærmere begrundet side 25 i lovforslaget, hvor det hedder:

"De øvrige nordiske landes delegationer har ment, at spørgsmålet om anvendelse af båndoptager m.v. til optagelse af litterære og kunstneriske værker ikke var tilstrækkeligt afklaret til, at man allerede nu turde indlade sig på lovgivning herom. Reglen foreslås heller ikke optaget i det foreliggende lovforslag, idet man ikke finder, at behovet for en regulering er så påtrængende, at det kan motivere, at man optager en sådan bestemmelse. Hertil kommer, at man kan rette den indvending imod forslaget, at afgiftsbestemmelsen ikke blot ville ramme indehaverne af magnetophoner o.l., som anvender disse til optagelse af beskyttede værker, men også dem, der anvender sådanne apparater indenfor forretningslivet eller i forskningsøjemed, hvor der oftest ikke er tale om at optage beskyttede værker eller værker overhovedet."

Et lovgivningsinitiativ på dette område fandtes altså ikke påkrævet i 1960, og man frygtede visse uretfærdige følger af en afgiftsordning.

I dag må vi så stærkt som muligt overfor Ophavsretsudvalget understrege, at der er et stadig mere påtrængende behov for en lovgivning, der giver producenter, udøvende kunstnere og ophavsmænd økonomisk kompensation for privates brug af fonogrammer til kopifremstilling inden for hjemmets vægge. Som det vil fremgå af det nedenfor anførte, er der i dag ingen grund til at nære bekymring for, at en afgiftsordning i noget nævneværdigt omfang vil komme til at ramme anvendelser af uindspillede bånd (blanke bånd), som ikke går ud på kopiering af originale fonogrammer.

Det er vor opfattelse, at de kopieringsmuligheder, som er affødt af den utrolige tekniske udvikling indenfor de sidste to årtier, repræsenterer et af ophavsrettens største problemer i dag. Det forekommer os imidlertid, at der i den offentlige debat herom har været en vis skævhed, idet opmærksomheden hovedsagligt har været koncentreret om brugen af fotokopieringsudstyr, især indenfor undervisningssektoren.

På længere sigt må det antages, at lovlige (privat) kopiering og ulovlig (erhvervsmæssigt) kopiering af fonogrammer og videogrammer vil kunne få katastrofale virkninger for rettighedshaverne efter Ophavsretsloven, med mindre der gennem en revision af Ophavsretsloven skabes de fornødne instrumenter til at imødegå den trussel, der ligger i nutidens og fremtidens kopieringsmuligheder.

Det særegne ved kopieringsproblemet på fonogramområdet er, at kopiering er en uhyre enkel, teknisk forteelse, som enhver kan klare med fortrinligt resultat. En kassettebåndoptager er en overkommelig investering for stort set alle befolkningsgrupper, og man synes i Danmark at være godt på vej dertil, hvor kassettebåndoptagere er en lige så almindelig bestanddel af en families tekniske hverdag som radioen og fjernsynet.

Der kan være grund til at henlede opmærksomheden på, at den virkelige kopieringstrussel er et relativt nyt fænomen, idet det først er med kompaktkassettenes fremkomst i midten af 60-erne, at fremstilling af kopibånd er blevet så nem og billig, at den psykolo-

giske og økonomiske barrierer, der tidligere i nogen grad forhindrede privatkopieringens udbredelse, er blevet overvundet. "Gammel-dags" reel-to-reel-bånd (våben spole) spiller ingen væsentlig rolle i dag. Det er det stadig stigende salg af blanke kassettebånd og den kendsgerning, at sådanne bånd stort set udelukkende anvendes til kopiering af originale fonogrammer, jfr. herom nedenfor, som udgør den reelle trussel mod indehaverne af rettigheder til originale fonogrammer og de heri indeholdte værker.

Den hermed foreslåede afgiftslovgivning for blanke lydbånd og båndoptagere kan derfor indskrænkes til at omfatte dels blanke kassettebånd, dels kassettebåndoptagere (herunder radiokassettebåndoptagere). Dermed udelukkes reel-to-reel-bånd og sædvanligt anvendte bånd til diktafoner samt det dertil hørende apparatur, og dermed kan den tidligere fremførte indvending mod en afgiftsordning, nemlig at den på uretfærdig måde rammer anden anvendelse af blanke bånd end kopiering af originalindspilninger, med god grund afvises. Den præcise afgrænsning af de båndtyper og det ind- og afspilningsapparat, der skal belægges med en afgift, må foretages i den nedenfor nævnte ministerielle bekendtgørelse, der tænkes udarbejdet til fastsættelse af de nærmere regler om afgiftens opkrævning, fordeling m.v.

Fællesmarkedskommissionen har i en meddelelse til Rådet af 22. november 1977 om "Fællesskabets aktion indenfor den kulturelle sektor", beskæftiget sig med følgerne af den tekniske udvikling (punkt 24 i rapporten). Herom anfører Kommissionen bl.a. følgende:

"Den voldsomme udvikling, der er sket med hensyn til apparaters gengivelse af lyd og billede, stiller de udøvende kunstnere overfor en situation, der svarer til den, forfatterne har oplevet som følge af den eksplosive udvikling af reproduktionsteknikken. I begge tilfælde indskrænkes afsætningsmulighederne, uden at det således lidte tab godtgøres gennem ydelse af vederlag. Dette står heller ikke længere i forhold til den brug, der gøres af et originalt arbejde."

Vedrørende kopieringsproblemerne indenfor bogsektor'en anfører Kommissionen, at "hvis en række forfattere og forlæggere blev tvunget **til** at give op, ville det ende med, at reproduktionsteknikken blev et offer for sin egen fabelagtige succes, idet den ville blive ramt af følgerne af det aftagende antal publikationer, som leverer den sine forlæg" - Vi må her kraftigt understrege, at ganske den samme risiko eksisterer indenfor lyd- og videosektoren, hvor produktionen af fonogrammer og videogrammer givetvis vil være dalende i takt med, at reproduktionsteknikken bliver så god og billig, at privat kopiering vil finde sted i praktisk taget enhver husstand. Kommissionen peger i denne forbindelse på, at "den audiovisuelle teknik kun (vil; kunne fortsætte sin nuværende fremgang, såfremt de udøvende kunstnere fortsat er tilstrækkeligt mange og kvalificerede. Hertil kræves, at der ydes de "sekundære udnyttelser" en rimelig betaling,"

På denne baggrund fremkommer Kommissionen med en udtalelse om en privatretlig afgift på kopieringsapparat og det materiale, der anvendes til kopiering. Kommissionen anfører herom følgende:

"Hvad angår reproduktionen af skrift-, lyd- og billede, må det forudses, at man for kollektivt at sikre det honorar, som forfattere, forlæggere og udøvende kunstnere med rette kan *gøre* krav på, og som det er uacceptabelt at snyde dem for - må indregne et vist beløb i salgsprisen for de pågældende apparater (fotokopieringsmaskiner, båndoptagere, videobåndoptagere) og for materiale ikopipapir og magnetbånd), der anvendes ved brug af apparaterne; det ville dreje sig om en procentdel af salgsprisen. På denne måde skulle **enhver bruger** ved køb af et apparat eller af materiale betale en forud fastsat afgift, som skulle dække hans fortsatte udnyttelse der falder ind under ophavsretten (herunder forlæggernes rettig-heder og de udøvende kunstners ret)". - Det er vor opfattelse, at det er Kommissionens mening, at også producenter af fonogrammer og videogrammer skal have del i det af Kommissionen "foreslåede kompensationsbeløb. Ordet "forlæggere" er en oversættelse af "éditeurs", som har en bredere betydning, og som i den givne sammenhæng også dækker den, der fremstiller og udgiver fonogrammer og videogrammer.

Idet IFPI's medlemmers andel af markedet kan sættes til 80% for long playing plader og 75% for indspillede kassettebånd, kan salget i Danmark for 1976 - 1979 opgøres således:

I 1976 blev der i Danmark solgt ca. 4,7 mill. LP-grammofonplader og ca. 3,4 **mill**, indspillede kassettebånd. Samme år blev der solgt ca. 5 mill, uindspillede bånd.

I 1977 blev der i Danmark solgt ca. 4,9 mill. LP-grammofonplader og ca. 4,8 mill, indspillede kassettebånd. Samme år blev der solgt ca. 6 mill, uindspillede bånd.

I 1978 blev der i Danmark solgt ca. 5,3 mill. LP-grammofonplader og ca. 5 mill, indspillede kassettebånd. Samme år blev der solgt ca. 6,2 mill, uindspillede bånd.

I 1979 blev der i Danmark solgt ca. 5,7 mill. LP-grammofonplader og ca. 4,3 mill, indspillede bånd. Samme år blev der solgt ca. 6,5 mill, uindspillede bånd.

I 1980 til og med oktober måned er grammofonpladesalget faldet med ca. 5% og salget af indspillede bånd faldet med ca. 20%. Bliver dette fald dækkende for hele 1980, vil dette års salg af LP-grammofonplader andrage ca. 5,4 mill, og af indspillede bånd ca. 3,4 mill., altså for båndenes vedkommende en tilbagegang til niveauet i 1976. Årsagen til dette drastiske fald er uden for enhver tvivl privatkopieringen. Antallet af solgte uindspillede bånd i 1980 kendes endnu ikke, men det antages at salget er stigende.

NCB og de skandinaviske grupper af IFPI traf i begyndelsen af 1977 beslutning om at lade foretage en gallupundersøgelse i Danmark, Finland, Norge og Sverige af privatkopieringsproblemet. En tilsvarende opfølgende undersøgelse blev foretaget i begyndelsen af 1980 Som bilag til denne henvendelse vedlægges 1980-rapporterne for de fire nordiske lande samt et resumé heraf, egnet for et umiddelbart sammenlignende studium. 1977-rapporterne er overgivet til Ophavsretsudvalget med henvendelsen af september 1979.

Undersøgelserne har bekræftet den formodning om en særdeles udstrakt privatkopieringsvirksomhed, som i lang tid har eksisteret i de skandinaviske IFPI-grupper og NCB!

I perioden 1977-80 er antallet af kassettebåndoptagere og radio-kassettebåndoptagere i danske hjem steget meget betydeligt. I dag er der kassettebåndoptagere i ca. 70% af alle danske husstande, hvoraf ca. 1/3 har både kassettebåndoptager og radiokassettebåndoptager.

Kun i helt ubetydeligt omfang indspilles andet end musik. Den musik, der indspilles, er i overvejende grad indenfor danse-, underholdnings- og popgenren, d.v.s. indenfor de musikkategorier, hvor salget sædvanligvis er størst.

Ca. 3/4 af de udspurgte har foretaget overspilning fra radioudsendelser, og her utvivlsomt i overvejende grad fra udsendelser med mekanisk musik, medens 60% af de udspurgte har angivet grammofonplader og indspillede bånd som kopieringskilde. Det er bemærkelsesværdigt, at en stort del af de fonogrammer, som anvendes til privatkopiering i Danmark, stammer fra biblioteksudlån, medens biblioteksudlån i de andre af undersøgelsen omfattede lande kun repræsenterer nogle få procent. Kopiering fra biblioteksudlån er dog faldet betydeligt i perioden 1977-80.

I 1977 anvendte 60% af dem, der har købt blanke kassettebånd, kun disse én gang til indspilning, medens 40% én eller flere gange slettede båndet og indspillede på ny. Disse tal er ændret bemærkelsesværdigt i 1980-undersøgelsen, idet nu mere end halvdelen af køberne af blanke bånd benytter båndet til indspilning mere end én gang. Da det utvivlsomt hovedsageligt er inden for underholdnings- og populærmusikken at blanke bånd anvendes flere gange til privatkopiering, og da salget af fonogrammer på dette musikområde normalt står og falder med producentens evne til og mulighed for, indenfor et relativt kort tidsrum at skabe interesse for produktet, må den konstaterede store procentdel af gentagen anvendelse af blanke bånd give anledning til bekymring som værende stærkt skadelig for alle, der har rettigheder i tilknytning til originale fonogrammer.

En i Vesttyskland i august 1978 foretagen markedsundersøgelse af samme karakter som de skandinaviske undersøgelser - omend en hel del mere detaljeret og dybtgående - har afsløret en privatkopieringsvirksomhed af enorme dimensioner. Undersøgelsen kan, om det fra udvalgets side måtte ønskes, fremlægges. Dr. Norbert Thurorow, forretningsfører i GVL (Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten) har givet en kort beskrivelse af undersøgelsen og dens konklusioner, der i engelsk beskrivelse er vedlagt henvendelsen af september 1979. Som det fremgår af Dr. Thurorow's redegørelse, har markedsundersøgelsen ført til, at de organisationer, der repræsenterer skabende kunstnere, udøvende kunstnere og fonogramproducenter, har rettet henvendelse til det vesttyske justitsministerium med forslag om indførelse af en privatretlig afgift på blanke bånd, som supplement til den afgift på båndoptagere, der har været gældende i Vesttyskland siden 1965.

I en række vesteuropæiske lande overvejes i dag, hvilke foranstaltninger, der bør træffes til imødegåelse af uønskede virkninger af den voksende privatkopiering og til sikring af rettighedshavernes legitime interesser. Bortset fra Østrig, der i sommeren 1980 indførte en afgift på blanke bånd, hvilket utvivlsomt er Ophavsretsudvalget bekendt, har intet land taget noget konkret lovgivningsinitiativ. I Vesttyskland ser det dog ud til, at afgiften på båndoptagere vil blive forhøjet væsentligt.

Vi må på denne baggrund opfordre Ophavsretsudvalget til i forslaget til en ny ophavsretslov at medtage en bestemmelse, der i sit princip svarer til 1951-betænkningens forslag til en afgift "for benyttelse af apparater, magnetiske bånd o.l.". Intet af de argumenter, der ved den nugældende ophavsretslovs gennemførelse førte til, at afgiftsordningen blev opgivet, har gyldighed i dag, ja, behovet for en afgiftsordning må i dag antages at være langt større end fædrene til 1951-betænkningen, der gik ind for ordningen, har kunnet forestille sig.

Vi stiller derfor forslag om, at der i den paragraf i den nye Ophavsretslov, der vedrører privat fremstilling af kopier, som et særskilt stykke optages en bestemmelse af sålydende indhold: "Ved salg af uindspillede lyd- og videokassettebånd og kassettebåndoptagere, erlægges en afgift, der tilkommer rettighedshaverne efter denne lov, bortset fra de i § 48 nævnte. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter efter forhandling med rettighedshavernes organisationer de nærmere regler for afgiftens beregning, opkrævning og fordeling mellem rettighedshaverne eller disses organisationer".

Specielt hvad angår radio- og fjernsynsforetagender, jfr. Ophavsretslovens § 48, synes der i alle lande, hvor indførelse af afgift som her omhandlet overvejes, at være enighed om, at Radio og TV ikke skal tage del i afgiftsprovenuet.

Selvom der på billedsiden endnu ikke er opstået et problem der kan måle sig med det, der er opstået på lydsiden, må det anses for givet, at kopiering af originale billedoptagelser, det være sig gennem kopiering af originale videogrammer, der omsættes i detaljerede på samme måde som fonogrammer, eller gennem optagelse af film fra TV, vil komme til at stå som en tilsvarende trussel for rettighedshaverne til de originale billedoptagelser, de deri udøvende kunstnere og de bagved stående skabende kunstnere. En lovbestemmelse om erlæggelse af en privatretlig afgift i forbindelse med omsætning af uindspillede bånd bør derfor ikke kun omfatte lyd-kassettebånd og -båndoptagere, men tillige videokassettebånd og -båndoptagere.

Bemærkningerne i det følgende vil dog alene dreje sig om uindspillede lydbånd, idet vi ikke inden for videosektoren finder at have et sådant erfaringsgrundlag, som er tilstrækkeligt til en anbefaling af, på hvilket niveau afgiften skal lægges eller af den tekniske udformning af en afgiftsordning på uindspillede videobånd.

Den omstændighed, at den retlige basis for en afgift på uindspillede bånd er det stedfundne brud på den eneret til reproduktion, der tilkommer rettighedshaverne til originale fonogrammer, må som udgangspunkt føre til, at afgiftsordningen skal være til benefice for alle rettighedshavere, altså såvel danske som udenlandske rettighedshavere. Ved privatkopieringen sker der en tilsidesættelse af rettighedshavernes eneret til reproduktion, hvilket er en i internationale konventioner fastslået grundlæggende rettighed, hvorpå hele den internationale distribution af fonogrammer er opbygget.

Uanset dette principielle retlige grundlag for en afgift på blanke bånd, bør det dog overlades til organisationerne for hver af de tre interessegrupper, at træffe beslutning om, efter hvilke kriterier fordelingen mellem rettighedshaverne skal finde sted, herunder om eller i hvilket omfang udbetalinger til udenlandske rettighedshavere skal gøres betingede af eksistensen af tilsvarende ordninger i rettighedshavernes hjemland (reciprocitet).

Det kan ikke anses for hensigtsmæssigt i selve Ophavsretsloven at medtage detailregier om afgiftsordningen. Det må imidlertid anses for nødvendigt, at der forud for den politiske beslutning om afgiftsordningens gennemførelse foreligger en tilkendegivelse af, hvilke tanker rettighedshaverne har gjort sig om størrelsen af den afgift, der skal erlægges, og hvorledes opkrævning og fordeling mellem rettighedshaverne skal eller kan finde sted. Vi skal herom anføre følgende:

Det er, som ovenfor nævnt, vor opfattelse, at den afgift, der skal hvile på uindspillede kassettebånd, reelt er en royalty til rettighedshaverne for sekundær brug af det originale fonogram eller videogram. Som følge heraf er det uindspillede bånds pris ikke noget velegnet udgangspunkt for afgiftens beregning, idet selve båndet dog kun er lydens eller billedets materielle forudsætning, men ikke i sig selv viser noget om, i hvilket omfang der er sket en påvirkning af eller skade på rettighedshavernes interesser. Her er det alene båndets indhold, der er afgørende. Kun båndets længde

er et ydre tegn på båndets potentielle værdi. Afgiftens størrelse bør derfor efter vor opfattelse fastsættes på grundlag af almindeligt anvendte royalty-satser, der er gældende for fonogrammer og videogrammer af en vis spilletid. En anvendelig royalty-sats ville her for fonogrammers vedkommende være den til enhver tid gældende minimumsafgift, der ved salg af fonogrammer skal erlægges til NCB - indtil den 1. januar 1981 kr. 1,20 for en LP og en musikkassette med en spilletid på 60 minutter og i 1981 godt kr. 1,55 i gennemsnit for grammofonplader og musikkassetter.

Da der indenfor fonogramsektoren er 3 grupper, der umiddelbart har rettigheder efter Ophavsretsloven, nemlig autorerne, de udøvende kunstnere og producenterne, som her skal være berettiget til en royalty som anført, vil det betyde, at der efter de foreslåede regler skulle svares en afgift på 3 gange det nævnte afgiftsminimum af hvert solgt indspillet kassettebånd. Det økonomiske resultat vil her komme til at svare nogenlunde til det resultat, der ville fremkomme ved at anvende det princip, der måtte anses for det mest korrekte, hvorefter afgiften på indspillede kassettebånd skal beregnes som en rimelig procentdel af de samlede royalties, som ville hvile på en indspillet musikkassette til den på markedet gældende gennemsnitspris. Ved at lægge minimumsafgiften til NCB til grund, opnås imidlertid den fordel, at det bliver unødvendigt at opgøre indspillede musikkassetters middelprijs, ligesom selve minimumsafgiften kan anvendes, uden at det først vil være nødvendigt at beregne den procentdel af den almindelige copyright-afgift, som ellers burde beregnes som følge af, at rettighedshaverne ikke kan gøre regning på fuldt ud at blive stillet som om det solgte bånd havde været et indspillet bånd.

En anden mulighed for afgiftens beregning ville være at fastsætte et bestemt ørebeløb pr. minut spilletid, således at det blanke båndes længde bliver afgørende for afgiftens størrelse. Ved fastsættelsen af dette ørebeløbs størrelse kunne man tage udgangspunkt i minimumsvederlaget til NCB for en LP og musikkassette med 60 minutters spilletid. Dette ville ved afgiftsordningens påbegyndelse

i 1981 betyde ca. 7 øre pr. spilleminut. Ørebeløbet måtte da hen af vejen justeres efter en på forhånd fastlagt dyrtidsregulator.

Det bør - eventuelt gennem Monopoltilsynets kontrol - sikres, at prisen på uindspillede bånd ikke ved afgiftens indførelse stiger mere end selve afgiften betinger, f.eks. fordi den procentuelle forhandleravance beregnes på grundlag af et beløb inklusive afgiften. Det bør endvidere tilstræbes, at der med ministeriet for skatter og afgifter opnås en særlig ordning, hvorefter merværdiafgiften beregnes på grundlag af varens pris eksklusiv den særlige afgift til de forskellige rettighedshavere efter Ophavsretsloven.

Det er af afgørende betydning i den ministerielle bekendtgørelse, der skal fastlægge afgiftsordningens nærmere indhold, at få defineret, hvad der skal forstås ved et uindspillet bånd. Det afgørende kan ikke være, om der rent faktisk er lyd på båndet, idet afgiftsordningen da meget nemt kunne omgås ved på et bånd, der skal benyttes til indspilning, forud at indspille et ubeskyttet værk, hvilket, vil kunne ske til meget små omkostninger. Der er i dag den afgørende forskel mellem indspillede og uindspillede kassetebånd, at kassetten til det indspillede produkt er konstrueret således, at brugeren ikke uden at bryde en mekanisme kan anvende det pågældende bånd til indspilning, hvilket først og fremmest skyldes ønsket om at forhindre, at brugeren ved en fejltagelse kommer til at slette det indspillede bånd. Kassetten til det uindspillede bånd er derimod i sagens natur konstrueret således, at indspilning kan ske uhindret af nogen blokeringsmekanisme. Vi vil derfor foreslå, at de uindspillede lydbånd, der omfattes af bekendtgørelsen, defineres som lydbånd i kompaktkassetter, der konstruktionsmæssigt er indrettet på indspilning.

Det er vor opfattelse, at NCB vil være det organ, der mest hensigtsmæssigt kan stå for forvaltningen af afgiftsordningen. Ved at henlægge forvaltningen til NCB, vil man drage fordel af den betydelige ekspertise, som NCB besidder med hensyn til opkrævning og fordeling af royalties, og NCB vil kunne opfylde de nødvendige EDB-mæssige forudsætninger for en forvaltning af afgiftsordningen. Tekniske eksperter i NCB har undersøgt og overvejet institutionens muligheder

for at påtage sig opgaven og har alle besvaret spørgsmålet bekræftende, hvorefter NCB's ledelse har erklæret sig rede til at stå for forvaltningen. Der er ingen tvivl om, at NCB's forvaltning af ordningen vil kunne ske på en effektiv måde, og at udgifterne i forbindelse hermed vil være beskedne.

Vi forestiller os, at det formelle ansvar for afgiftsordningen skal henlægges til et særligt selskab med begrænset ansvar eller til en selvejende institution med NCB's administrerende direktør som daglig ansvarlig leder. Det pågældende selskabs bestyrelse skal udføre sine funktioner i overensstemmelse med de af Ministeriet for kulturelle anliggender fastsatte retningslinier. I selskabets bestyrelse skal repræsentanter for NCB, FfUK, IFPI og Ministeriet for kulturelle anliggender have sæde. Selskabets vedtægter skal godkendes af Ministeriet for kulturelle anliggender, og selskabet vil således - helt tilsigtet - få mange lighedspunkter med institutionen Gramex, der forvalter en anden del af ophavsretslovgivningens tvangslicenser.

NCB's personale skal i praksis administrere afgiftsordningen, hvorefter NCB efter aftalte retningslinier debiterer selskabet dets andel af NCB's udgifter til personale, husrum og øvrige faciliteter, herunder især NCB's EDB-anlæg.

Afgiften bør opkræves i import- og fabrikantleddet. Langt den overvejende del af de blanke kassetter, der markedsføres i Danmark, importeres fra udlandet, men der foregår i mindre omfang en lokal dansk produktion af blank-kassetter, og det må i dette tilfælde være fabrikanten, der er ansvarlig for afregningen.

Afregningen fra importøren eller fabrikanten skal ske på grundlag af det stedfundne salg indenfor en given periode, for eksempel et kvartal. For importørens vedkommende vil det afgiftspligtige salg være salget til grossister eller detaillister. Såfremt importøren selv er grossist eller detaillist, skal afgiften svares af det først stedfundne salg efter importen. Ved salg fra importører til fabrikanter skal der ikke ske nogen afgiftsafregning, idet afgif-

ten påhviler fabrikanten ved dennes salg af blank-kassetter, bortset fra eksportsalg.

Det vil formentlig være nødvendigt at opstille et krav om oprettelse af en kontrakt mellem forvaltningsselskabet og de importører og fabrikanter, der er ansvarlige for afgiftens erlæggelse. Vi forestiller os, at et sådant kontraktsforhold skal være en betingelse for retten til at sælge blanke bånd, således at et kontraktsbrud i form af manglende afregning overfor forvaltningsselskabet medfører bortfald af retten til at handle med blanke bånd. Det er vor opfattelse, at en række af bestemmelserne i den mellem fonogramproducenterne og NCB indgåede standardkontrakt vil være anvendelige som model for bestemmelserne i en kontrakt mellem forvaltningsselskabet og importører og fabrikanter af blanke bånd. Vi tænker herved især på nævnte standardkontrakts bestemmelser om afregningsperiode, a conto afregning samt garantistillelse.

Da afgiften i sidste instans vil blive betalt af forbrugeren, skal der være mulighed for refusion af afgiften til sådanne forbrugere, som kan dokumentere, at købet af blank-kassetter har et andet formål end kopiering af mekanisk musik. En række sociale og pædagogiske hensyn taler for sådanne forbrugeres refusionskrav, men for at sikre en praktisk forvaltning af systemet, bør refusionskravet gennem dokumentation for foretagne indkøb højst kunne fremsættes til to årlige terminer for en indkøbsperiode på et halvt år. Endvidere må det være således, at alene organisationer og selskaber, som på forhånd har dokumenteret, at deres indkøb har et andet formål end kopiering af mekanisk musik, skal være berettiget til afgiftsrefusion. Et oplagt eksempel på organisationer, som vil have krav på refusion, er de forskellige institutter og foreninger, der bistår blinde socialt og undervisningsmæssigt, men det er iøvrigt ikke her muligt på udtømmende måde at angive, hvilke organisationer, der vil kunne optages på listen over refusionsberettigede. Det må være forvaltningsselskabets bestyrelse, der med rekurs til ministeren for kulturelle anliggender tager stilling til andragender om afgiftsfritagelse.

Kontrol med de afgiftspligtiges afregning vil kunne foretages af NCB's kontrollører. Kontrolpersonalet kunne samtidig have det som sin opgave, at kontrollere de i handelen værende fonogrammers lovlighed, hvilket ville gøre indsatsen mod ulovlig overspilningsvirksomhed (piratvirksomhed) mere effektiv.

Provenuet af afgiftsordningen skal fordeles mellem de tre rettighedsgrupper (autorer, udøvende kunstnere og producenter) i henhold til en af organisationerne vedtaget fordelingsnøgle som må forventes at ville blive fastsat inden for den nærmeste fremtid efter drøftelser organisationerne imellem.

Den videre fordeling af afgiftsprovenuet indenfor de tre interessegrupper må ske efter principper udformet af organisationerne og godkendt af Ministeriet for kulturelle anliggender. I praksis vil der formentlig som grundlag for udbetalingerne til rettighedshaverne blive tale om enten at anvende de oplysninger om salget i Danmark, som allerede tilgår NCB, eller de oplysninger om offentlig fremførelse, der allerede tilgår Gramex. Endvidere vil hidtil anvendte principper i NCB og Gramex for beregning af de enkelte rettighedshaveres andel kunne anvendes ved udlodningen af provenuet af afgiften på uindspillede bånd.

Vi anser det for væsentligt, at fordelingen sker individuelt, hvilket efter vor opfattelse er en konsekvens af selve idégrundlaget for afgiftsordningen, ligesom individuel fordeling iøvrigt vil være i overensstemmelse med traditionerne indenfor dansk ophavsret, hvor man især på Rom-konventionens område har markeret, at det drejer sig om betaling for benyttelse af individuelle frembringelser (værker, præstationer og fonografiske produktioner) med deraf følgende individuel ret til vederlæggelse. Vi mener, at Gramex-ordningen bør fremhæves som et lysende eksempel på, hvor godt forvaltningen af en tvangslicensordning kan foregå, og vi er af den bestemte opfattelse, at en tilsvarende god og tilfredsstillende administration vil kunne finde sted gennem det her foreslåede forvaltningsselskab, som skal fungere i nært samarbejde med NCB.

Afregningen overfor rettighedshaverne vil kunne ske til de samme terminer, som anvendes af NCB ved afregning overfor autorerne og Gramex ved afregning overfor producenter og udøvende kunstnere.

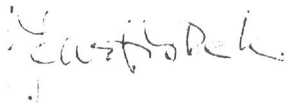
Vi anser indførelse af en afgift på blanke bånd for at være den mest naturlige metode til imødegåelse af privatkopieringens skadelige følger. En samtidig indførelse af en afgift på kassettebåndoptagere må imidlertid betragtes som et rimeligt supplement til båndafgiften, idet der først herved tages virkelig højde for den særlige udnyttelse af båndoptageren, herunder især den benyttelse, der består i at foretage flere indspilninger på samme bånd. Som ovenfor nævnt, har der i Vesttyskland siden 1965 eksisteret en afgift på båndoptagere, og bortset fra enkelte tekniske beregningsproblemer har det tyske system, efter hvad der er oplyst, fungeret godt, selvom der i den senere tid har været udtrykt nogen utilfredshed med afgiftens størrelse. Herom henvises til den fremlagte redegørelse fra dr. Norbert Thurow, der dels beskriver den prismæssige udvikling, dels redegør for beregningsproblemerne, hvor det drejer sig om radiokassettebåndoptagere.

Medens almindelige principper for royalty-afregning kan føre til fastsættelse af størrelsen af afgiften på uindspillede bånd, forekommer det umiddelbart vanskeligere at afgøre, hvor stor afgiften på båndoptagere skal være. I Vesttyskland har afgiften været fastsat til 5% af båndoptagerproducentens fakturapris, men det har i praksis vist sig, at afgiften herved kommer til at hvile forskelligt på de i Vesttyskland fremstillede båndoptagere og de fra udlandet importerede båndoptagere, idet producentens fakturapris på disse sidste, d.v.s. prisen eksklusivt fragt, toldafgifter m.v., ofte har været væsentligt lavere end den tyske producentens pris. Det vil formentlig være mere hensigtsmæssigt at beregne afgiften på grundlag af båndoptagerens detailpris, hvilket imidlertid muligvis kan give anledning til problemer omkring opkrævningen. Disse problemer, såvel som problemet med at fastsætte selve afgiftens størrelse, efter at beregningsgrundlaget er fastagt, skulle dog ikke være større end, at der kan opnås enighed om indførelse af en rimelig afgift på "hardware", og de tyske erfaringer kan her være til megen nytte.

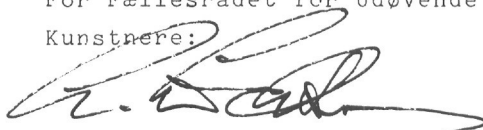
Det er vort håb, at denne redegørelse for de tanker, som NCB, FfUK og IFPI har gjort sig om såvel det principielle retlige grundlag for en afgift på uindspillede bånd som selve afgiftsordningens praktiske gennemførelse, kan være en hjælp for Ophavsretsudvalget i dets videre overvejelser. Vi har fået det indtryk, at Ophavsretsudvalget har forståelse for ønsket om en afgiftsordning, der kan sikre en rimeligt vederlæggelse af rettighedshaverne til originale fonogrammer, og vi håber, at denne redegørelse har øget Ophavsretsudvalgets forståelse og sympati for forslaget. For os drejer det sig om det enkle retfærdige princip, at der, når et forbud mod udnyttelse af ophavsretligt beskyttede frembringelser, uden samtykke fra rettighedshaverne, ikke kan gennemføres, som det mindste må indføres en rimelig betalingsordning.

København, den 2. december 1980

For Nordisk Copyright Bureau:

For Fællesrådet for Udøvende
Kunstnere:

For Den Danske Gruppe af IFPI:

KASSETTE UDVALGET

NØRRE VOLDGADE 29, 3. * 1358 KØBENHAVN K. * TLF. 01 12 85 40 *

Til

udvalget vedr. revision af
ophavsretslovgivningen

J.nr.: 90.1042/11.3

Dato: 7. juli 1981

Under behandlingen i revisionsudvalget af forslag til indførelse af båndafgifter har udvalgets formand fremsat ønske om, at der søges udarbejdet et detaljeret grundlag for en sådan afgift og dennes forvaltning.

Ønsket herom har været behandlet af en arbejdsgruppe nedsat af de organisationer, der modtager indkaldelse til kassetteudvalgets plenummøder, som har erklæret sig interesseret i at deltage i udarbejdelsen af det fornødne grundlag. Arbejdsgruppen har bestået af repræsentanter for Dansk Forfatterforening, Dansk Musikerforbund, Fællesrådet for udøvende kunstnere, Fællesforbundet for Teater, Film & TV, Dansk Komponistforening og NCB. Resultatet af disse drøftelser har herefter d.d. påny været behandlet i et plenummøde i kassetteudvalget, som har vedtaget at udtale følgende hovedsynspunkter:

- 1) Organisationerne er enige i det grundlæggende synspunkt, at den tekniske udvikling med hensyn til kopiering af fonogrammer og videogrammer fuldstændig har ændret forudsætningerne for den ved ophavsretslovens § 11, stk. 1 hjemlede adgang til fremstilling af enkelte eksemplarer til privat brug af beskyttede værker og præstationer. Med henblik på delvis at afbøde virkningerne heraf er det nødvendigt og rimeligt at kompensere rettighedshaverne for den udnyttelse af deres værker og præstationer, som herved finder sted, gennem indførelse af en afgiftsordning.
- 2) Afgiften ønskes lagt på de lyd- og billedbånd, som kan anvendes til kopieringen. Derimod har der ikke blandt organisationerne været udtrykt interesse for på indeværende tidspunkt at afgiftsbelægge det til brug ved optagelse eller gengivelse af båndene nødvendige apparatur.
- 3) Afgiftskravet ønskes i overensstemmelse med dets begrundelse udformet på et ophavsretligt eller ophavsretsliggende grundlag. Afgiftsretten kan dog ikke ses som et udslag af de hidtil kendte ophavsretlige beføjelser, men må anses for en ret sui generis, der er helt fritstående i forhold til disse.

- 4) Det må anses som en umiddelbar følge af det netop udtrykte hovedsynspunkt, at afgiftsretten ikke kan anses for omfattet af eksisterende kontraktsforhold mellem de implicerede parter vedrørende overdragelse af ophavsretlige beføjelser. Dette bør forstås i videste forstand, det vil sige mellem de skabende og udøvende kunstnere indbyrdes, mellem disse grupper på den ene side og forlag og producenter på den anden side og mellem disse indbyrdes samt mellem danske rettigheder på den ene side og udenlandske rettigheder på den anden side.
- 5) Hovedsigtet med den påtænkte afgiftsordning må være at kompensere autorerne og de udøvende kunstnere for den gennem privat kopiering i stadig stigende grad stedfindende brug af deres værker og præstationer. Hittidig kontraktpraksis, især på filmsområdet, men også i nogen grad i forbindelse med overdragelse af musikalske rettigheder og grammofonpladekontrakter, har vist en tendens til, at medkontrahenterne i videst muligt omfang søger at sikre sig en fuldstændig overdragelse af kunstnerens rettigheder. For at sikre at afgiften kan opfylde sit formål i forhold til kunstnerne, synes det velbegrundet, at afgiftsretten gøres uoverdragelig i hvert fald for så vidt angår autorerne og de udøvende kunstnere. En tilsvarende uoverdragelighed kunne ud fra andre betragtninger være velbegrundet med hensyn til de mere kommercielt prægede rettigheder, således at disse ikke blot konverteres til et økonomisk aktiv, der kan fremstå uafhængigt af, om de pågældende rettighedshavere driver aktiv virksomhed indenfor området.
- 6) Det har i arbejdsgruppen yderligere været opfattelsen, at der også iøvrigt burde gøres indskrænkninger i rettens overførlighed med hensyn til autorer og udøvende kunstnere. Afgiftsretten vil herved i det hele komme til at fremstå som en personlig ret, der ikke kan være genstand for kreditorforfølgning og som ikke (eller kun i begrænset omfang) falder i arv. En sådan ordning vil give den bedst mulige sikring af, at afgiften til enhver tid tilfalder de aktive ophavsmænd og udøvende kunstnere, jfr. det ovenanførte hovedsigte. Organisationerne anmoder revisionsudvalget om at inddrage disse spørgsmål i dets overvejelser omkring båndafgiften.
- 7) Kredsen af berettigede til at deltage i afgiftsprovenuet må i første række omfatte autorer og udøvende kunstnere, hvis værker/præstationer er udsendt i radio eller fjernsyn eller udgivet på lyd- eller billedoptagelser.
- 8) Organisationerne er bekendt med de betæneligheder, som i den offentlige debat fra forskellig side er udtrykt med hensyn til, at også mere kommercielt prægede interesser inden for det ophavsretlige område skal deltage i fordelingen af afgiften.

Det bør i denne henseende ikke tillægges afgørende betydning, hvorvidt de nævnte interesser nyder umiddelbar beskyttelse i henhold til ophavsretsloven, eller om de - på andre områder - optræder som afledede rettigheder i medfør af aftaler med de umiddelbart beskyttede. Dette synes også i overensstemmelse med de grundlæggende tanker bag EF-kommissionens udtalelse om "Fællesskabets aktion indenfor den kulturelle sektor", der uanset forskellen med hensyn til det legale grundlag behandler forelæggere og pro-

ducenter af fonogrammer og videogrammer som én gruppe under fællesbetegnelsen "Les Editeurs", jfr. henvendelsen fra den danske gruppe af IFPI m.fl..

Under hensyn til at afgiftsretten er uoverdragelig, må der gives udtrykkelige regler om, hvilke kommercielle interesser skal være lodtagne i afgiften. Dette kunne gøres i den bekendtgørelse, Kulturministeriet skal udarbejde vedrørende afgiftens beregning og opkrævning. En hertil sigtende udtrykkelig hjemmel bør i så fald indføres i lovforslaget.

- 9) Under drøftelserne i arbejdsgruppen om, hvorledes afgrænsningen af de involverede rettigheder iøvrigt skal foretages, har det været forudsat, at udgiver- og producentsiden ved fonogrammer først og fremmest omfatter musikforlag og grammofonselskaber, medens ved videogrammer tillige omfattes bogforlæggere (herunder formentlig også teaterforlæggere) og filmproducenter samt andre grupper af videogramfremstillere. Det må anses usikkert, hvem der fremover vil komme til at forestå videogramproduktionen, og hvorledes producenterne af videogrammer vil organisere sig på blot noget længere sigt. Endvidere er der rejst spørgsmål om, hvorvidt Danmarks Radio skal have adgang til at optræde som producent, jfr. herved ophavsretslovens § 48. Organisationerne finder ikke på indeværende tidspunkt at burde tage stilling til disse spørgsmål, som dels vil kunne drøftes mere indgående i Revisionsudvalget, dels muligt bedst overlades til nærmere forhandling mellem de interesserede inden for udgiver- og producentgruppen. Derimod finder organisationerne som ovenfor anført, at en lovgivning må have en sådan udformning, at det bliver et almindeligt retsspørgsmål, hvem der indgår i udgiver- og producentgruppen.
- 10) Afgrænsningen af de andre grupper skønnes ikke at skabe tilsvarende vanskeligheder, idet disse umiddelbart baseres på ophavsretslovgivningen. Tvivlsspørgsmål vil dog ikke kunne undgås. Uden at have haft mulighed for en tilbundsående overvejelse, kan man imidlertid til brug for Revisionsudvalgets videre drøftelser anføre følgende om gruppernes sammensætning:

A. Fonogrammer

1. Skabende kunstnere::

Komponist, tekstforfatter, oversætter, manuskriptforfatter, instruktør (jfr. § 4)

2. Udøvende kunstnere:

Musikere, skuespillere, sangere, kapelmestre, instruktør (jfr. § 45)

B. Videogrammer

1. Skabende kunstnere:

Manuskriptforfatter, instruktør, filmfotograf, fiernsynsfotograf, komponist, tekstforfatter, scenograf, koreograf, oversætter.

2. Udøvende kunstnere:

Skuespillere, sangere, dansere, musikere, kapelmestre, (artister).

- 11) Specielt med hensyn til Danmarks Radio har organisationerne noteret sig, at radiofonierne i de øvrige nordiske lande efter det oplyste ikke har rejst krav om andel i afgiften på grundlag af deres udsendelse af værker m.v. alene. Dette forekommer i god overensstemmelse med de nordiske radiofoniers karakter af eneberettigede offentlige radiospretningsforetagender, der virker på pligtmæssigt grundlag i henhold til særlig lov. Organisationerne finder ikke grundlag for at udtale nogen støtte til de af Danmarks Radio fremførte vidtgående afgiftskrav.
- 12) Hvad angår udenlandske rettighedshavere, må disses ret til andel i båndafgiften være betinget af, at der i det pågældende land findes tilsvarende regler om båndafgifter til autorer og udøvende kunstnere m.fl., samt at der er indgået gensidighedsaftale med dette land. Hvor der er grundlag herfor, bør sådanne gensidighedsaftaler tilstræbes indgået, fortrinsvis med det indhold at afgiften forbliver i op-tjeningslandet og fordeles blandt dettes rettighedshavere.
- 13) Ved opkrævningen og fordelingen må afgiftsprovenuet vedrørende lydbånd og billedbånd holdes adskilt.
- 14) Indenfor hver af disse to afgiftskategorier bør provenuet først fordeles blandt de anførte hovedgrupper af berettigede: autorer, udøvende kunstnere og - i det omfang disse skal have del i afgiften - "kommercielle" interesser. Delingsnormen mellem hovedgrupperne bør fastsættes ved lov. I mangel af særlige kriterier for en anden fordeling, finder organisationerne alene at kunne pege på en ligedeling mellem hovedgrupperne.
- 15) Indenfor hver hovedgruppe må afgiftsprovenuet fordeles efter sådanne retningslinier, som de berettigede organisationer ved forhandling, subsidiært frivillig voldgift, kan opnå enighed om. Det må dog herved være et grundlæggende princip, at der i videst muligt omfang skal ske en individuel fordeling, der så vidt muligt modsvarer det på statistisk grundlag anslåede omfang af brugen af de enkelte rettighedshaveres værker. I det omfang en sådan fordeling ikke kan finde sted, kan midlerne anvendes kollektivt efter beslutning af de repræsenterede rettighedshaveres styrende organer.
- 16) Til eksemplifikation af foranstående kan anføres, at afgiftsprovenuet til de udøvende kunstnere vedrørende salg af lydbånd kunne tænkes fordelt individuelt på grundlag af en vægtet sammenkøring af eksisterende EDB-baser vedrørende salg af fonogrammer (NCB), afspilning af fonogrammer i Danmarks Radio (GRAMEX), egenproduktion i Danmarks Radio (DR) samt eventuelt oplysninger om udlån/bestand af fonogrammer på bibliotekerne. De midler, som herefter ikke kan fordeles individuelt, f.eks. fordi de medvirkende kunstners identitet er ukendt eller deres præstationer er ubeskyttede, må anvendes kollektivt og kan udloddes i

overensstemmelse med den af GRAMEX for sådanne udlodninger anvendte fordelingsnøgle.

- 17) Da afgiften skal omfatte både fonogram- og videogramområdet, og dermed rettigheder til såvel lyd som billeder, vil det være umuligt at overlade den egentlige forvaltning med de dertil hørende beslutningsprocesser til nogen af de eksisterende forvaltningsorganisationer. Derimod må det - i overensstemmelse med de for COPY-DAN accepterede grundsætninger - være en selvfølge, at de nævnte organisationer inddrages i den administrative forvaltning, ligesom de fra de eksisterende forvaltningsorganisationer kendte fordelingsprincipper vil kunne overvejes i forbindelse med beslutninger om fordeling af kompensationsbeløbene. Man skal fremhæve, at de eksisterende organisationer er fællesinstitutioner mellem autorer eller udøvende kunstnere og udgiversiden, medens dette - når bortses fra fællesopkrævningen af kompensationsbeløb - ikke vil blive tilfældet her. Der findes heller ikke nogen organisation, der omfatter videogramrettigheder i deres fulde bredde, og GRAMEX¹ karakter af en tvangslicensinstitution gør, at den ikke kan udstrække sit arbejdsområde inden for det eksisterende styrelsesapparat, hvorimod det som nævnt vil være muligt at benytte det administrative system i organisationen. Specielt med hensyn til NCB skal anføres, at denne er en fællesnordisk institution med fællesnordiske styrelsesorganer og derfor ikke egnet til at påtage sig styringen af rent nationale ordninger. Endelig skal bemærkes, at COPY-DAN's vedtægter forudsætter en rettighedsopbygning, der ikke svarer til den ordning, som er foreslået af IFPI m.fl., og man kan derfor tiltræde det i henvendelsen herfra indeholdte forslag om, at der oprettes en ny, speciel institution til at varetage administrationen af kompensationsordningen.
- 18) NCB kan tilslutte sig de foran anførte hovedsynspunkter med hensyn til ønskeligheden af at indføre en båndafgift. Angående afgiftens nærmere karakter, opkrævning og fordeling henviser NCB til det i skrivelse af 3. september 1979 fra Den danske gruppe af IFPI m.fl. anførte.
- 19) IDD har ønsket særskilt at bemærke, at en afgiftsordning som den foreslåede efter organisationens opfattelse ikke bør placeres i ophavsretsloven eller karakteriseres som en ophavsrets-lignende beføjelse.

Med venlig hilsen

Jens Buhl H. Lund Christiansen

Niels Klerk B. Høberg-Petersen

J. Schultz-Lorentzen

Henrik Nordlie

WIPO

PF/1/21

ORIGINAL: English

DATE: March 27, 1981

WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION
GENEVA

**WIPO WORLDWIDE FORUM
ON THE PIRACY
OF SOUND AND AUDIOVISUAL RECORDINGS**

Geneva, March 25 to 27, 1981

RESOLUTION

adopted by the participants

on the suggestion of delegations and experts of
Czechoslovakia, Guinea, Hungary, India, Mexico, Sweden and the United Kingdom

The participants in the WIPO Worldwide Forum on the Piracy of Sound and Audiovisual Recordings held at Geneva from March 25 to 27, 1981, express their great appreciation of the initiative taken by WIPO in organizing this Forum to discuss the nature, extent and the effects of commercial piracy and to exchange information and opinions on the matter.

The participants affirm the **unanimous** view that:

(1) the enormous growth of commercial piracy of sound and audiovisual recordings and of films all over the world is posing dangers to national creativity, to cultural development and to the industry, seriously affecting the economic interests of authors, performers, producers of phonograms, videograms and films, and broadcasting organizations;

(2) commercial piracy stifles efforts undertaken to safeguard and promote national cultures;

(3) commercial piracy constitutes a grave prejudice to the economy and to employment in the countries affected by it;

(4) possible inadequacies of, or inadequate use of, existing legislations do not effectively prevent acts of commercial piracy, which are facilitated by continual technological progress of the means of reproduction and communication.

The participants express the wish that, both in developed and developing countries, steps may be taken as necessary, as a matter of urgency, to combat and eliminate commercial piracy of sound and audiovisual recordings and films and, in particular:

to bring into force appropriate legislation, where such legislation does not already exist, which guarantees the specific rights of those affected by such piracy to prevent the unauthorized fixation and/or reproduction of the products of their creative efforts; and

to ensure the application of such legislation, civil and criminal, by the establishment of speedy and efficient procedures which would put an immediate stop to the production, distribution, import and export of pirate product and by imposing penalties of sufficient severity to act as a deterrent;

an increasing number of countries should adhere to the appropriate intellectual property Conventions.

The participants suggest that WIPO should continue to intensify its activities in the fight against commercial piracy of sound and audiovisual recordings and films by adopting the following measures among others:

- to alert Governments and public opinion to the need to fight such piracy;
- to give emphasis in all its technical cooperation activities to education and legal advice in this field;
- to make available to States and owners of rights information concerning all legislation and jurisprudence on the subject of intellectual property which may be made use of in the fight against such piracy;
- to coordinate research and take initiatives for the purpose of improving such legislations as well as their more effective application in collaboration with the intergovernmental and international non-governmental organizations concerned;
- to give priority to undertaking an interdisciplinary study of all relevant international Conventions on intellectual property administered by WIPO.

Geneva, March 27, 1981

[End of document]

NIELS ANDERSEN HØJESTRETSSAGFØRER
ERIK STAMPE HØJESTRETSSAGFØRER
J. SCHULTZ-LORENTZEN LANDSRETSSAGFØRER (H)
OLE MORTENSEN ADVOKAT (H)
BIRTE SCHULTZ-LORENTZEN ADVOKAT (L)
HANS HENRIK HAUME ADVOKAT (H)

1471 KØBENHAVN K.
NYVESTERGADE 17

ADVOKATER

TELF. (01)1132 11 . POSTGIRO 5 42 57 00
TELEGRAM-ADRESSE: SCANLAW

NOTAT

Vedr.: ændring af ophavsretslovens § 57.

Jeg skal her i summarisk form give min begrundelse for det forslag, jeg fremsatte på mødet, i udvalget til revision af ophavsretsloven fredag den 22. januar 1982 om, at § 57-bestemmelser også skulle kunne bringes i anvendelse overfor den, som i god tro har erhvervet eksemplarer til privat brug - hvilket er en ændring af den nuværende bestemmelse.

Det er en almindelig erfaring, at det er meget vanskeligt at kontrollere, at ophavsretlige bestemmelser bliver efterlevet. Der er derfor i endnu højere grad end ved anden lovgivning behov for et systemt, der på maksimal måde er selvkontrollerende.

Betingelsen for, at krænkelse af ophavsretslovgivningen kan få karakter af egentlig økonomisk kriminalitet, er den, at der findes et marked blandt erhververe. En forudsætning for, at en erhverver vil være agtpågivende overfor "piratkopier" vil først og fremmest være, at han selv kommer i risiko ved at erhverve en piratkopi. Der findes ikke nogen "hæleribestemmelse" og en sådan kan også vanskeligt tænkes indenfor dette område. Men når straffeværn ikke findes, vil der (kun) være den økonomiske pression tilbage. Med den gode efterlignelsesteknik, der findes, vil det være praktisk taget umuligt at påvise viden eller "burde-viden" i relation til ond trosbegrebet.

Det forekommer åbenbart, at det vil være billigere for samfundet at skabe en egen interesse hos forbrugerne i at undgå piratkopier end i at investere i kontrolforanstaltninger, efterforskningsanvendelse m.v.

Forslaget, der typisk tager sigte på ulovlige videokopier vil ramme genstande i værdiområdet kr. 150 - 250,- - altså et område, hvor en inddragelse er mærkbar for erhververen, men ikke økonomisk katastrofal (eller velfærdsfortabende).

Omsætningshensynet kan ikke have nogen særlig vægt, når der er tale om piratkopier og lignende, og vi ved fra andre retsområder, f.eks. stjålne genstande, hvor vindikation kan gennemføres også overfor den godtroende besidder, at erhververens gode tro må vige for den krænkede parts (og samfundsordenens) interesser.

Uden at være gennemarbejdet går forslaget derfor på, at stykke 3 i § 57 udgår således, at det i motiverne tydeliggøres, at hensigten hermed netop er, at god tro ikke hindrer iværksættelse af § 57-sanktioner og heller ikke, selv om erhvervelsen sker til privat brug.

Subsidiært, men ikke nær så virkningsfuldt, vil bestemmelsen kunne omformuleres således, at den eksempelvis lyder som følger:

"Bestemmelserne i denne § kan kun bringes i anvendelse overfor den, som i god tro har erhvervet eksemplarer til privat brug, såfremt eksemplarets fremstilling/spredning/import i Danmark udgør en strafbar krænkelse af nærværende lov, og eksemplaret ikke er bragt ud i omsætningen gennem autoriserede forhandlere af eksemplarer af den pågældende art."

Denne subsidiære regel vil støtte bestræbelserne på at organisere et maksimalt legalt distributionssystem, men vil formentlig også medføre, at autoriserede forhandlere, som overdrager piratkopier, ikke vil kunne tiltales for bedrageri med anledning i § 57's sanktionsmuligheder overfor erhververen/besidderen.

Jeg er helt klar over, at formuleringen ikke er endelig afpuddet, men det er mit ønske at fastholde essensen i det af mig fremsatte

forslag til grundig overvejelse og drøftelse blandt udvalgets medlemmer, inden udkastet til den endelige betænkning påbegyndes .

27/1 1982.

jsl

